

بیرو باوهری کومه ئی سه رکه وتوو بزگار بوو (٤)

رونای خوا به تهنها ناسین
و
تاریکیه کانی هاوهل بریاردان
بو خوای گه وره
له ژیر رۆشنایی قورئان وسوننه تدا

نوسینی :

د. سعید بن علی بن وهف القحطانی

وهرگیڕانی :

م. شاخوان جواد أحمد

پیش نویژو وتار خوینی مرگه وتی (سهید نه حمه دی فه یله سوف)

چه مچه مال - پیریادی

١٤٢٩ کۆچی - ٢٠٠٨ زایینی

چاپی یه که م

پیناسه ی پهرتووک

ناوی پهرتووک : رونای خوا به تهنها ناسین و تاریکاییه کانی هاوئل
بریاردان بو خوی گهوره له ژیر رۆشنایی قورئان وسوننه تدا
نوسینی : د. سعید بن علی بن وهف القحطانی
وهرگیڕانی : مامۆستا شاخوان جواد أحمد
سائی چاپ : ۱۴۲۹ کۆچی - ۲۰۰۸ زاینی
شوینی چاپ : چاپخانه ی
نۆیه تی چاپ : چاپی یه که م
تیراژ : (۱۰۰۰)
ژماره ی سپاردن : (۵۳۰) ی وهزاره تی رۆشنبیری پی دراوه .
نه خشه سازی بهرگ : سایتی به ههشت www.ba8.org
بنکه ی بلاوکردنه وه : کتیبخانه ی سیما له چه مچه مال .
له سه رتووری ئینته رنییت : www.iman1.com

☞ مافی چاپکردن و له بهرگرتنه وه ی پارێزراوه .

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

پیشہ کی دانہر :

إن الحمد لله، نحمده، ونستعينه، ونستغفره، ونعوذ بالله من شرور أنفسنا، وسيئات أعمالنا، من يهده الله فلا مضل له، ومن يضلل فلا هادي له، وأشهد أن لا إله إلا الله وحده لا شريك له، وأشهد أن محمدًا عبده ورسوله، صلى الله عليه وعلى آله وأصحابه ومن تبعهم بإحسان إلى يوم الدين، وسلم تسليمًا كثيرًا، أما بعد:

موسولمانی خوشه ویست ئه مهی به رده ستت نامیلکه یه کی کورته له سهر " پوناکی خوا به تهنه ناسین و تاریکیه کانی هاوہل بریاردان بۆ خوی گه وره " تیایدا تیگه یشتن له ماناو واتای خوا به تهنه ناسین و به لگه و جور و به رو بومه کانی یه کخوا په رستیم پوون کردوته وه، وه تییدا ماناو واتای هاوہل بریاردان بۆ خوی په روه دگار و به لگه ی پوچه لی و نادرستی ئه م کاره م باس کردوه، وه تیایدا باسی شه فاعه تی ریگه پیدراوو ریگه پیینه دراوم کردوه، وه باسی هۆکاره نی هاوہل بریاردان بۆ خوی په روه دگار و جور به ش و زیان و شوینه واره خراپه کانی هاوہل بریاردان بۆ خوی په روه دگارم کردوه .

ئوهی گومانی تییدا نییه ئه وه یه که خوا به یه ک ناسین پوناکیه که خوی په روه دگار پینمونی ئه و که سانه ی بۆ ئه کات و یارمه تیان ئه دات بۆی که خوی ویستی لی یه، وه هاوہل بریاردان بۆ خوی په روه دگار هه مووی تاریکی و سه رلیشیواویه و پازینراوه ته وه بۆ بی باوه پان و موشریکان،

هروهک خوی پهروهردگار فہرمویہ تی: ﴿ اَوْ مَن كَانَ مِيْتًا فَاحْيَيْنَاهُ وَجَعَلْنَا لَهُ نُورًا يَمْشِي بِهِ فِي النَّاسِ كَمَن مَّثَلُهُ فِي الظُّلُمَاتِ لَيْسَ بِخَارِجٍ مِّنْهَا كَذَلِكَ زُيِّنَ لِلْكَافِرِينَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿۱۲۴﴾ (الانعام: ۱۲۲) واتا: ئایا ئه و کهسه ی که مردبوو (له گومرایی و سه رلیشیوایدا ئه ژیا) ئیمه زیندومان کرده وه به پوناکی ئیمان وقورئان، ئه و کهسه ئه زانیت چۆن ریگه ی پاست ئه گریته به رو هه لسوکه وت ئه کات له ناو خه لکیدا، وه کو ئه و کهسه وایه که له تاریکاییه کانی شیرک و بی باوه ری و نه زانی و سه رلیشیوایدا ئه ژیت و ناتوانیت دهر بچیت و پزگاری ببیت، به و شیوه یه هاوہل بریارده ران و بی باوه ری و خراپه کاری بو بی باوه ران پارزینراوه ته وه .

وه خوی پهروهردگار پوونی کردوته وه که چه ندین ئایه تی پوون و ئاشکراو به لگه ی دره وشاوه ی دابه زاندووه بو سه ر پیغه مبه ره که ی (ﷺ) که گه وره ترینیان قورئانی پیروژه تا به ناردنی پیغه مبه ران (ﷺ) و ئه وه ی له قورئان و سوننه تدا دایبه زاندووه خه لکی له تاریکاییه کانی شیرک و بی باوه ری و نه زانی و خراپه کارییه وه دهر بینیت بو ئیمان و خوا به تهنه ناسین و زانیاری به سودو ریئمونی ته واو، هروهک خوی پهروهردگار فہرمویہ تی: ﴿ هُوَ الَّذِي يُزِلُّ عَلَىٰ عَبْدِهِ ؕ آيَاتٍ يَبَيِّنُ لِيُخْرِجَكَ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ وَإِنَّ اللَّهَ بِكُمْ لَرَءُوفٌ رَّحِيمٌ ﴿۹﴾ (الحديد: ۹) واتا: خوی پهروهردگار ئه و خوییه که چه ندین ئایه تی پوون و ئاشکراو به لگه ی دره وشاوه ی دابه زاندووه بو سه ر پیغه مبه ره که ی (ﷺ) تا به هوی ئه و ئایه ت و به لگانه وه دهرتان بینیت له

تاریکاییه کانه وه (تاریکاییه کانی شیرک و بی باوه پی و نه زانی و خراپه کاری و ...هتد) بۆلای روناکی خوا به تهنه ناسین و سوننهت و زانیاری به سودو پینمونی ته او، وه خوی پهره ردگار به رامبه رتان زور به سوزو به به زه ییه (له کاتی کدا قورئانی بۆ دابه زاندون و پیغه مبه ری (صَلَاةٌ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) بۆ ناردون تا هیدایهت بدرین و پینمونی بکرین بۆ کردنی هه موو چاکه یه ک و دوور بکه ونه وه له هه موو خراپه یه ک).

وه ئه م نامیلکه یه م کردۆته دوو به شه وه، هه ر به شه ی چه ند باسیکی له خۆ گرتوو به م شیوه یه ی لای خواره وه:

به شی یه که م: روناکی خوا به تهنه ناسین .

باسی یه که م: تیگه یشتن له ماناو واتای خوا به تهنه ناسین .

باسی دووه م: به لگه کان له سه ر جیگیر کردنی خوا به تهنه ناسین .

باسی سییه م: جۆره کانی خوا به تهنه ناسین .

باسی چواره م: به روبومه چاک و سو ده کانی خوا به تهنه ناسین .

به شی دووه م: تاریکاییه کانی هاو هل بریاردان بۆ خوی گه وره .

باسی یه که م: تیگه یشتن له ماناو واتای هاو هل بریاردان بۆ خوی پهره ردگار .

باسی دووه م: به لگه کانی پوچه ل کردنه وه و نادرستی هه وه ل بریاردان بۆ خوی پهره ردگار .

باسی سییه م: رون کردنه وه ی شه فاعه تی ریگه پیدراوو شه فاعه تی ریگه پینه دراو .

باسی چواره م: به خشه رو پزینه ری نیعمه ته کان تهنه ئه وه شایسته ی په رستن بیّت .

باسی پینجه م: ئه و هوکارانه ی سهر ئه کیشن بو هاو هل بریاردان بو خوی په روه ردگار .

باسی شه شه م: جوړو به شه کانی هاو هل بریاردان بو خوی په روه ردگار .
 باسی حوته م: زیان و شوینه واره خراپه کانی هاو هل بریاردان بو خوی په روه ردگار .

داواکارم له و خوی به و ناوه گه وره یه ی گه ر داوای لی بکریت پی ئه به خشیت،
 ئه م کاره پیروزه تهنه له بهر خاتری ئه و بیّت، وه سودم پی بگه یه نیت له
 ژیانی دونیاو پاش مردنم، وه سود به هموو ئه و که سانه بگه یه نی که ئه گات
 پییان، به راستی خوی په روه ردگار باشترین داوا لیکراوه و به ریزترین ئومید
 پی بووانه، تهنه هر ئه و پشتیوانمانه و باشترین پشت پی به ستراره، وه
 سوپاس و ستایش بو په روه ردگاری هه ردوو جیهانیان و سه لات و سه لامی
 خوی په روه ردگار له سهر به نده و پیغه مبه ری (صلواته علیه وسلم) راستگویی خویی و یارو
 یاهوران و شوین که وتوانیان به چاکی تاروژی دواپی بیّت .

پیشهکی وهرگیر:

موسلمانای خوشهویست نهگەر نهتهویت نهو مهبهستهی که خوی پهروردگار بهندهکانی به گشتی بو دروست کردوه بینیته دی و فهرمانی هه رهگه و ره ی که ﴿ وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ ﴾ (الذاریات: ۵۶) جی به جی بکهیت، نهگەر نهتهویت خیرو به ره که تی دونیاو دواپوژت به سهردا برپژریت، نهگەر نهتهویت تهنگ و چه له مه و ناخوشی و سزات له سهر لاجپیت و هیمن و ئارام بیت له دونیاو دواپوژدا، نهگەر نهتهویت خوی پهروردگار له تاوانه کانت خوش بییت و بتکاته به هه شته وه و له ناگری دوزخ بتپاریزیت، نهگەر نهتهویت پازی بوون و پاداشتی خوی پهروردگار به دهست بینیت و سهر فراترین که س بیت له دوا پوژدا به شه فاعه تی پیغه مبه ر (علیه السلام)، وه هه موو کرده وه و قسه کانت وه ربگیریت و پاداشتی چاک بدرییته وه له سهریان، نهگەر نهتهویت کردنی کرده وه وی چاکهت له سهر شان سوک بییت و وازهینان له تاوان کردن له سهر شان سوک بییت، نهگەر نهتهویت خوی پهروردگار ئیمان له دلندا جوان و پازاوه بکات و بی باوه ری و تاوان کردن له دلندا قیزه ون و ناشیرین بکات، نهگەر نهتهویت پازی بیت و به دلئیکی ئارامه وه هه موو نهو کارانه وه ربگیریت که به سهرت دیت له ناخوشی و نارپه حه تی، نهگەر نهتهویت رزگارت بییت له زه لیلی و ژیر دهسته یی بهنده کان و تهنها بهنده ی خوی پهروردگار بیت و به راستی و تهنها دلّت په یوه ست بکهیت به وه وه ، وه کرده وه ی که مت زیاد بکات و تاوانه کانت سوک و که م بییت، وه خوی پهروردگار ناخوشی و نارپه حه تی دونیاو دواپوژت لیبگیریته وه و

سه رخه رو یارمه تی دهرت بیټ له دونیاو دواړوژدا و ژیانیکې ئاسوده و پر له ئارامی و دلخوشیت پی بیه خشیت و دل ئارامت بکات به یادو زیگری خوی، خوشک و برای به پیزم: بو به دهست هیئانی ئه و هموو کاره پیرونو پر له به ره که تانه هه ول بده موسلمانیکې تهنه خوا په رست به و خوت به دور بگره له هاوهل و شه ریک بریاردان بو خوی په روه ردگار، موسلمانې خوشه ویست پی ده چیت به میشتکتدا بیټ و بلیت ئه بی موسولمانیک هه بیټ دوو خوا یان زیاتر بیه رستیت؟ نه خیر، به لام هموو جوړه کانی عیبادت و په رستنه کانی وه کو پارانه وه و ترسان و پشت پی به ستن و ئومید پی بوون و مل که چ بوون و داوای کومه ک و یارمه تی کردن و لاچونی ناخوشی و نارپه حه تی و سه رپرین و نزر کردن و جگه له مانه ش که ئه بیټ هموویان تهنه بو خوی په روه ردگار ئه نجام بدرین، بویه له کاتیکدا له غیری خوا ئه پارپیته وه یان سه رپرین و نزر کردن بو غیری خوا ئه نجام ئه دهیت، ئه و کاره ت ئه بیټه په رستن و عیبادت کردنی ئه وهی که جگه له خوی په روه ردگار بوټ ئه نجامداه، خوشک و برای به پیزم عیبادت تهنه بریتی نییه له نویژ کردن و پوژوو گرتن و حه ج کردن بو خوی په روه ردگار، به لکو هر کاریک خوی په روه ردگار فرمانی پی کردبوو که ئه بیټ تهنه بو خوی ئه نجام بدریت، کردن و ئه نجام دانی بو خوا به دلسوزی و له سه ر فرمانی پیغه مبه ر (صلوات علیهم) نیشانه ی ئیمان و گوپرایه لی یه بو خوی په روه ردگار، له هه مان کاتدا کردن و ئه نجام دانی بو غیری خوی په روه ردگار (گه ر پیغه مبه ران (صلوات علیهم) و پیواچاکان و فریشته کانیش بن) نیشانه ی هاوهل و شه ریک بریاردانه بو خوی په روه ردگار

، بویه له بهر گورهیی تهنه خوا بهیهک ناسین و ترسناکی هاوہل بریاردان بۆ خوی پورهردگار و بی ئاگایی زۆرینهی موسولمانان له باسهکانی خوا بهیهک ناسین و ترسناکی هاوہل بریاردان بۆی، وه بوونی گومانی نیوان موسولمانان گوايه پارانه وهو هاوار کردن بۆ پیغه مبهران (ﷺ) و پیاوچاکان و فریشتهکان نابیتته عیبادت و په رستن بۆیان، وام به پیویست زانی ههستم به وه رگی پانی ئەم نامیلکەیهی به ردهستت که ناوی ﴿ نور التوحید و ظلمات الشرك في ضوء الكتاب والسنة، دانراوی، د. سعید بن علی بن وهف القحطاني ﴾ به ئومییدی ئەوهی خوی پورهردگار بیکاته مایهی سود لی وه رگرتن و به ئاگا هاتنه وهی موسولمانان له باسهکانی تهنه خوا بهیهک ناسین و ترسناکی هاوہل بریاردان بۆی، وه زیاتر گرنگی بدهن به لایهنی تهنه خوا بهیهک ناسین و دوور بکه ونه وه له هاوہل بریاردان بۆی، موسلمانانی خوشه ویست ئاگادار بهو باش بزانه خوی پورهردگار پهیمانی لی خوش بوونی داوه به کهسانیک پر به زهویی تاوانیان ههیه و کهسیک سهد کهسی کوشتیبت و کهسانیک یه کجار تاوانیان زۆره ﴿ به مەرجهک کاتیک ئەو تاوانه ی کردووه نه گه یشتیبتته ئەندازه ی شه ریک بۆ خوا بریاردان و بی باوه ری وه به حه لالیشی نه زانیبتت ﴿ به لام پهیمانی به موسلمانیک نه داوه لی خوش ببیت له کاتیکیدا هاوہلی بۆ بریاداوه له سه ریشی مردووه و ته وه به ی لی نه کردووه (ترسناکی هاوہل بریاردانی بۆ خوی پورهردگار بۆ روون کراوه ته وه)، بویه خوشک و برای به ریزم چه ندیک گرنگی بدهیت به ته وحیدو جو رهکانی و دوور بکه ویتته وه له شه ریک بریاردان بۆ خوا به هه موو جو رو به شهکانیه وه هیشتا

هر که مه و زیاترت پیویسته، واگومانیش مه به و مه لئ کاتیک له پیغه مبه ران و (صلوات) پیاوچاکان و گۆره کان ئه پاریمه وه مه به ستم نییه ئه وان به خوا بزانه و وه کو خوی په روه ردگار باوه ریم پییان هه بیته، چونکه ئه وه ی که تو ئه یلیت هه مان قسه و بیروباوه ری موشریکانی سه رده می پیغه مبه ری خوا بوو (صلوات) که ئه یان وت: ئیمه هاوارو په رستنیان بو ناکه ین تهنه بو ئه وه نه بیته که نزیکمان بکه نه وه و شه فاعه تمان بو بکه ن لای خوی په روه ردگار، بویه دلته تهنه په یوه ست بکه به خوی تاک و تهنه و بی شه ریک، وه له هه موو هه لئس و که وت په رستنه کانتدا تهنه پوو بکه خوی تاک و تهنه و به ده سه لات به سه ر هه موو شتی کدا .

له کۆتاییدا داواکارین له و خویه ی که هه رکه سیک تهنه بو ئه و بژیته و بو ئه و بلیت و بو ئه و کار بکات و تهنه پشت به و بیه ستیت به رده وام سه ره رزو سرفرازه و به هه یچ شیوه یه که زه لیل و سه رشو پ و نابیت، هه رکه سیک داوی لیبکات و لئی بپاریته وه به هه یچ شیوه یه که نا ئومید نابیت، هه رکه سیک تهنه ئه و به په رستراوی راسته قینه ی خوی بزانیته له هه موو ته نگ و چه له مه و ناخوشی و نارچه تیه که رزگاری ئه کات، داواکارین لئی هه موو ووته و کرده وه یه کمان تهنه به فه رمانی خوی و تهنه بو خوی بیت و نییه تمان پاک بکاتوه له هه موو به ش و چه زیک که بو دونیاو خو ده رخستن بیت، وه دلئسوزیمان پی ببه خشیت له هه موو کاره کانماندا، وه داواکارین لئی له نوسه رو وه رگی پ و خوینه رو هه موو ئه وان ه ی ئه گه ر به ووشه یه کی خیریش

به شداریان کردووه خوش بییت و به رده و امیمان پیببه خشیت و له
مردووه کانمان خوش بییت، آمین .

کھ: م. شاخه وان جه واد نه حمهد

پیش نویژو وتار خوینی مزگه وتی (سه ید نه حمهدی فه یله سوف)

به شی یه که م

رونای خوا به تهنها ناسین

باسی یه که م: تیگه یشتن له مانا و اتای خوا به تهنها ناسین:

خوا به تهنها ناسین به گشتی: بریتیه له بوونی زانیاری و دان نان (له گه ل) بوونی بیروباوه پیکتی ته و او) به وهی خوی په روه ردگار تاک و تهنهایه به و هموو ناوه جوانه ی که هه یه تی، وه تاک و تهنهایه به هه موو سیفاتیکتی ته و اوو به رزو گه وره، وه تاک و تهنهایه به هه موو جوړه کانی په رستن (واتا: ئه بیئت هه موو جوړه کانی په رستن تهنها بو ئه و بریار بدریئت)^(۱)، هه روه ک خوی په روه ردگار فه رمویه تی: ﴿وَاللَّهُمَّ إِلَهًا وَحْدًا لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ﴾ (البقرة: ۱۶۳) و اتا: خوی په روه ردگاری ئیوه په رستراوی تاک و تهنهایه ئه و خوییه ی که جگه له خوی هیچ په رستراویکی حه ق و راستی تر نییه ئه و خوییه ی که خاوه نی په حم و سوژو به زه ییه .

زانای پایه به رز (شیخ ناصر السعدی - په حمه تی خوی لی بیئت - له ته فسیری ئه م ئایه ته دا فه رمویه تی: و اتا : خوی په روه ردگار تاک و تهنهایه له ذات و ناوه کان و سیفاته کان و کاره کانی خویدا، هیچ شه ریک و هاوه لیکتی نییه نه له زاتیدا، وه هیچ هاو ناوو هاو شیوهی نییه، هیچ دروست که رو به دیهینه ریک نیه جگه له خوی، دهی که و ابو پیویسته تهنها ئه و به خواو په رستراوی راسته قینه بزانیئت و هه موو جوړه کانی په رستن تهنها بو ئه و

(۱) بپوانه : القول السدید فی مقاصد التوحید، للسعدی، ص ۱۸.

ئه نجام بدریت، وه به هیچ شیوه یه ک هیچ یه کی له دروست کراوه کانی نه کریت به هاوئل و شه ریکی .^(۱)

باسی دووه م

به لگه پوون و ئاشکراکان له سهر جیگیر کردنی خوا به تهنه ناسین:

به لگه پوون و ئاشکراو دره وشاوه کان له قورئانی پیروز و فرموده کانی پیغه مبهری خوادا (ﷺ) گه لیک زورن له سهر جیگیر کردنی خوا به تهنه ناسین (خوا به یه ک ناسین) که ناتوانریت هه موویان سنوردار بکرین، به لام بو پوون بوونه وه و زیاتر تیگه یشتن چه ند نمونه یه ک باس ئه که یین:

۱- خوی گه وره فرمویه تی: ﴿ وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ ۗ مَا أُرِيدُ مِنْهُمْ مِنْ رِزْقٍ وَمَا أُرِيدُ أَنْ يُطْعَمُوا ۗ إِنَّ اللَّهَ هُوَ الرَّزَّاقُ ذُو الْقُوَّةِ الْمَتِينُ ۝۵۸ ﴾
 ﴿الذاریات: ۵۶ - ۵۸﴾، واتا: من جنوکه و مروقه کانم دروست نه کردوه تهنه بو عیبادت و په رستنی خوّم نه بیّت، من بزق و روزیم لییان ناویّت، به راستی خوی گه وره زور رزق و روزی دهره و خاوه نی ده سه لاتی زور پته وو به هیزه .
 له م ئایه ته پیروزه دا خوی گه وره ئه وه ی بومان پوون کردوته وه که مه به ستی له دروست کردنی دروست کراوه کانی تهنه عیبادت بو کردن و په رستنیه تی به تاك وتنه ها، هه رکه سیک گوپرایه لی بکات به باشترین شیوه

^(۱) بپوانه : تیسیر الکریم الرحمن فی تفسیر کلام المنان ، للسعدی، ص ۶۰.

پاداشتی ئەداتەوه، وه هەرکەسیک سەرپێچی بکات و به تاك و تهنها نەپەرستیت سزای ئەدات بە توندترین سزا، وه ئەوهی بۆمان پروون کردووه تەوه که خوای گهوره بی پێویسته له دروست کراوه کانی، به لکو دروست کراوه کانی به گشتی و له هه موو کاتی کدا هه ژارو بی دسه لاتن و پێویستیان به خوای گهوره هه یه، چونکه خوای گهوره دروست که رو به دیهینه رو پزق ده رو دسه لاتداری هه موو دروست کراوه کانیه تی .

۲- هه روه ها خوای گهوره فه رمویه تی: ﴿وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ فَمِنْهُمْ مَّنْ هَدَى اللَّهُ وَمِنْهُمْ مَّنْ حَقَّتْ عَلَيْهِ الضَّلَالَةُ﴾ (النحل: ۳۶) واتا: به بی گو مان ئیمه بۆ ناو هه موو گهل و هۆزیک پیغه مبه ری خو مان ره وانه کردووه، تا خوای گهوره به تاك و تهنها بپه رستن و دوور بکه ونه وه له په رستنی تاغوت، وه خوای گهوره هیدایه ت و پینمونی هه ندیکیان کردو وه هه ندیکیان به هۆی خراپه و تاوانی خۆیان ه وه گو مپرا و سه رلێشی و او بوون .

له م ئایه ته پیرۆزه دا خوای گهوره ئەوه مان بۆ پروون ئەکاته وه که به لگهی خۆی سه پینراوه به سه ر خه لکید، وه هه یچ گهل و هۆزیک نییه که خوای گهوره پیغه مبه رو نێردراوی خۆی بۆ نه نار دبیتن، به لکو بۆ هه موو گهل و هۆزیک نییه که کاتی کدا بانگه وازی هه موو پیغه مبه ران (ﷺ) یه ک بووه و بریتی بووه له: په رستنی ئەو خوایه ی که تاك و تهنهایه و هه یچ هاوه لیک نییه، بۆیه ئوممه تان به رامبه ر به بانگه وازی پیغه مبه ران (ﷺ) بوون به دوو به شه وه:

هه ندیکیان باوه پریان هیناو شوینی پیغه مبه ران که وتن (فَمِنْهُمْ مَنْ هَدَى اللَّهُ)، وه هه ندیکیان بی باوه پ بون و شوینی پیغه مبه ران نه که وتن و وه لامی فه رمانه کانی خوی گه وره یان نه دایه وه و شوینی ریگه ی بی باوه پری و چه وت و چیلای و خراپه کاری که وتن بویه سهر لیشیواوو گومپا بوون (وَمِنْهُمْ مَنْ حَقَّتْ عَلَيْهِ الضَّلَالَةُ) .

۳- وه هه روه ها خوی گه وره فه رمویه تی: ﴿ وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا نُوحِيَ إِلَيْهِ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدُونِ ﴾ (الانبیاء: ۲۵) و اتا: پیش تو _ نه ی پیغه مبه ر (ﷺ) _ هیچ پیغه مبه ریگمان نه نار دووه نیلا وه حیمان بو نار دووه تا روونی بکاته وه بو خه لکی که هیچ په رستراویکی حه ق و راسته قینه نییه تهنها خوی گه وره نه بییت ، تا من به تاك و تهنها بناسن و بم په رستن.

بویه هه موو پیغه مبه رانی (ﷺ) پیش پیغه مبه ری خوشمان (ﷺ) پوخته و ناوه پوکی بانگه وازه که یان بریتی بووه له فه رمان کردن به په رستنی خوی گه وره به تاك و تهنها و دوور که وتننه وه له هاو هل بریاردان بو ی، وه پوون کردنه وه ی نه وه ی که تهنها خوی گه وره په رستراوی حه ق و راسته قینه یه، وه په رستنی جگه له خوی گه وره پوچ و نادرسته.^(۱)

(۱) بروانه: جامع البيان عن تأويل آي القرآن، للطبري (۴۲۷/۱۸)، تيسير الكريم الرحمن في تفسير كلام المنان، للشيخ ناصر السعدي (ص ۴۰۷).

هر بویه خوی گوره فہرمویہ تی: ﴿ وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَّسُولٍ إِلَّا نُوحِيَ إِلَيْهِ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدُونِ ﴾ (الانبیاء: ۲۵) .

۴- وه هه روه ها خوی گوره فہرمویہ تی: ﴿ وَقَضَىٰ رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا ﴾ (الإسراء: ۲۳) واتا: په روه ردگاری تو ئی پیغه مبه ر (صلی اللہ علیہ وسلم) فہرمانی کردووہ و بریویتیہ وه که عیبادهت بو هیچ که سیک نه که ن (له) ئه هلی ئاسمانه کان و زهوی و مردووہ کان و زیندووہ کان) تهنه بو خوی نه بیٹ، له بهر ئه وهی خوی گوره تاک و تهنه یه و خاوه ن و گوره ی هه موو دروست کراوه کانیه تی و هه موو دروست کراوه کانی پیویستیان پییه تی .

۵- هه موو پیغه مبه ران (صلی اللہ علیہ وسلم) به گه له کانیان فہرمووہ: ﴿ فَقَالَ يَفْقَهُمْ أَعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ ﴾ (الأعراف: ۵۹) واتا: ئی گه ل و قه ومه که م خوی گوره به تاک و تهنه بیهرستن چونکه هیچ په رستراویکی راسته قینه ی ترتان نییه جگه له و، تهنه خوی گوره به تاک و تهنه بیهرستن له بهر ئه وه ی به دیهینه رو رزق دهره، هه لسورپینه ری هه موو کاره کانه، وه جگه له و هه موویان دروست کراون کاره کانیان به ریوه چووہ و هیچ شتیکیان به ده ست نییه .^(۱)

۶- وه هه روه ها خوی گوره فہرمویہ تی: ﴿ وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ حُنَفَاءَ ﴾ (البینة: ۵) واتا: فہرمانیان پی نه کراوه مه گه ر به وه

(۱) بیوانه : تیسیر الکریم الرحمن فی تفسیر کلام المنان ، للشیخ ناصر السعدی (ص ۲۵۵) .

نه بیّت که خوی گوره به تاك و تهنه بپهرستن و به دلّسوزی و بیّ هاوول بریاردان پهرستن و دینداری بوّ خوی گوره بکن

۷- وه هروده ها خوی گوره فهرمویه تی: ﴿قُلْ إِنَّ صَلَاتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٦٢﴾ لَا شَرِيكَ لَهُ، وَبِذَلِكَ أُمِرْتُ وَأَنَا أَوَّلُ الْمُسْلِمِينَ ﴿١٦٣﴾﴾ (الأنعام: ۱۶۲-۱۶۳) واتا : نهی پیغه مبه ر (صلواته) به موشریکین و هاوول پهیدا که ران بلّی: من نویژ کردنم و (فهرزه کانم و سوننه ته کانم) سه برینم و هموو ژیانم - نه وهی له م دونیا یه دا نه نجامی نه دم و نه وهی که به سه رم دیّت - مردنم - واته هموو نه و کاره چاکانهی که له سه ری نه مر م تهنه بوّ خوی په روه ردگاری جیهانیانه، نه و خوی بهی که هیچ هاوول لیککی نیه، به و شیوه یه فهرمانم پیّ کراوه که هموو په رسته کان تهنه بوّ خوی گوره نه نجام بدهم، وه من یه که م که سم له م ئوممه ته که مل که چ بم بوّ فهرمانه کانی خوی گوره .

۸- هاوولّی به ریژی پیغه مبه ری خوشه ویست (که مو عازی کوری جه به له (صلواته) ده فهرمویت: جاریکیان له پشت پیغه مبه ری خواوه وه دانیشتبوم (له سه ر ولاخیک)، پیّی ووتم: "یا معاذ هل تدري ما حق الله على عباده"؟ قال: قلت: الله ورسوله أعلم. قال: "حق الله على عباده أن يعبدوه ولا يشركوا به شيئاً" ثم سار ساعة ثم قال: "يا معاذ، هل تدري ما حق العباد على الله إذا فعلوه" قلت: الله

ورسوله أعلم. قال: "حق العباد على الله أن لا يعذب من لا يشرك به شيئاً"^(۱) واتا: ئه موعاز ئایا ئه زانی حهق و مافی خوای گه وره چی به سه ره بهنده کانیه وه؟ موعاز فه رموی و وتم: خواو پیغه مبهری خوا (ﷺ) باشتر ئه زانن، پیغه مبهری خوا (ﷺ) فه رموی: حهق و مافی خوای گه وره به سه ره بهنده کانیه وه ئه وه یه که عیباده تی بۆ ئه نجام بدهن و به هیچ شیوه یه ک هاوه لی بۆ بریار نه دهن، موعاز فه رموی: پاشان تاویک پویشترین پیغه مبه ره (ﷺ) فه رموی: ئه موعاز ئایا ئه زانیت حهق و مافی بهنده کان چیه لای خوای گه وره ئه گه ره به چاکی و به جوانی کرده وه چا که کانی بۆ ئه نجام بدهن؟ و وتم: خواو پیغه مبهری خوا (ﷺ) باشتر ئه زانن، پیغه مبه ره فه رموی: مافی بهنده کان (مافی به خشش و گه وره یی و چا که ی خویه تی نه ک پیویست بیت له سه ری) له لای خوای گه وره ئه وه یه که خوای گه وره بهنده کانی سزا نه دات گه ره بهنده کانی هاوه لی بۆ بریار نه دهن .

موسلمانای خۆشه ویست: ئه م فه رموده پیروژه ئه وه مان بۆ روون ئه کاته وه که مافی خوای گه وره له سه ره بهنده کانی ئه وه یه به تاک و تهنه بیپه رستن به و په رستنانه ی که له سه ری پیویست کردوون وه به هیچ شیوه یه ک هاوه لی بۆ بریار نه دهن، وه مافی بهنده کان له لای خوای گه وره ئه وه یه که خوای گه وره بهنده کانی سزا نه دات به مه رجیک ئه وان هاوه لی بۆ بریار نه دهن (وه کاریک

^(۱) متفق علیه : البخاري، كتاب اللباس، باب إرداف الرجل خلف الرجل، ۸۹/۷، برقم ۵۹۶۷،
ومسلم، كتاب الإيمان، باب الدليل على أن من مات على التوحيد دخل الجنة قطعاً، ۵۸/۱،
برقم ۳۰، واللفظ للبخاري برقم ۲۸۵۶، ورقم ۶۵۰۰.

نه که ن که پئی ده رچن له دین)، گومانی تیدا نییه که مافی بهنده کان لای
 خوی گوره ئه وهیه که خوی گوره پهیمانی خیرو پاداشتی پیداون، وه
 وه عدو پهیمانی خوی گوره همووی راست و به جییه، راسته ئه و پهیمانه،
 وه ووتهی همووی راست و به جییه و به هیچ شیوهیهک نا راستی و دواکه وتن
 له پهیمانیدا نییه، مافیکه خوی گوره پیویستی کردووه له سهر نه فسی
 خوی، وهک ریزو گورهیی و به خششیک بویان، ئه و خوییهی که چند مافیکی
 له سهر نه فسی خوی پیویست کردووه بۆ بهنده ئیمانداره کانی، هر وهک چۆن
 زولم و ستهمی له سهر نه فسی خوی حه رام کردووه، هیچ له دروست کراوه کانی
 پیویستیان نه کردووه له سهری، وه خوی گوره قیاس ناکریتته سهر دروست
 کراوه کانی (تا به زور بتوانری مافی له سهر پیویست بکریت) به لکو به رحم و
 به زهیی و داد پهروهی خوی رحم و به زهیی له سهر نه فسی خوی پیویست
 کردووه، هر چۆن زولم و ستهمی له سهر خوی حه رام کردووه .^(۱)

۹- عتبانى كورى مالك (رضي الله عنه) فرموده تى: پيغه مبهري خوا (ﷺ) فرموده تى:
 (.. فَإِنَّ اللَّهَ حَرَّمَ عَلَى النَّارِ مَنْ قَالَ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، يَبْتَغِي بِذَلِكَ وَجْهَ اللَّهِ)^(۲)
 واتا: خوی گوره که سیک به ئاگری دۆزهخ ناسوتینیت که ووتبیتى (لا إله إلا

^(۱) بپوانه: المفهم لما أشكل من تلخيص كتاب مسلم، للقرطبي، ۲۰۳/۱، و شرح النووي على صحيح مسلم، ۳۴۵/۱ و مجموع فتاوى ابن تيمية، ۲۱۳/۱.

^(۲) متفق عليه: البخاري، كتاب الصلاة، باب المساجد في البيوت، ۱۲۵/۱، برقم ۴۲۵، و مسلم، كتاب المساجد ومواضع الصلاة، باب الرخصة في التخلف عن الجماعة بعذر، ۴۵۵/۱، برقم ۳۳.

الله) به مهرجیک ووتنی ئه و ووشه یه تهنه له بهر خاتری خوی گه وره بوویت .

به شی سی یه م

خوی په روهردگار خاوه نی خویه تی و په رستراویتیه به سهر هه موو دروست کراوه کانیه وه، بویه به تاک راگرتنی خوی گه وره به هه موو جوړه کانی په رستن و ئه نجام دانی دینداری به دلسۆزی تهنه بۆ خوی گه وره بریتیه له خوا به تهنه ناسین له خویه تیدا (التوحید الالهیه) که ئه مه ش مانای (لا إله إلا الله) یه ، ئه م جوړه یه کخوا په رستیه جوړه کانی تری خوا به تهنه ناسین له خو گرتووه^(۱)، چونکه خوا به تهنه ناسین (التوحید) دوو جوړه:

جوړی یه که م: التوحید الخبری العلمی الاعتقادی^(۲): خوا به تهنه ناسین له ناسین و جیگیر کردندا، ئه ویش خوا به تهنه ناسینه له په روهردگاریتی و ناوو سیفات ه کانی، واتا جیگیر کردن و بریاردانی بوونی زاتی خوی گه وره و سیفات و کارو ناوه کانی، وه قسه کردنی له کتیبه کانی بۆ هه ر به نده یه که که خوی ویستبیتی قسه ی له گه لدا بکات، وه بریاردانی سه رجه م بریارو قه ده رو دانایی خوی گه وره و به پاک راگرتنی له هه موو شتی که شایسته نییه بۆ خوی گه وره .

(۱) تیسیر العزیز الحمید ، للشیخ سلیمان بن عبد الله بن محمد بن عبد الوهاب ، ص ۷۴ ، والقول السدید ، للسعدی ، ص ۱۷ ، و بیان حقیقه التوحید ، للشیخ صالح الفوزان ، ص ۲۰ .
(۲) بپوانه : مدارج السالکین ، لابن القیم ، ۴۴۹/۳ .

جووری دووهوم: التوحید الطلی القصدي الإرادي: ^(۱) یهکخوا په رستی له داوا کردن و مه به ستدا، و اتا یه کخوا په رستی له عبادت و په رستندا .

خوا به تهنها ناسین به شیوهیهکی دریز تر نه بیت به سی به شهوه :

۱- توحید الربوبية (خوا به تهنها ناسین له په روه ردگاریتیدا): بریتیه له بوونی بیرو باوه پریکی پته و دامه زراو به وهی که خوی گه وره په روه ردگاری تاك و تهنه یه له دروست کردن و مولك و رزق دان و به پیره بردنی گه ردوندا، نه و خوییه که هموو بونه وهرانی هینا و ته بون و په روه ردهی کردون به نازو نیعمه ته کانی، وه بنده تاییه ته کانی وه ک پیغه مبه ران (ﷺ) و شوین که وتوانی راسته قینه یانی په روه رده کردوه به بیرو باوه پریکی راست و ته واو، وه په روه ردهی کردون به ره و شته جوانه کان و زانیارییه به سوده کان و کرده وه چاکه کان، نه م په روه رده کردنه ش په روه رده یه کی به سوده بو دل و پوچه کان که به ربوبومی خوش به ختی دنیا و قیامه تی تیدایه .

۲- توحید الأسماء والصفات: بریتیه له بوونی بیرو باوه پریکی پته و دامه زراو به وهی که خوی گه وره په روه ردگاری تاك و تهنه یه به هموو سیفاتیک ریك و ته واو به گشتی و له هموو پویه که وه، نه ویش به بریاردان و جیگیر کردنی هموو نه و ناوو سیفاتانهی که خوی گه وره بو خوی بریاری داوه و جیگیری کردوه یان پیغه مبه ره که ی (ﷺ) بو جیگیر کردوه، وه جیگیر کردنی و اتا و حوکی هموو ناوو سیفاته کانی به و شیوه یه کی که له

^(۱) برونه : اجتماع الجيوش الإسلامية على غزو المعطلة والجهمية ، لابن القيم ۹۴/۲ ، و معارج القبول، لحافظ حكيم ۹۸/۱ ، و فتح المجيد ، لعبد الرحمن بن حسن ، ص ۱۷ .

قورئانی پیروزدا هاتوو به و شیوهیهی که شایسته به گهرهیی خوی پهرهردگار بیّ ئه وهی هیچ یه کیك له ناوو سیفاته ته واوو جوانهکانی نه فی بکهیت (واته : به بۆ چونی خۆت نه لئی خوی گهره ئه م ناوه یان ئه م سیفاتهی نییه و ئینکاری لی بکهیت)، وه بیّ ئه وهی ناوو سیفاتهکانی تیک بشکینیت، یان واتاکه ی بگوریت یان لیکی بچوینی یان چۆنیه تی بۆ ناوو سیفاتهکانی خوی گهره دابنیت که شایسته ی گهرهیی خوی گهره نه بیت. وه (توحید الأسماء والصفات) بریتیه له دوور خستنه وه نه فی کردنی هموو ئه و عیب و که م و کورپیانهی که خوی گهره نه فی کردوو له خۆی ، یان پیغه مبه ر (عَلَيْهِمْ صَلَاتُكَ) نه فی کردوو له خوی پهرهردگار، وه دور خستنه وهی هموو ئه و ناوو سیفاتانه ی که ده بنه هۆی ده برینی ناته واوی و که م و کورپی بۆ خوی گهره، خوی گهره له قورئانی پیروزدا خوا به تهنها ناسینی پهرهردگاریتی (الربوبية) و ناوو سیفاته جوانهکانی خۆی (توحید الأسماء والصفات) ی پوون کردۆته وه ههروهک له سه ره تای سوره تی (الحديد)، وه سوره تی (طه)، وه کۆتایی سوره تی (الحشر)، وه له سه ره تای سوره تی (آل عمران)، وه سوره تی (الإخلاص) به ته واوی، وه جگه له م سوره تانه که خوی پهرهردگار باسی (توحید الربوبية و توحید الأسماء والصفات) ی کردوو ه. ^(۱)

^(۱) بروانه : فتح المجید، ص ۱۷، والقول السدید فی مقاصد التوحید لعبد الرحمن السعدي، ص ۱۴ - ۱۷، ومعارض القبول، ۹۹/۱.

۳- توحید الإلهية، ويقال له: توحيد العباداة: واتا خوا به تهنها ناسین له پهرستندا، ئه ویش بریتیه له بونی بیرو باوه ریکی ته واوو دامه زراو_ له گه ل بونی زانیاری و کرده وهی چاکه و سه لمانندی_ ئه وهی که خوی پهره ردگار خاوه نی خویه تی و په رستراویتی به سه ره هموو دروست کراوه کانیه وه، وه به تاگ راگرتنی خوی گه وره به هموو جو ره کانی په رستن و ئه نجام دانی دینداری به دلسوزی تهنها بو خوی گه وره، ئه م جو ره خوا په رستیه (التوحید الالوهیه) و جو ره کانی تری خوا به تهنها ناسین له خو گرتووه وهک (توحید الربوبیه و توحید الأسماء والصفات) له بهر ئه وهی سیفته تی خویه تی سیفته تی که هموو سیفته ته واوه کان و هموو سیفته تی پهره ردگاریتی و گه وره یی له خو گرتووه، خوی گه وره هر خو ی خوا و په رستراوه له بهر ئه وه هموو سیفته به رزو گه وره ته واوانه ی که هیه تی، وه له بهر ئه وه هموو نازو نیعمه ته ی که رشتویه تی به سه ره بنده کانیدا، تاکیتی خوی گه وره به وه هموو سیفته ته واوه و تاکیتی له پهره ردگاریتی ئه وه ده خوازیت که هیچ کهس و هیچ شتیک له دروست کراوه کانی شایسته ی عبادت بو کردن و په رستن نه بن جگه له خو ی .

خوا به تهنها ناسین له پهرستندا (توحید الالوهیه) مه بهستی هموو پیغه مبه ران (ﷺ) بووه له بانگه واز کردنی گه له کانیاندا هر له یه کهم پیغه مبه روه تا کو تایین پیغه مبه ر (ﷺ)، ئه م جو ره یه کخوا په رستیه له سوره تی الکافرون باس کراوه ﴿قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ ﴿١﴾﴾ (الکافرون: ١) وه تایه تی "٦٤" ی سوره تی ال عمران ئه م جو ره یه کخوا په رستیه ی له

خۆ گرتوو، هر وهك خوی گه وره فرمویه تی: ﴿قُلْ يٰٓأَهْلَ الْكِتٰبِ تَعٰلَوْٓا۟
 اِلٰى كَلِمٰتٍ سَوّٰمٍ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ اَلَّا نَعْبُدَ اِلَّا اللّٰهَ وَلَا نُشْرِكَ بِهٖ شَيْئًا وَلَا
 يَتَّخِذَ بَعْضُنَا بَعْضًا اَرْبَابًا مِّنْ دُوْنِ اللّٰهِۚۤ اِنْ تَوَلَّوْٓا۟ فَعُوْلُوْٓا۟ اَشْهَدُوْٓا۟ بِاَنَّا
 مُسْلِمُوْنَ ﴿٦٤﴾ (آل عمران: ٦٤) واتا: ئه ی پیغه مبه ر (صلواته) به ئه هلی
 کیتاب بلّی: (که مه به ست پییان گاور و جوله کهن) وهرن بۆ لای ووشه یه ک -
 گوئی بۆ بگرن و کاری پی بکه ن- که ئه و ووشه یه له نیوان ئیمه و ئیوه دا
 یه کسانه ئه ویش ئه وه یه که هیچ په رستراویک نه په رستین جگه له خوی
 گه وره، وه به هیچ شیوه یه ک هاوه لی بۆ بریار نه ده یین (نه بت و نه سه لیب و
 نه ناگرو نه تاغوت و نه هیچ شتیکی تر نه که یه شه ریکی خوی گه وره به لکو
 به تاک و تهنه بیپه رستین) وه هه ندیکمان هه ندیکمان نه که یه خواو
 عیباده تیان بۆ بکه یین جگه له خوی گه وره (به وه ی که سوجه یان بۆ به رین
 یان شوینیان بکه وین له چه لال کردنی چه رام و چه رام کردنی چه لال)، ئه گه ر
 ئه وان پشتیان هه ل کردوو شوینت نه که وتن، بلّین شایه ت بن که ئیمه
 موسولمانین و به رده و امین له سه ر ئیسلامه تی و دینداری خۆمان .
 وه سه ره تای سوره تی (السّجده) و کۆتاییه که ی، وه سه ره تاو ناوه راست و
 کۆتایی سوره تی (غافر)، وه سه ره تای سوره تی (الأعراف) و کۆتاییه که بی و
 زۆربه ی سوره ته کانی قورئانی پیروژ ئه م جۆره یه کخوا په رسته یه ی له خۆ
 گرتوو .

هموو سورته کانی قورئانی پیروژ جوره کانی خوا به تهنه ناسین له خو گرتوو، قورئانی پیروژ همووی له سهره تاوه تا کوتایی باس له خوا به تهنه ناسین ئەکات، له بهر ئەوهی قورئانی پیروژ همووی یان باس له زات و گهورهیی و تاکیتی و ناوو سیفات و کارو فرموده کانی خوی گهوره ئەکات که ئەویش بریتیه له (توحید الربویة والأسماء والصفات)، یان قورئانی پیروژ بانگهواز کردنه بو پهرستن و عیبادهتی خوی گهوره به تاک و تهنه و واز هینان له پهرستنی جگه له خوا که ئەویش بریتیه له (توحید الالهیه)، یان قورئانی پیروژ فرمان کردنه به چاکه و پیگری کردنه له خراپه و په یوهست بوونه به عیبادهتوه، که ئەمانهش له ماف و تهواوکارییه کانی یه کخوا پهرستیه، یان ههوالدانه سهبارهت به ریژی کهسانی یه کخوا پهرست وه چۆن خوی گهوره سهرخهرو یارمهتی دهریانه، وه چهنديک ریژ لیگیرون له قیامهتدا که ئەمانهش پاداشتی یه کخوا پهرستیه، یان قورئانی پیروژ باس له موشریکین دهکات وه چییان به سهر دیت له ناخۆشی و نارەحهتی له دونیادا وه توشی چ سزایهکی توندو به ئیش دهن له دوا رۆژدا همووی به هوی دهرجون و گوی نه دانه به حوکمی خوا به تهنه ناسین، بویه قورئانی پیروژ همووی بریتیه له باس کردنی خوا به تهنه ناسین و مافه کانی و پاداشتی، یان باس کردنی شیرک و موشریکین و سزایان.^(۱)

(۱) بیوانه: مدارج السالکین، لابن القیم، ۴۵۰/۳، وفتح المجید، ص ۱۷-۱۸، والقول السدید، ص ۱۶، و معارج القبول، ۹۸/۱.

به روو بوم و سووده کانی خوا به تهنه ناسین

خوا به تهنه ناسین کۆمه لیک فەزل و گه وره یی و شوینه وارو سوودی باش
و سه ر ئه نجامی چاکی هه یه له وانه:

۱- خیری دونیاو قیامهت له فەزل و گه وره یی و به روو بومه کانی یه کخوا
په رسته یه .

۲- خوا به تهنه ناسین گه وره ترین هۆکاره بۆ لاچون و نه مانی تهنگ و
چه له مه و ئاسته نگه کانی دونیا و قیامهت، خوی په روهردگار به هۆیه وه سزا لا
ئه بات له سه ر به نده کانی له دونیاو قیامهتدا وه به هۆیه وه خوی په روهردگار
نازو نیعمه تی خۆی ئه ریژی به سه ریاندایه .

۳- به روو بومی خوا به تهنه ناسینیکی ته واو که دووره له شیرک و پیا
ئه مینی و هیمنی دونیا و قیامهتی تیا یه، هه روهک خوی په روهردگار
فه رمویه تی: ﴿الَّذِينَ ءَامَنُوا وَلَمْ يَلْبِسُوا اِيْمَانَهُمْ بِظُلْمٍ اُولٰٓئِكَ لَهُمُ الْاَمْنُ وَهُمْ
مُهْتَدُونَ﴾ (الانعام: ۸۲) واتا: ئه وانه ی که باوه پیا ن هیناوه و ئیمان ه که یان
تی که له نه کردوو به شیرک بریاردان بۆ خوی په روهردگار ئه وانه له قیامهتدا
ئه مین له ناخۆشی و نارپه حه تی، وه هیدایهت دراون بۆ پیگای راستی
ئیسلام .

۴- هر كه سيك خوا به تهنه بناسيت ئه وه هيدايه تي ته واو دراوه و يارمه تي دراوه بو به دست هيناني پاداشتي هه موو كرده وه يه كي چا كه له لايه ن خواي په روه ردگار وه .

۵- به هوي خوا به تهنه ناسينيكي ته واوه يه كه خواي په روه ردگار له تاوانه كان خووش ئه بيت خراپه كان لائه بات، هه روه كه له هه ديسيكي قودسيدا كه ئه نه سي كورپي مالك (عليه السلام) له پيغه مبه ره وه (عليه السلام) ئه يگيرپته وه، خواي په روه ردگار فه رمويه تي: (يا ابن آدم انك لو اتيتني بقراب الأرض خطايا ثم لقيتني لا تشرك بي شيئاً لأتيتك بقرابها مغفرة) (۱) واتا: ئه ي كوراني ئاده م (ئه ي موسلمانان) تو ئه گه رگه يشتي به ديداري من له قيامه تدا پر به زه وي تاوانت هه بيت كاتيک ئه گه يته ديداري من و هاوه لت بو من بريار نه دابيت پر به زه وي ليخوش بونت پيده به خشم .

۶- به هوي خوا به تهنه ناسينيكي ته واوه يه كه خواي په روه ردگار به نده كان ده كاته به هه شته وه، هه روه كه پيغه مبه ري خوا (عليه السلام) فه رمويه تي: (من شهد أن لا إله إلا الله وحده لا شريك له، وأن محمداً عبده ورسوله، وأن عيسى عبد الله ورسوله وكلمته ألقاها إلى مريم وروح منه، وأن الجنة حق، وأن النار حق، أدخله الله الجنة على ما كان من العمل) (۲) واتا: هه ر كه سيك شايه تي

(۱) الترمذي، كتاب الدعوات، باب فضل التوبة والاستغفار، ۵/۵۴۸، برقم ۳۵۴۰، وصححه

الألباني في صحيح الترمذي، ۳/۱۷۶، وسلسلة الأحاديث الصحيحة، برقم ۱۲۷، ۱۲۸.

(۲) متفق عليه: البخاري، كتاب الأنبياء، باب قوله تعالى: {يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لَا تَغْلُوا فِي دِينِكُمْ}

۴/۱۶۸، برقم ۳۲۵۲، ومسلم، كتاب الإيمان، باب الدليل على أن من مات على التوحيد

دخل الجنة قطعاً، ۱/۵۷، برقم ۲۸

بدات به وهی که خوی پهروهردگار په رستراوی راسته قینه و تاک و تهنه یه و هیچ په رستراویکی تر شایستهی په رستن نییه جگه له خوا نه بیئت، وه شایه تی بدات که پیغه مبه ر محمد (ﷺ) بهنده و نیردراوی خویه، وه (عیسی "الکلیله") بهنده و پیغه مبه ری خویه (ﷺ) که به وشه ی خوی پهروهردگار دروست بووه، کاتیک خوی پهروهردگار فهرمووی: (کُنْ فیکُون) واتا ببه ئه ویش دروست بوو به فرمانی خوا به بی باوک، وه روح له به ریکه وه کو سه رجه م دروست کراوه روح له به ره کانی تری خوی پهروهردگار (واتا: ئینسانه نه ک خوا بیئت یان به شی خویه تی تیدا بیئت ههروه ک گاوره کان باوه رپان وایه)، که سیک شایه تی بدات به وهی که به هشت حقه و هیه و شوینی چاکه کارانه وه دۆزه خیش حقه و بوونی هیه و شوینی هاوہل بریاردان و بی باوه رپان و تاوان بارانه، ئه وه خوی پهروهردگار ئه یکاته به هشته وه جا له سر هر کرده وه یه ک بیئت، (واتا: خوی پهروهردگار ئه و موسلمانه ئه کاته به هشته وه چهنئ چاکه شی که م بیئت و تاوانی زور بیئت چونکه ئه و هه موو شایه تییه گه وره یه ی داوه).

وه ههروه ها له فهرموده یه کی تر دا که هاوہلی به ریز جابری کوری عبدالله (رضی الله عنه) له پیغه مبه ری خواوه (ﷺ) بومان ئه گیرپته وه، که فهرمویه تی: (من مات لا یشرک بالله شیئا دخل الجنة) ^(۱) واتا: هر که سیک مرد بیئت (یان بمریئت) و له ژیانی دونیادا به هیچ شیوه یه ک هاوہلی بو خوی پهروهردگار بریار نه دابیئت بی گومان که سیکه چوته به هشته وه .

(۱) مسلم، کتاب الإیمان، باب من مات لا یشرک بالله شیئا دخل الجنة، ۱/۹۴ برقم ۹۳.

۷- خوا به تهنه ناسینیکی تهواو ئه گهر له ههر دلیکدا هه بیته نایه لئی خاوه نه که ی بجیته ناو ئاگری دۆزه خه وه، ههر وهك عتبان له پیغه مبه ره وه (ﷺ) بۆمان ده گیریته وه که فهرمویه تی: (... فَإِنَّ اللَّهَ حَرَّمَ عَلَى النَّارِ مَنْ قَالَ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ يَتَّبِعِي بِذَلِكَ وَجْهَ اللَّهِ) ^(۱) واتا: خوای پهروه ردگار لاشه ی که سیکی حه رام کردوو له ئاگری دۆزه خ که وتبیتی (لا إله إلا الله) و تهنه مه به سستی خوای پهروه ردگار به ووتنی .

۸- ئیمان و خوا به تهنه ناسین ئه گهر به ئه ندازه ی که م تر له دهنکه خه رته له یه که له دلی ههر موسلمانیکدا هه بیته رزگاری ده کات له ئاگری دۆزه خ و به هه میشه یی خاوه نه که ی له ئاگردا نامینیته وه (چه ندیک تاوانیشی زۆر بیته به مه رجیک ئه و تاوانانه نه گه یشتبیته راده ی شیرک و بی باوه ری). ^(۲)

۹- خوا به تهنه ناسین گه وره ترین هۆکاره بۆ به ده ست هیئانی پازی بوون و پاداشتی خوای پهروه ردگار، وه سه رفرازترین و به خته وه رترین که س له رۆژی قیامه تدا به شه فاعه تی پیغه مبه ر (ﷺ) که سانی خوا به تهنه په رستن ، ههروه ک پیغه مبه ر (ﷺ) فهرمویه تی : (... أَسْعَدَ النَّاسَ بِشَفَاعَتِي

^(۱) متفق عليه : البخاري ، كتاب الصلاة ، باب المساجد في البيوت ، ۱/۱۲۶ ، برقم ۴۲۵ ، ومسلم ، كتاب المساجد ومواضع الصلاة ، باب الرخصة في التخلف عن الجماعة بعذر ، ۱/۴۵۵-۴۵۶ ، برقم ۳۳ .

^(۲) بپوانه : صحيح البخاري ، كتاب التوحيد ، باب قول الله تعالى : { لَمَّا خَلَقْتُ بِيَدَيَّ } ، برقم ۷۴۱۰ ، وصحيح مسلم ، كتاب الإيمان ، باب معرفة طريق الرؤية ، ۱/۱۷۰ ، برقم ۱۸۳ ، ورقم ۱۹۳ .

يوم القيامة من قال لا إله إلا الله خالصا من قلبه أو نفسه^(۳) واتا: سهرفرارترین و بهخته وهرترین موسولمان له پوژی قیامه تدا که بهر شه فاعه تی من بکه ویت موسولمانیکه له ناخی دلئییه وه و به دلسوزییه کی ته واوه وه ووتبییتی (لا إله إلا الله) .

۱۰- هه موو کرده وه چاکه کان و ووته و قسه نهینی و ئاشکراکان ، له پوی وهرگیران و ته واوه تی و بوونی پاداشتی چاکه له سهریان له لایه ن خوی پهروه ردگار وه وه ستاون له سهر بوونی خوا به تهنه ناسینیکی ته واو، بویه هه رکاتیکی خوا به تهنه ناسین به هیز بوو وه دلسوزی ته واو بو خوی پهروه ردگار ئه و کارانه پیک و ته واو دهن .

۱۱- به هوی خوا به تهنه ناسینیکی ته واوه وه کردنی کرده وهی چاکه له سهر شانی بهندهی موسلمان ئاسان ده بییت، وه به ئاسانیش واز هینان له تاوان له سهر شانی سوک ده بییت ، وه دل نه وایی تیدایه له به لآو موسیبهت، خوا به تهنه ناسین و دلسوزی بو خوی پهروه ردگار له یه کخوا په رسته که یدا کردنی کرده وهی چاکه ی له سهر شان سوک و ئاسان ده بییت ، له به رئه وهی ئومیدی به رازی بوون و پاداشتی خوی پهروه ردگار هه یه، وه به ئاسانی ده توانیت واز له و تاوانانه بینیت که نه فسی حه زی پییه تی نه جامی بدات، له به رئه وهی ترسی توپه بوون و سزای خوی پهروه ردگاری هه یه .

۱۲- خوا به تهنه ناسین هه رکاتیکی به ته واوی له هه ر دلئیکدا هه بوو خوی پهروه ردگار ئیمان له و دلله دا شیرین و خو شه ویست ئه کات و ئه پرازینیتته وه به

(۳) البخاری ، کتاب العلم، باب الحرص علی الحدیث ، ۳۸/۱ ، برقم ۹۹ .

کرده وهی چاکه، وه خوی پورهردگار بی باوه پری و تاوان و سه ریچی لا قیزه ون و بق لیوو ئەکات، وه خوی پورهردگار ئەو که سه یه کخوا په رسته ئەگیریت له هیدایهت دراوان .

۱۳- خوا به تهنه ناسین ناخۆشی و ئیش و ئازار له سه بهندهی موسلمان سوک و ئاسان دهکات، بویه به گویرهی تهوای خوا به تهنه ناسین، موسلمان ناخۆشی و ئیش و ئازارهکان وهردهگریت به دلکی فراوان و نهفسیکی ئارامه وه، وه ئەو بهنده موسولمانه تهواو ته سلیمه و رازییه به و قهدهرهی که خوی پورهردگار بوی بریوه ته وه گهر له سه شانی قورس و گرانیس بیت، که ئه ویش گهرهترین هوکاره بو فراوانی و ئارامی دلکان .

۱۴- خوا به تهنه ناسین بهندهکان پرگار دهکات له بهندایهتی کردن و دل پیوهست بوون و ترسان و ئومید بوون و کرده وه کردن له بهر دروست کراوه کانی خوی پورهردگار، که ئەو پرگار بونهش سه رفرازی راسته قینه و پرزو شکومهندی به رزییه، له گه ل ئەوه شدا ئەو بهنده یه کخوا په رسته تهنه بهندایهتی خوی پورهردگار دهکات و تهنه ئومیدی به خوی پورهردگاره و له هیچ کهس و شتیکی ناترسیت تهنه له خوی پورهردگار نه بیت، ئەو ترس و ئومیدهش له خوی پورهردگار تهواو سه رکه وتوو و سه رفراز و پرگار بووی دهکات .

۱۵- خوا به تهنه ناسین گهر له هر دلکیدا به تهواوهتی هه بوو به دلسۆزییه کی تهواوه وه ئەو کاته کرده وهی چاکه ی که می ئەو بهنده موسلمانه زور ئەکات ، وه کرده وه و قسه جوانه کانی زیاد ئەکات بی سنور و حیساب .

۱۶- خوی پهروهردگار کهفاله تی خوا به تهنه ناسانی کردوو که له دونیادا سه رخه رو یارمه تی ده ریان بیّت، وه سه رفرازو به عزیزه ت و ریژداریان بکات، وه ته واو هیدایه تیان بدات، وه خوی پهروهردگار کردنی هه موو کاریکی چاکه یان له سه ر ئاسان ده کات، وه کار و حالّی دونیایان بو چاک ده کات، وه هه موو قسه و کرده وه کانیان بو ریّک و چاک جوان نه کات .

۱۷- خوی پهروهردگار خراپه یی دنیا و قیامه ت له ئیمانداران (یه کخوا په رستان) لاده بات و دووری ده خاته وه، وه منه تی خوی پزاندوو به سه ریاندا به و ژیانه خو شه یی که پیی به خشییون، وه دلّ ئارامی کردون پیی، وه دلّ گه ش و دلّ خو شی کردوون به یادو زیکی خوی له و دونیایه دا .

شیخی پایه بهرز ناصر السعدی " په حمه تی خوی لیبیت " فه رمویه تی :
(به لگه یی نه و خالانه یی که باسکران له قورئانی پیروژ و سوننه تی پیغه مبهردا
(عَلَيْهِ السَّلَامُ) زور و ئاشکران ، والله أعلم).^(۱)

وه شیخ و زانای پایه بهرز ابن تیمیة (په حمه تی خوی لیبیت) فه رمویه تی:
(هیچ خو شبه تی و چیژو خو شیه کی ته واو نییه بو دلّه کان مه گه ر له خو شه ویستی خوی پهروهردگار و نزیک بونه وه لیی به و کاره چاکانه یی که خوی پهروهردگار چه ز ده کات نه نجام بدرین بوئی، وه خو شه ویستی بو خوی پهروهردگار ته واو راست نییه مه گه ر به پشت هه لکردن له هه موو خو شه ویستیک جگه له خوی، که نه وه ش (واتا: پشت هه لکردن له خو شه ویستی هه موو خو شه ویستیک له روی په رستن و ئومید پیبون و ترسان

(۱) بپوانه: القول السدید فی مقاصد التوحید ص ۲۵.

و پشت پیبهستن و داوا لی کردن و .... هتد ، جگه له خوی پهروهردگار
حهقیقهت و راستیتی خوا به تهنه ناسین و (لا إله إلا الله) یه ^(۲).

بهشی دووهم

تاریکییه کانی هاوهل بریاردان بو خوی پهروهردگار

باسی یه کهم: تیگه یشتن له مانای هاوهل بریاردان بو خوی پهروهردگار

مانای شيرك له زمانه وانیدا: الشَّرْكُ، والشَّرْكَةُ، واتایان یه که، و قد
اشترکا، وتشارکا، وشارك أحدهما الآخر، شهريك بوون، شهريکایه تی ئهوی
تری کرد، وأشرك بالله: كفر، کوفری کرد بی باوهر بوو، فهو مشركٌ
ومشركي، که که سیکی موشریکه، والاسم الشرك فيهما، ورغبنا في شرككم:
مشاركتكم في النسب ، وأشرك بالله: جعل له شريكاً في ملكه، أو عبادته : واتا:
هاوهلی بو خوا بریاردان له مولکی یان له په رستنیدا ^(۱).

مانای شيرك له پوانگهی شهردا: ئه وهیه که تو هاو شیوهیه که بو خوی
پهروهردگار دابنیت له کاتیکدا خوی پهروهردگار توی دروست کردووه، ئه و
تاوانه ش گه ورهترین تاوانه (که هیچ تاوانیک له سه رویه وه نییه بو ترسناکی)
ئه و تاوانه (شیرک) هه لوه شینه ره وه و پوچه لکه ره وهی هه موو کرده وه
چاکه کانه، وه ریگر و بهر بهسته له بوونی پاداشتی چاکه له سهر کرده وه

^(۲) بپوانه: مجموع الفتاوی ، ۳۲/۲۸.

^(۱) بپوانه : القاموس المحيط، باب الکاف، فصل الشین، ص ۱۲۴۰.

چا كه كان، بويه هر كه سيك (كه سيك يان شتيك) يه كسان بكات له گهل خواي پوره دگاردا به خوشه ويستي و به گوره دانان، وه شوييني ههنگاو پييازي بكه وييت كه پيچه وانهي پييازي پيغه مبه ر ئيبراهيم بيت (عليه السلام) نه وه نه وه كه سه كه سيكي موشريكه و گوره ترين تاواني نه انجامداهه.^(۱)

هاوهل برياردان بو خواي پوره دگار دوو جوړه:^(۲)

جوړي يه كه هم: هاوهل بريارداني گوره نه گهر هر كه سيك برياري بدات له ديني ئيسلام پي دهرده چييت و بي باوهر ده بيت .
جوړي دوو هم: هاوهل بريارداني بچوكه كه نه گهر هر كه سيك برياري بدات له ديني ئيسلام دهرناچي و پي بي باوهر ناييت به لام له تاوانه گوره كان گوره تره به لاي هه ندي له زانايانه وه .

زاناي پايه به رز شينخ ناصر السعدي (رهحمته خواي ليبييت) سنوري شيركي گوره ي پوون كردوته وه و فهرمويه تي: (سنوري هاوهل بريارداني گوره كه هه موو جوړو به شه كانى له خو گرتبييت نه وه يه: كه به نده يه ك جوړيك يان تاكيك له تاكه كانى په رستن بو جگه له خواي پوره دگار نه انجام بدات، بويه هه موو بيروباوهر و قسه و كرده وه يه ك كاتييك زانرا خواي پوره دگار فهرمانى كردوه ده بيت تهنها بو خوي بكريت، كردن و نه انجامداني بو خواي پوره دگار خوا به تهنها ناسين و ئيمان و دلسوزييه بوي، وه نه انجامدان و

^(۱) بروانه: الأجابة المفيدة لمهمات العقيدة، لعبد الرحمن الدوسري، ص ۴۱.

^(۲) بروانه: قضية التكفير، للمؤلف، ص ۱۱۹.

کردنی بۆ جگه له خوای پهروهردگار هاوئل بریاردان و بی باوه پرییه، ئەمه یه سنوری شیرکی گوره.

وه سنوری شیرکی بچوک: بریتیه له هه موو وه سیله و هۆکاریک که سه ریکیشیت بۆ هاوئل بریاردانی گوره له و مه بهست و نیهت و قسه و کرده وانه ی که نه گه یشتونه ته پاده ی پرستن و عیبادهت).^(۱)

باسی دووهم : به لگه پوون و ئاشکراکان سه بارهت به هه ئوه شانده وه ی هاوئل بریاردان بۆ خوای پهروهردگار

به لگه ی پراوه و پوون و ئاشکرا سه بارهت به هه ئوه شانده وه ی هاوئل بریاردان بۆ خوای پهروهردگار و سه رزه نشت کردنی که سانی هاوئل بریاردەر بۆ خوای پهروهردگار زۆر زۆرن له وانه :

۱- هه ر که سیك داوا بکات و بپاریته وه له پیغه مبه ریک (صَلَاتِ) یان پیاو چاکیک یان مه لائیکه یه ک یان جنۆکه یه ک یان جۆریک له جۆره کانی په رستنیا ن بۆ ئەنجام بدات ئەوه کردویانیتی به خواو په رستراو جگه له خوای پهروهردگار.^(۲) که ئەوهش حه قیقه تی شه ریک بریاردانی گوره یه بۆ خوای پهروهردگار ، خوای پهروهردگار ده رباره ی ئەم تاوانه فه رمویه تی: ﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدِ افْتَرَىٰ إِثْمًا

(۱) بپوانه : القول السدید فی مقاصد التوحید، لعبد الرحمن بن ناصر السعدي، ص ۳۱، ۳۲، ۵۴.

(۲) بپوانه : فتح المجید شرح کتاب التوحید، ص ۲۴۲.

عَظِيمًا ﴿٤٨﴾ (النساء: ٤٨) و اتا : خوی پهروهردگار له که سیک پازی نییه و لی خۆش نابیت که هاوولی بۆ بریار دابیت (وه بهو حاله وه مردبیت و تهوبه ی نه کردبیت له کاتیکدا ترسناکی شیرکی بۆ پوون کرابیتته وه و به لگه ی خوی پهروهردگاری بۆ باس کرابیت و بهرده وام بووبیت له سه ری (اُقیم علیه الحجة)، وه خوی پهروهردگار له هموو تاوانیک خۆش ده بیت که له خوار شیرکه وه بیت بۆ ئه و که سه ی که خوی ویستی لییه (لیخۆش بوونی خوی پهروهردگار له هموو تاوانیک که نه گه یشتوو ته راده ی شیرک و بی باوه پی یان ئه وه تا هر له سه ره تاوه و بی سزا لی خۆش ده بیت یان پاش سزاو پاک بونه وه پزگاری ده کات له ئاگری دۆزه خ له بهر ئه وه ی شیرک و بی باوه پی به رامبه ر خوی پهروهردگار ئه نجام نه داوه، ئه مه واتای ئه وه نییه بلین ریگه ی تاوانمان بۆ ئاسان ده بیت - به لکو گه وره یی خوا به تهنه ناسین و دوور که وتنه وه له شیرک بریادانمان بۆ پوون ده کاته وه - چونکه موسلمان گه ر تاوانیش بکات به ترسه وه ئه نجامی ئه دات) (وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ افترىٰ اثمًا عَظِيمًا " وه هر که سیک هاوول بۆ خوی پهروهردگار بریار بدات به راستی درۆیه ک و تاوانیکی زۆر گه وره ی ئه نجامداوه .

۲- له و به لگه یه کلاکه ره وانه ی که پیویسته پوون و ئاشکرا بکرین بۆ ئه و که سانه ی که جگه له خوی پهروهردگار په رستراوی تر ده په رستن، فه رموده ی خوی پهروهردگاره که فه رمویه تی: ﴿ اَمْرًا اتَّخَذُوا ءَالِهَةً مِّنَ الْاَرْضِ هُمْ يُشْرُونَ ﴿٢١﴾ لَوْ كَانَ فِيْهِمَا ءَالِهَةٌ اِلَّا اللّٰهُ لَفَسَدَتَا فَسُبْحٰنَ اللّٰهِ رَبِّ

الْعَرْشِ عَمَّا يَصِفُونَ ﴿٢٢﴾ لَا يُسْأَلُ عَمَّا يَفْعَلُ وَهُمْ يُسْأَلُونَ ﴿٢٣﴾ (الأنبياء: ۲۱-
 ۲۳) واتا: ئەوان پەرستراوی تریان داناوه و دەپه‌رستن جگه له خوای
 په‌روه‌ردگار له سهر زه‌ویدا، ئایا ئەو پەرستراوانه ده‌توانن مردوو زیندوو
 بکه‌نه‌وه و له زه‌ویدا بلاوی بکه‌نه‌وه؟ بی گومان نه‌خیر دهی که نه‌توانن ئەوه
 بکه‌ن چون شایسته‌ی ئەوه‌ن بکرینه‌ خوا. ﴿لَوْ كَانَ فِيهِمَا آلَ اللَّهِ
 لَفَسَدَتَا فَسَبَّحَنَ اللَّهُ رَبَّ الْعَرْشِ عَمَّا يَصِفُونَ﴾ واتا: ئەگەر له ئاسمانه‌کان و
 زه‌ویدا خوایه‌ک و پەرستراویکی راسته‌قینه‌ی تر هه‌بوايه ئەوه ژیان و ریک
 و پیکی ئاسمانه‌کان و زه‌وی تیک ده‌چون و خراپ ده‌بوون، پاک و بی گهردی
 بو ئەو خوایه (که خاوه‌نی عه‌رشه) له‌وه‌ی ده‌یلین گوايه کور یان شه‌ریکی
 هه‌یه، ﴿لَا يُسْأَلُ عَمَّا يَفْعَلُ وَهُمْ يُسْأَلُونَ﴾ واتا: خوای په‌روه‌ردگار حاکم و
 ده‌سه‌لاتداره و پرسیاوی لی ناکری له‌و کارانه‌ی ئەنجامی ده‌دات و په‌خنه‌ی
 لی ناگری له‌به‌ر ئەوه‌ی خوای په‌روه‌ردگار خاوه‌نی گه‌وره‌یی و زانیاری و
 دانییه‌کی ته‌واوه (وَهُمْ يُسْأَلُونَ) واتا: به‌لکو ئەوان (هاو هل بریارده‌ران)
 پرسیاوی لی کراون له سهر کاره‌کانیان. ^(۱)

له‌م ئایه‌ته‌ پیرۆزانه‌دا خوای په‌روه‌ردگار ئینکاری و نکۆلی له سهر ئەو
 که‌سانه ده‌کات که جگه له خوای په‌روه‌ردگار له سهر زه‌ویدا پەرستراوی
 تریان داناوه‌و ده‌یان په‌رستن، جا ئەو پەرستراوانه دارو به‌رده‌کان بن یان
 به‌ته‌کان بن که ده‌په‌رسترین جگه له خوای په‌روه‌ردگار، ئایا ئەو پەرستراوانه

(۱) بروانه: تفسیر القرآن العظیم، للإمام ابن کثیر ۲۳۶/۳ تفسیر سورة الأنبياء.

دهتوانن مردوووه کان زیندوو بکه نه وه به سهر زه ویدا بلاویان بکه نه وه؟ وه لام: بی گومان نه خیر ناتوانن و دهسه لاتیان نییه به سهر هیچ کاریک له و کارانه دا، وه نه گهر له ئاسمانه کان و سهر زه ویدا په رستراویکی تری راسته قینه هه بوایه و شایسته ی په رستن بوایه نه و کاته ژیانی دروست کراوه کان و ریگ و پیکی ئاسمانه کان و زهوی تیگ ده چون و خراب ده بوون، له بهر نه وه ی بوونی چند خویه ک و په رستراویک ری نه دان و نه گونجان و ناکوکی ده خوازیت، که به هویه وه له ناو چون و نه مان پروو ده دات، نه گهر دابنریت دوو په رستراو هه یه، یه کیکیان بیه ویت شتیگ دروست بکات به لام نه وه ی تریان نه یه ویت نه و شته دروست بکات، یان یه کیکیان بیه ویت شتیگ ببه خشیت نه وه ی تریان نه یه ویت و ریگر بیت، یان په رستراویکیان بیه ویت لاشه یه ک بجولئ نه وه ی تریان بییه وئ وه ستاو بیت، له م کاته دا ریگ و پیکی هه موو بونه وهران و ژیانی دنیا تیگ ده چیت، له بهر نه وه ی :

* شتیکی نه گونجاوه و نه مه عقولیشه له یه ک کاتدا مه بهستی هه ردوو کیان بیته دی، چونکه نه گهر مه بهستی هه ردوکیان بیته دی نه و کاته نه وه ده خوازیت که دوو شتی زور جیاواز له یه ک کاتدا کو بیته وه، یان نه وه ده خوازیت له یه ک کاتدا شتیگ زیندوو بیت و مردوش بیت، جولاو و وه ستاو بیت، که بوونی شتی به و شیوهش نه گونجاوه و نه شایسته یه .

* وه نه گهر مه بهستی هیچ کامیان نه هاته دی نه و کاته بی دهسه لاتی له هه ر دوکیاندا ده رده که ویت که نه وه ش پیچه وانه ی گه وره یی دهسه لاتی خوی په روه ردگار ه .

* وه ئه گهر مه بهستی یه کیکیان هاته دی و کاری جی به جی بوو، ئه و کاته ئه و په رستراوهی مه بهسته کهی دیته دی و کاره کانی جی به جییه په رستراوی به توانا و به دهسه لاته و ئه وهی تریان په رستراوی بی توانا و بی دهسه لاته .

* وه کۆبونه وه و ریکه وتنیان له سهر هاتنه دی یه که مه بهست له هه موو کاریکدا شتیکی ناشیاوو نه گونجاوه . بۆیه له م کاته دا ئه و په رستراوهی که به دهسه لاته و زاله به سهر به پیره بردنی کاره کانیدا تهنها ئه ویان مه بهسته کهی هاتۆته دی و کاره کانی جی به جییه بی هیچ ریگرو به ربه ره کانی و را جیاوازیه کی به رامبه ری، وه بی بوونی هیچ هاوه لیک، که ئه ویش خوی دروست که رو به دیهینه ر و تاک و تهنهایه، که هیچ په رستراویکی حه ق نییه جگه له خوی هه ر ئه و په رستراوی حه ق و راسته قینه یه، وه هیچ په روه ردگاریک نییه جگه له خوی، هه ر بۆیه خوی په روه ردگار به لگه ی ناشیاوی و نادروستی

بوونی زیاتر له په رستراویکی باس کردوه و فه رمویه تی: ﴿ مَا أَخَذَ اللَّهُ مِنْ وَلَدٍ وَمَا كَانَ مَعَهُ مِنْ إِلَهٍ إِذَا أَذَاهُ كُلُّ إِلَهٍ بِمَا خَلَقَ وَلَعَلَّا بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا يُصِفُونَ ﴿۹۱﴾ عَلِيمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ فَتَعَلَىٰ عَمَّا

يُشْرِكُونَ ﴿۹۲﴾ (المؤمنون: ۹۱-۹۲) واتا: هه رگیزو به هیچ شیوه یه که خوی په روه ردگار که سی نه کردوو به پۆله و مندالی خوی وه به هیچ شیوه یه که له گه ل خوی په روه ردگاردا په رستراوی حه ق و راسته قینه نییه و هاوه ل و شه ریکی نییه، گه ر په رستراوی حه ق و راسته قینه ی تر له گه ل

خوای پهروهردگارددا هه بوایه ئه وکاته هه ریه که یان یارمه تیده رو به ریه به ری
 ئه و شتانه ئه بوون که خوای دروستی کردوون (بویه ئه و کاته ژیان و پیک و
 پیکی و جوانی ئه م بونه وهرانه تیگده چون) وه هندی له دروستکراوه کانی
 زال ئه کرد به سهر هه ندیکیاندا، سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا يُصِفُونَ : پاکی و بیگه ردی
 بو ئه و خوایه ی که هاوئل بریارده ران ئه یلین و ئه یده نه پالی (گوایه منداڵ و
 هاوئل و شه ریکی هه یه) ﴿عَلِيمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ فَتَعَلَىٰ عَمَّا يُشْرِكُونَ﴾ :
 ئه و خوایه شاره زاو ئاگاداری هه موو نهینی و دیارو ئاشکراکانه به رزی و بلندی
 و گه وره یی تهنه بو ئه وه به رامبه ر به و شتانه که نه فامان و هاوئل
 بریارده ران ده یکه نه هاوئل و شه ریکی .

وه بوونی ئه م هه موو بونه وهرانه ی ژیروو سه رو به و هه موو جوانی و پیک و
 پیکیه و بوونی تیگه لای و په یوه ندیان به یه که وه له و په ری ورده کاری و
 ته واوه تیدایه ﴿مَا تَرَىٰ فِي خَلْقِ الرَّحْمَنِ مِن تَفَوُّتٍ﴾ (الملك: ۳) و اتا:
 هه یچ ناریکی و نا به جیه که نابینیت له دروست کراوه کانی خوای پهروهردگارددا
 ، به لکو هه موویان گوپرایه ل و ئاماده و پیکخراون به داناییه وه (له لایه ن خوای
 گه وره وه) بو به رزه و هندی دروست کراوه کانی، هه موویان به لگه ن له سه ر
 ئه وه ی که به ریه به رو پهروهردگارو خویان تهنه یه که خوایه، هه یچ په رسته روو
 دروست که ریان نییه جگه له و (خوای پهروهردگار).^(۱)

(۱) بپوانه : درء تعارض العقل والنقل لابن تیمیة ۳۵۲/۹، ۳۵۴، ۳۳۷-۳۸۲، ۳۵/۱-۳۷،
 وتفسیر البغوي ۲۴۱/۳، ۳۱۶، وابن کثیر ۲۵۵/۳، ۱۷۶، وفتح القدير للشوكاني ،
 ۴۰۲/۳، ۴۹۶، وتفسیر عبد الرحمن السعدي ، ۲۲۰/۵، ۳۷۴، وأيسر التفاسير لأبي بكر

۳- ئه وهی که شتیکی پوون و زانراوه له لای هه موو که سانی عاقل و ژیرمه ند ئه وه یه هه موو ئه و پهرستراوانه ی که ده پهرسترین جگه له خوی پهرهردگار بی هیزو بی دهسه لاتن له هه موو پویه که وه، ئه و پهرستراوانه هیچیان به دهست نییه بو خویان و بو جگه له خوشیان له سودو قازانج و زیان، له ژیان ومردن، له بهخشین و پیگری کردن و نه بهخشین، له بهرزی و نزمی، وه وهسف ناکرین به هیچ سیفاتیک له و سیفاتانه ی که پهرستراوی راسته قینه ی پی وهسف ده کریت، ده ی که وابوو چون ئه و پهرستراوانه ده پهرسترین که ئه وه حالینه؟ وه چون ئومیدت به پهرستراویک ده بیت که ئه وه حالیتی؟ یان چون لیی ده ترسییت که ئه وه سیفاتیتی؟ یان چون هاواری بو ده کریت و داوای لیی ده کریت له کاتیکیدا نه ده بیستییت و نه ده بینیتی و نه هیچ شتیکیش ده زانییت.^(۱)

وه خوی پهرهردگار به جوانترین شیوه بی دهسه لاتی و بی هیزی ئه و پهرستراوانه ی که جگه له خوی ده پهرسترین پوون کردوته وه، ههروهک فهرمویه تی: ﴿ قُلْ أَنْعَبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَمْلِكُ لَكُمْ ضَرًّا وَلَا نَفْعًا وَاللَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴾ (المائدة: ۷۶) واتا: ئه ی پیغه مبه ر (ﷺ)

جابر الجزائري ۹۹/۳، و مناهج الجدل في القرآن الكريم للدكتور زاهر بن عوض الألعي ص

۱۵۸-۱۶۱.

(۱) برونه: تفسیر ابن کثیر ۸۳/۲، ۲۱۹، ۲۷۷، ۴۱۷، ۴۷/۳، ۲۱۱، ۳۱۰، و تفسیر السعدي ۳۲۷/۲، ۴۲۰، ۲۹۰/۳، ۴۵۱، ۲۷۹/۵، ۴۵۷، ۱۵۳/۶، و أضواء البيان للشنقيطي، ۴۸۲/۲، ۱۰۱/۳، ۳۲۲، ۵۹۸، ۴۴/۵، ۲۶۸/۶.

پینان بلئی نایا نیوہ (موشریکین) عیبادهت بو جگہ له خوی پەروردگار ده‌کەن له کاتی‌کدا نه زیان و نه سویدیان نییہ بوټان وه خوی پەروردگار بیسه‌رو زانیہ .

وه هه‌روه‌ها خوی پەروردگار فه‌رمویه‌تی : ﴿ اٰیْتِرْکُوْنَ مَا لَا یَخْلُقُ شَیْئًا وَهُمْ یَخْلُقُوْنَ ۱۹۱﴾ وَلَا یَسْتَطِیْعُوْنَ لَهُمْ نَصْرًا وَلَا اَنْفُسُهُمْ یَنْصُرُوْنَ ۱۹۲﴾ وَاِنْ تَدْعُوهُمْ اِلٰی الْهُدٰی لَا یَتَّبِعُوْکُمْ سِوَاہٗ عَلَیْکُمْ اَدْعٰوَتُهُمْ اَمْ اَنْتُمْ صٰمِتُوْنَ ۱۹۳﴾ اِنَّ الَّذِیْنَ تَدْعُوْنَ مِنْ دُوْنِ اللّٰهِ عِبَادٌ اَمْثَالُکُمْ فَادْعُوْهُمْ فَلَیْسَتْ جِیْبُوْا لَکُمْ اِنْ کُنْتُمْ صٰدِقِیْنَ ۱۹۴﴾ اَلْهَمْ اَرْجُلٌ یَّمْشُوْنَ بِہَا اَمْرٌ لَّهُمْ اَیْدٍ یَّبْطِشُوْنَ بِہَا اَمْرٌ لَّهُمْ اَعِیْنٌ یَّبْصُرُوْنَ بِہَا اَمْرٌ لَّهُمْ اَاْذَانٌ یَّسْمَعُوْنَ بِہَا قُلٌّ اَدْعٰوُ شُرَکَآءِکُمْ ثُمَّ ۱۹۵﴾ اِنَّ وِلٰیَّ اللّٰہِ الَّذِی نَزَلَ الْکِتٰبُ وَهُوَ یَتَوَلٰی الصّٰلِحِیْنَ ۱۹۶﴾ وَالَّذِیْنَ تَدْعُوْنَ مِنْ دُوْنِہٖ لَا یَسْتَطِیْعُوْنَ نَصْرَکُمْ وَلَا اَنْفُسُهُمْ یَنْصُرُوْنَ ۱۹۷﴾ وَاِنْ تَدْعُوْهُمْ اِلٰی الْهُدٰی لَا یَسْمَعُوْا وَتَرٰنٰہُمْ یَنْظُرُوْنَ اِلَیْکَ وَهُمْ لَا یُبْصِرُوْنَ ۱۹۸﴾ ﴿ (الأعراف: ۱۹۹-۱۹۱)

﴿ اٰیْتِرْکُوْنَ مَا لَا یَخْلُقُ شَیْئًا وَهُمْ یَخْلُقُوْنَ ۱۹۱﴾ وَلَا یَسْتَطِیْعُوْنَ لَهُمْ نَصْرًا وَلَا اَنْفُسُهُمْ یَنْصُرُوْنَ ﴿ وَاِتَا: نایا دروست کراوه‌کانی خوی پەروردگار ده‌کەنہ هاوہل و شەریکی خوی گەورہ له کاتی‌کدا ناتوانن هیچ شتی‌ک دروست بکەن؟ به‌لکو خویان دروست کراون، وه ناتوانن سه‌رخه‌ری خویان و هاوار کەرانیان بن .

﴿وَإِن تَدْعُوهُمْ إِلَىٰ الْهُدَىٰ لَا يَتَّبِعُوكُمْ سَوَاءٌ عَلَيْكُمْ أَدَعَوْتُمُوهُمْ أَمْ أَنْتُمْ صٰمِتُونَ﴾ واتا: هاواریان لی بکهن و بانگیان بکهن بو سهر ریگای هیدایهت و راستی شوینتتان ناکهون (چونکه روح له بهر نین)، یه کسانه بو نیوه ئهی هاو هل بریاردهران هاواریان بو بکهن و لییان بیارینه وه یان بی دهنگ بن و لییان نه پارینه وه (چونکه بی گیانن، بی گیانیش ناتوانیت هیچ کاریک بوخوی بکات چ جای بو جگه له خوی! په رستراوی راسته قینه نین، به لکو ئه وهی په رستراوی راسته قینه بیت تهنه ئه و خواهیه یه که ههرکه سیك بیپه رستیت سودی پی ده گه یه نیت، ههرکه سیك سهر پیچی بکات زیانی پی ده گه یه نیت، ههرکه سیك خوشه ویستی بیت سهری ده خات، ههرکه سیك دزایه تی بکات سهر شوپی ده کات، ههرکه سیك گوی رایه لی بکات رینمونی ده کات بو سهر ریگای راست، ههرکه سیك لی بیارینه وه پارانه وه که ی ده بیستیت و وه لامی ده داته وه) .

﴿إِنَّ الَّذِينَ يَدْعُونَ مِن دُونِ اللَّهِ عِبَادًا أَمْثَلُكُمْ فَأَدْعُوهُمْ فَلْيَسْتَجِيبُوا لَكُمْ إِن كُنتُمْ صٰدِقِينَ﴾ (۱۹۴) واتا: ئه وانهی نیوه لییان ده پارینه وه و هاواریان بو ده کهن ئهی هاو هل بریاردهران وه کو نیوه دروست کراون (به لکو مروقه کان گه لیك له وان ته واو ترو به ده سه لات ترن، چونکه نیوه ئه بینن ئه وان نابینن نیوه ئه بیستن ئه وان نابیستن نیوه ده ست و قاچ و چاوتان هه یه ئه وان نیانه) دهی ئه گهر نیوه راست ده کهن ئه و په رستراوانه سودو زیانیان به ده سه کاتیک هاواریان بو ده کهن با وه لامی پارانه وه کانتان بده نه وه کاتیک

لییان ئه پارینه وه ، ئه گه روه لآمی پارانه وه کانتانیا ن نه دایه وه ئه وه بی گومان بن له وهی که نه سودو نه زیانیا ن به ده ست نییه ، چونکه سودو زیان گه یاندن به ده ست خواهیه که کاتیک هاواری بو بکریت بیبیستی و سود به و که سه بگه یه نیت که چاکه کاره و زیان به و که سه بگه یه نیت که خراپه کاره و شایسته یه تی .

﴿ اَلْهَمَّ اَرْجَلُ يَمْشُونَ بِهَا اَمْ لَهُمْ اَيْدٍ يَبْطِشُونَ بِهَا اَمْ لَهُمْ اَعْيُنٌ يَّبْصُرُونَ بِهَا اَمْ لَهُمْ اِذَانٌ يَسْمَعُونَ بِهَا قُلْ اَدْعُوا شُرَكَاءَكُمْ ثُمَّ كِيدُوْنَ فَلَا تُنظِرُوْنَ ﴾ (۱۱۵)

واتا : ئایا (ئهی هاوول بریارده ران) ئه و بت و په رستراوانه ی ئیوه قاچیان هه یه تا له گه لتاندا بین و بچن کاره کانتان بو جی به جی بکه ن؟ یان ئایا ئه وان ده ستیا ن هه یه تا به ره نگاریتان لی بکه ن و کاری خراپتان لی بگیره وه؟ یان ئایا ئه وان چاویان هه یه تا ئیوه ی پی ببینن و ئه و شتانه شی له ئیوه بزره ببینن؟ یان ئایا ئه وان گوئیان هه یه تا ئه و شتانه تان پی رابگه یه نن که ئیوه ئاگاتان لی نییه و نایبیستن؟ (بی گومان بو هه مووی نه خیر) . قُلْ اَدْعُوا شُرَكَاءَكُمْ ثُمَّ كِيدُوْنَ فَلَا تُنظِرُوْنَ : ئهی پیغه مبه ر (ﷺ) به و هاوول بریارده رانه بللی خوتان و هه موو ئه و په رستراوانه ی که ئه پیه رستن جگه له خوی په روه ردگار کو ببه وه و توانا و فیلتان بخه نه گه پرو چا و ترو کانیکیش دامه نیشن و ماندوو مه بن به لکو په له ش بکه ن بو ئه وه ی زیانم بگه یه نن . (خوی په روه ردگار به پیغه مبه رکه ی (ﷺ) رانه گه یه نیت که ئه پیاریزیت و به هیچ شیوه یه ک ناتوانن زیانی پی بگه یه نن) .

﴿إِنَّ وَلِيََّ اللَّهُ الَّذِي نَزَّلَ الْكِتَابَ وَهُوَ يَتَوَلَّى الصَّالِحِينَ﴾ (۱۹۶) : واتا: ئەى پینگەمبەر (ﷺ) بلی: بەراستی پشت و پەنای من تەنہا ئەو خوا بیه‌یە کە قورئانی پیرۆزی دابەزاندووہ و سەرپەرشتی و چاودیری چاکەکاران دەکات .

﴿وَالَّذِينَ نَادَعُوا مِنْ دُونِهِ لَا يَسْتَطِيعُونَ نَصْرَكُمْ وَلَا أَنْفُسَهُمْ يَبْصُرُونَ﴾ (۱۹۷) وَإِنْ تَدْعُوهُمْ إِلَى الْهُدَىٰ لَا يَسْمَعُوا وَتَرَاهُمْ يَنْظُرُونَ إِلَيْكَ وَهُمْ لَا يُبْصِرُونَ

﴿۱۹۸﴾ : ئەى هاوہل بریاردەران ئەوانەى ئیوہ لیان دەپارینەوہ و هاواریان بۆ دەکەن جگە لە خواى پەروردگار ناتوانن سەرتان بکەوینن و یارمەتیتان بەدەن بەلکو لەوہش بێ دەسەلات ترن کە ناتوانن سەرخەرى خوشیان بن، وە ئەگەر بانگیان بکەیت بۆ سەر ریگای راست و هیدایەت گوی بیستی بانگەوازەکەت نابن چ جایی یارمەتیدەر و سەرکەوینەرت بن، وە دەیان بینیت سەیرت دەکەن بەلام ناتبینن (چونکە چاویان نییە) .

وہ ھەر وہا خواى پەروردگار فەرمویەتى: ﴿وَاتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ ءَالِهَةً لَا يَخْلُقُونَ شَيْئًا وَهُمْ يُخْلَقُونَ وَلَا يَمْلِكُونَ لِأَنْفُسِهِمْ ضَرًّا وَلَا نَفْعًا وَلَا يَمْلِكُونَ مَوْتًا وَلَا حَيَاةً وَلَا نُشُورًا﴾ (۳) (الفرقان: ۳) واتا : هاوہل بریاردەران جگە لە خواى پەروردگار پەرستراوى تریان داناوہ دەیان پەرستن و هاواریان بۆ دەکەن لە کاتی کدا ئەو پەرستراوانە ناتوانن هیچ شتیک دروست بکەن بەلکو خۆیان دروست کراون، وە هیچ زیان و قازانجیکیان بۆ خۆیان بە دەست نییە ، وە نە مردن و نە ژیان و نە زیندوو کردنەوہشیان بە دەستە .

له گهل هموو ئه مانه شدا ناتوانن ناخوشی و نارپه حه تی له سهر ئه و که سانه لابه رن که هاواریان بو ده که ن یان وه ریگی پنه سهر که سیکی تر، ههروه ک خوی پهروه ردگار فه رمویه تی: ﴿قُلْ ادْعُوا الَّذِينَ زَعَمْتُمْ مِنْ دُونِهِ فَلَا يَمْلِكُونَ كَشْفَ الضُّرِّ عَنْكُمْ وَلَا تَحْوِيلًا﴾ (الإسراء: ۵۶) و اتا: ئه ی پیغه مبه ر (ﷺ) به و موشریکانه بلئ: که جگه له خوی پهروه ردگار ئه په رستن و گومانتان وایه جگه له خوی پهروه ردگار وه لامتان ئه داته وه بی گومان بن که به هیچ شیوه یه ک ئه و په رستراوانه ناتوانن ناخوشی و نارپه حه تیتان له سهر لابه رن و بیده ن به سهر که سانیکی تردا، ده ی که واته تهنه خوی پهروه ردگار توانای به سهر هموو کاریکدا هه یه .

۴- ئه وه ی که زانراوه به دلنیا ییه وه ئه وانیه که هاوول په یدا که ران ده یان په رستن جگه له خوی پهروه ردگار له پیغه مبه ران (ﷺ) و پیا و چاکان و فریشته کان و ئه و جنوکانه ی که باوه ریان هیناوه، هه موویان سه رقالن به کاری خویانه وه و ده ربیرینی بی ده سه لاتی خویان به رامبه ر به خوی پهروه ردگار، وه پیش برکییانه بو نزیك بوونه وه له خوی پهروه ردگار و ئومیدیان به په رحم و به زه یی خوی پهروه ردگاره و له سزاشی ده ترسین، ده ی که سانیک ئه وه حالیان بی ت چون ده په رستری ن و هاواریان بو ده کریت که خو شیان وه کو تو به نده و بی ده سه لاتن به رامبه ر به خوی پهروه ردگار^(۱)، خوی پهروه ردگار فه رمویه تی: ﴿أُولَئِكَ الَّذِينَ يَدْعُونَ يَبْتَغُونَ إِلَىٰ رَبِّهِمْ

(۱) برپوانه: تفسیر ابن کثیر ۴۸/۳، و تفسیر السعدی ۲۹۱/۴.

الْوَسِيلَةَ أَيْهِمْ اقْرَبُ وَيَرْجُونَ رَحْمَتَهُ وَيَخَافُونَ عَذَابَهُ إِنَّ عَذَابَ رَبِّكَ كَانَ مَحْذُورًا

﴿ ۵۷ ﴾ (الإسراء: ۵۷) واتا: ئه‌ی هاوہل بریارده‌ران ئه‌وانه‌ی که ئیوه جگه له خوای په‌روه‌ردگار لییان ده‌پارینه‌وه‌و ئه‌یان په‌رستن، ئه‌وان خو‌یان باوه‌رپیان هیناوه‌و خو‌یان به‌نده‌و بی‌ده‌سه‌لات ئه‌زانن به‌رامبه‌ر به‌خوای په‌روه‌ردگار وه‌ئیه‌نه‌وئیت له‌خوای په‌روه‌ردگار نزیک بینه‌وه‌به‌باوه‌رپیان و کردنی کرده‌وه‌ی چاکه‌وه‌ئومیدیان به‌په‌حم و به‌زه‌یی خوای په‌روه‌ردگار هه‌یه‌و له‌سزاشی ئه‌ترسن، ئه‌ی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) به‌پاستی سزای په‌روه‌ردگار مه‌ترسی لیکراوه‌.

۵- خوای په‌روه‌ردگار ئه‌وه‌ی بۆمان پوون کردۆته‌وه‌که‌هه‌موو په‌رستراوان جگه‌له‌خوای په‌روه‌ردگار ده‌په‌رسترین هه‌موو هۆکاریکی بی‌ده‌سه‌لاتیان تیا‌دا کۆبۆته‌وه‌له‌هه‌موو پویه‌که‌وه‌، وه‌ناتوانن وه‌لامی پارانه‌وه‌ی ئه‌و که‌سانه‌به‌ده‌نه‌وه‌که‌لییان ده‌پارینه‌وه‌، ئه‌و په‌رستراوانه (جگه‌له‌خوای په‌روه‌ردگار) له‌ئاسمانه‌کان و زه‌ویدا به‌ئنده‌زه‌ی ده‌نکه‌گه‌ردیله‌یه‌ک (مثقال ذرة) مولکیان نییه‌، نه‌به‌شیوه‌ی سه‌ر به‌خۆ، نه‌به‌شهریکایه‌تی، وه‌خوای په‌روه‌ردگاریش هه‌یچ پیوستی به‌و په‌رستراوانه‌نیه‌تا یارمه‌تی ده‌ری بن‌له‌به‌پۆه‌بردنی مولک و ده‌سه‌لاتیدا، وه‌(شه‌فاعه‌ت) و تکارکردنی هه‌یچ که‌سێک سو‌دی نییه‌لای خوای په‌روه‌ردگار تا خوای په‌روه‌ردگار پێنه‌دات. ^(۱)

^(۱) بپوانه: تفسیر ابن‌کنیر ۳/۳۷، و تفسیر السعدی ۶/۲۷۴.

خوای پهروهردگار فهرمویه تی: ﴿ قُلِ ادْعُوا الَّذِينَ زَعَمْتُمْ مِّنْ دُونِ اللَّهِ لَا يَمْلِكُونَ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ فِي السَّمَوَاتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ وَمَا لَهُمْ فِيهَا مِنْ شَرْكٍ وَمَا لَهُ مِنْهُمْ مِّنْ ظَهِيرٍ ﴿٢٢﴾ وَلَا نَنْفَعُ الشَّفَعَةُ عِنْدَهُ إِلَّا لِمَنْ أَذِنَ لَهُ. حَتَّىٰ إِذَا فُزِعَ عَن قُلُوبِهِمْ قَالُوا مَاذَا قَالَ رَبُّكُمْ قَالُوا الْحَقُّ وَهُوَ الْعَلِيُّ الْكَبِيرُ ﴿٢٣﴾ ﴾ (سبأ: ۲۲-۲۳) واتا: نهی پیغه مبهر (صلوات الله علیه) به و بی باوهرپو موشریکانه بلی: بیارپینه وه و هاوار بکن بؤنه و په رستراوانه ی که باوهرپتان وایه وه لامتان نه دهنه وه و به فریاتان دین، نه خیر نه و په رستراوانه ی که نیوه هاواری بؤ ده کن (جگه له خوای پهروهردگار) له ناسمانه کان و زه ویدا به نه ندازه ی دهنکه گهردیله یه ک (مثقال ذرة) مولکیان نییه، نه به شیوه ی سهر به خو، نه به شهریکایه تی، وه خوای پهروهردگاریش هیچ پیویستی به و په رستراوانه نییه تا یارمه تی دهری بن له به پیوه بردنی مولک و دهسه لاتی، وه (شه فاعه ت) و تکاگردنی هیچ که سیک سودی نییه له لای خوای پهروهردگار تا خوای پهروهردگار ریگه ی پیینه دات .

وه هروه ها ده فهرمویت: ﴿ ذَٰلِكُمْ اللَّهُ رَبُّكُمْ لَهُ الْمُلْكُ وَالَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ مَا يَمْلِكُونَ مِنْ قِطْمِيرٍ ﴿١٣﴾ اِنْ تَدْعُوهُمْ لَا يَسْمَعُوا دَعَاءَكُمْ وَلَوْ سَمِعُوا مَا اسْتَجَابُوا لَكُمْ وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ يَكْفُرُونَ بِشِرْكِكُمْ وَلَا يُنَبِّئُكَ مِثْلُ خَبِيرٍ ﴿١٤﴾ ﴾ (فاطر: ۱۳-۱۴) واتا: پهروهردگاری نیوه نه و پهروهردگاره یه که هرچی دهسه لات و مولک هیه له ناسمانه کان و زه ویدا

هه مووی هی ئه وه، وه ئه و په رستراوانه ی که ئیوه (هاوہل بریاردهران) لییان ئه پارینه وه و گومانتان وایه سویدیان هه یه بۆتان ، له ئاسمانه کان و زه ویدا به ئه اندازه ی تویکله خورمایه ک مولک و دهسه لاتیان نیه، گهر لییان بیارینه وه گوئیان له پارانه وه که تان نییه (چونکه بی روحن ئه گهر دارو به رده کان بن، یان مردون و بی ناگان لیتان ئه گهر مرؤف یان فریشته کان یان جنۆکه کان بن ئه وانه ی که ئیوه لییان ئه پارینه وه) وه دهسه لاتیان نیه به سهر هیچ شتی کدا وه لامیشتان ناده نه وه، وه له رۆژی قیامه تدا به رین لیتان، وه هیچ که سیک هه والت پی نادات به سهر ئه نجام و دوابی کاره کان وه ک خوی په روه ردگار که زۆر شاره زاو به ناگایه به هه موو نهینی و ئاشکرایه ک .

۶- خوی په روه ردگار فه رمویه تی: ﴿ وَلَئِنْ سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ لَيَقُولُنَّ اللَّهُ قُلْ أَفَرَأَيْتُمْ مَا تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ إِنْ أَرَادَنِيَ اللَّهُ بِضُرٍّ هَلْ هُنَّ كَاشِفَاتُ ضُرِّيهِ أَوْ أَرَادَنِي بِرَحْمَةٍ هَلْ هِيَ مُمْسِكَةٌ بِرَحْمَتِهِ قُلْ حَسْبِيَ اللَّهُ عَلَيْهِ يَتَوَكَّلُ الْمُتَوَكِّلُونَ ﴾ (الزمر: ۳۸) واتا ئه ی پیغه مبه ر (صلواته علیه وسلم) به هاوہل بریاردهران بلی: ئایا پیم نالین ئه و په رستراوانه ی که ئیوه ده یان په رستن ئه گهر خوی په روه ردگار بیه ویت توشی ناخوشی و نارپه حه تیه کم بکات ئایا ئه وان ده توانن له سه رمی لابه دن، یان ئه گهر خوی په روه ردگار بیه ویت توشی خیرۆ خوشیم بکات ئایا ئه وان ئه توانن بیگرنه وه و نه هیلن بۆم ببیت، بلی: تهنه خوی په روه ردگارم به سه که پشتی پی ببه ستم

و داوای لیبکه م وه پشت به ستوانی راسته قینه ش تهنه پشت به خوای پهروه ردگار ده به ستن.

۷- وه ههروه ها فهرمویه تی: ﴿ وَلَا تَدْعُ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَنْفَعُكَ وَلَا يَضُرُّكَ فَإِنْ فَعَلْتَ فَإِنَّكَ إِذَا مِنَ الظَّالِمِينَ ﴿۱۰۶﴾ وَإِنْ يَمَسُّكَ اللَّهُ بِضُرٍّ فَلَا كَاشِفَ لَهُ إِلَّا هُوَ وَإِنْ يُرِدْكَ بِخَيْرٍ فَلَا رَادَّ لِفَضْلِهِ يُصِيبُ بِهِ مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَهُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ ﴿۱۰۷﴾ (یونس: ۱۰۶-۱۰۷) واتا: ئە ی پینغه مبه ر (ﷺ) مه پارپیوه و هاوار مه که بو جگه له خوای پهروه ردگار که نه سودت پیده گه یه نیت گه ر هاواری بو بکهیت و لیی بیارپیته وه، وه نه زیانت پیده گه یه نیت گه ر هاواری بو نه کهیت و لیی نه پارپیته وه، تو نه گه ر نه و کارهت کرد نه بیت له هاو هل بریاردهران و موشریکان، نه گه ر خوای پهروه ردگار بیه ویت توشی ناره حه تیه کت بکات هیچ که س ناتوانیت له سه رتی لابه ریت تهنه خوی نه بیت، وه نه گه ر بیه ویت توشی خپرو خوشیه کت بکات هیچ که س ناتوانیت و پیگر نییه له به رامبه ر فه زلی خوای پهروه ردگارا، خپرو به ره کهت نه ریژییت به سه ر هه ر که سیک له به نده کانی که خوی ویستی لییه تی، وه خوای پهروه ردگار لیخوش بوو به به زه ییه به رامبه ر نه و که سانه ی که ته و به نه کهن و نه گه ر پینه وه بو لای با هاوه لیشیان بو بریاردابیت .

موسلمانان خۆشه ویست نه وه وه سفی هه موو په رستراویکی دروست کراوه که ناتوانیت نه سودو قازانج و نه زیانیش به هیچ که سیک بگه یه نیت، نه وه ی که بتوانیت به هاناته وه بیت و سودت پیببه خشیت تهنه خوای پهروه ردگاره،

بۆیه هه رکه سێک بپارێتهوه و داوا له کهس و شتێک بکات ﴿که نه سویدی پێدهگه یه نیت ئه گهر هاواری بۆ بکات و لێی بپارێتهوه، وه نه زیانی پێدهگه یه نیت ئه گهر هاواری بۆ نه کات و لێی نه پارێتهوه﴾ ئه وه زولم و ستهمی له خۆی کردووه و خۆی توشی شیرکی گه وره کردووه، جا موسلمانانی خۆشه ویست ئه گهر پێغه مبه ر (ﷺ) له غه یری خوای په روه ردگار بپارێتهوه و هاواری بۆ بکات ببیت له کهسانی سته م کار و هاو هل بریارده ران ، ئه ی ده بیت کهسانی تر حالیان چۆن بیت؟^(۱) ﴿له کاتیکدا زۆرێک له موسلمانان باوه ری ته واویان به پیاو چاکان و مه لائیکه و جنۆکه و دار و به ردو میروو و گۆره کان هه یه گوایه ده سه لاتیان هه یه سو دو قازانج و زیان به غه یری خۆیان بگه یه نن﴾ بۆیه ئه وه ی سو دو قازانج و زیانی به ده ست بیت و شایسته ی په رستن بیت به تاک و تهنه، تهنه خوای په روه ردگار ﴿وَإِنْ يَمَسُّكَ اللَّهُ بِضُرٍّ فَلَا كَاشِفَ لَهُ إِلَّا هُوَ وَإِنْ يَمَسُّكَ خَيْرٌ فَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿١٧﴾﴾ (الأنعام: ۱۷).

وه هه روه ها فه رمویه تی : ﴿وَمَنْ أَضَلُّ مِمَّن يَدْعُوا مِن دُونِ اللَّهِ مَن لَا يَسْتَجِيبُ لَهُ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ وَهُمْ عَن دُعَائِهِمْ غَفْلُونَ ﴿٥﴾ وَإِذَا حُشِرَ النَّاسُ كَانُوا لَهُمْ أَعْدَاءً وَكَانُوا بِعِبَادَتِهِمْ كَافِرِينَ ﴿٦﴾﴾ (الأحقاف: ۵-۶) و اتا: کئ له وکه سه سته م کارترو گو مپراو سه رلێشپواتره که له غه یری خوای په روه ردگار ئه پارێتهوه و هاواری بۆ ده کات که هه تا پۆژی قیامه ت (ئه و په رستراوه) وه لامی ناداته وه و له هاوار بۆ

(۱) بروانه : تیسیر الکرم الرحمن فی تفسیر کلام المنان ، للسعدی، ص ۳۳۱.

كردنه كانيان بى ئاگان، وه كاتيک خواى پهروهردگار كوڤان دهكاته وه و
 حه شريان دهكات له رۆژى قيامه تدا، هاوار بۆكراوان (په رستراوان) دهبنه
 دوژمانيان و خويان بهرى دهكهن له وه پرستنانه ي كه هاوول برياردهران بويان
 نه نجام دابوون .

ئايا كه سيك ههيه له وه كه سه سته م كارترو گومراو سه رليشيواتر بيت له وه
 هاوول برياردهرانه كه جگه له خواى پهروهردگار نه په رستن و هاواريان بۆ
 دهكهن؟ بى گومان هيج كهس نيه له وه كه سه سته م كارترو گومراو
 سه رليشيواتر بيت. له كاتيكدان په رستراوه كان وه لاميان نادهنه وه چه نديك
 نه وان له دونيادا بن، وه به نه ندازه ي دهكه گه رديله يه ك (مقال ذرة) سوڊيان
 پيناگه يهن، وه گوى بيستى پارانه وه كانيان نابن و وه لاميان نادهنه وه،
 نه وه يه حاليان له دونيادا، وه له قيامه تيشدا په رستراوان خويان لئيان بهرى
 دهكهن ودهبنه دوژمانيان و هه نديكيان نه فرته له هه نديكيان دهكهن و
 هه نديكيان خويان له هه نديكيان بهرى دهكهن.^(۱)

۸- هينانه وه ي نمونه كان پوونترين و به هيترين ريگهن بۆ پيشاندان و
 پوونكردنه وه ي شته عه قليه كان له شيوه ي كاره هه ست پيكراره كاندا، كه
 نه ويش گه وره ترين هوكاره بۆ رهددانه وه ي بت په رستان و هه لوه شانده وه ي
 بيروباوه رى پوچه لئيان و يه كسان كردنى بت و په رستراوه كانيان له گه ل خواى
 پهروهردگاردا له په رستن و به گه وره زانينياندا، له بهر زورى نه م جوړه نمونانه

(۱) بپوانه : تيسير الكريم الرحمن في تفسير كلام المنان ، ص ۷۲۴ .

له قورئانی پیروزدا تهنه سئی نمونه باس ئەکه م تا زیاتر مه به ستمان پرون ببیته وه :

أ- خوی پهروهردگار فەرمویەتی: ﴿يَأْتِيهَا النَّاسُ ضُرِبَ مَثَلٍ فَاسْتَمِعُوا لَهُ إِنَّ الَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ لَنْ يَخْلُقُوا ذُبَابًا وَلَوْ اجْتَمَعُوا لَهُ وَإِنْ يَسْلُبْهُمُ الذُّبَابُ شَيْئًا لَا يَسْتَفِيدُوهُ مِنْهُ ضَعْفَ الطَّالِبِ وَالْمَطْلُوبِ ﴿٧٣﴾ مَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ إِنَّ اللَّهَ لَقَوِيٌّ عَزِيزٌ ﴿٧٤﴾﴾ (الحج: ٧٣-٧٤) واتا: ئەئى خه لکینه (هاو هل بریاردهران) خوی پهروهردگار نمونه یه کی هیناوه ته وه له سه ر بئ دهسه لاتى په رستراوه کانتان جوان گوئى له و نمونه یه بگرن و لئى تئ بگن ئە و په رستراوانه ی که ئیوه ده یان په رستن و هاواریان بۆ ده که ن جگه له خوی پهروهردگار گه ر هر هه موویان کۆ ببه وه بۆ دروست کردنى تهنه یه ک میشیك ناتوانن، به لکو له وهش بئ توانا و بئ دهسه لات ترن له کانتیکدا ئە گه ر میشیك (که یه کیکه له بئ هیزترین دروست کراوه کانی خوی پهروهردگار) بیت و شتیکی شیرین یان خواردنیك به سه ریانه وه هه بیت و بیبات ناتوانن لئى بسه ننه وه ، به راستی په رستراوه کان و میشه کان زۆر بئ دهسه لاتن^(١)، یان به راستی په رستراوه کان و ئە و که سانه ی

(١) له سه ر بۆ چوئى ابن عباس (رضی الله عنه) ، وه ابن جریر الطبری ئە م رایه ی په سه ند کردووه . بپروانه : تفسیر القرآن العظیم للإمام ابن کثیر رحمه الله تعالى (٣/٣١٦)

که هاواریان بۆ ده کهن و ده یان په رستن بی ده سه لاتن^(۱)، وه به راستی ئه و که سانه ی که له غیری خوی په روه ردگار ده پارینه وه و ده یان په رستن پیزو گه وره یی خوی په روه ردگاریان نه زانیوه و پیزی ته او یان نه گرتوه له کاتیکیا له گه ل خوی په روه ردگاردا په رستراوی تر ده په رستن، به راستی تهنه خوی په روه ردگار به تواناو به ده سه لات و به هیزه، هموو شتیکی دروست کردوه و زاله به سهر هموو شتیکیا به هیزو توانای خوی بی ئه وه ی هیچ ریگریکی هه بیته .

پیویسته له سهر هموو به نده یه ک گوی له م نمونه جوانه بگریته و زور به جوانی لی ورد ببیته وه، چونکه به راستی هموو جوړو شته شرکیه کان له دلیدا بن بر ده کات و نایه لیت، ئه و په رستراوانه ی که ده په رستری و هاواریان بۆ ده کریته ئه گه ر هموو یان کۆ بیه نه وه میشتیک دروست بکه ن ناتوانن، ئه ی ئه بی چۆن بتوانن شتی گه وره تر دروست بکه ن؟ به لکو ناتوانن سه رکه ون به سهر ئه و میشته بی ده سه لاته که شتیکی شیرین یان خواردنیکیان به سه ره وه بیته بیبات لی بسه ننه وه، ئه و په رستراوانه نه ده توانن میشتیک که بی ده سه لات ترین دروست کراوه دروست بکه ن، وه ده سه لاتیان نییه به سه ر ئه و میشته دا که شتیکیان به سه ره وه بیته بیبات و لیان بسه ننه وه، ئای چهندی بی ده سه لات و بی توانان ئه و په رستراوه باطل و ناراستانه!

(۱) له سهر بۆ چونی ئیمامی (السّدی) به ، وه بپوانه (تفسیر القرآن العظیم للامام ابن کیر - رحمه الله تعالی ، (۳/۳۱۶) .

دهی که و ابوو چۆن که سیکی ژيرو عاقل دهیان په رستی و هاواریان بو دهکات جگه له خوی په روهردگار؟!

ئهم نمونه یه یه کیکه له پوون ترین و به هیترین نمونه کانی قورئانی پیروژ له سهر به تالی و نادرستی هاوهل بریاردان بو خوی په روهردگار، وه پونترین و به هیترین نمونه یه له سهر نه زانی و نه فامی که سانی هاوهل بریاردهر بو خوی په روهردگار. ^(۱)

ب- وه له جوانترین نمونه کانی قورئانی پیروژ که به لگه بیت له سهر نادرستی و ناشیای هاوهل بریاردان بو خوی په روهردگار، وه خه ساره و مهنی خاوه نه که ی وه هاتنه دی شتی که به پیچه وانه ی ئاواته که یه وه، فرموده ی خوی په روهردگار که فرمویه تی: ﴿مَثَلُ الَّذِينَ أَخَذُوا مِنَ دُونِ اللَّهِ أَوْلِيَاءَ كَمَثَلِ الْعَنْكَبُوتِ اتَّخَذَتْ بَيْتًا وَإِنَّ أَوْهَرَهُ أَبْيُوتٍ لَبِيَّتُ الْعَنْكَبُوتِ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ﴾ (۴۱) (العنكبوت: ۴۱) و اتا: نمونه ی ئه و که سانه ی که جگه له خوی په روهردگار خۆشه و بیست و په رستراوی تریان داناوه ئومیدی سهر که وتن و پزق و هینانی خۆشی و لابرندی ناخۆشیان پییانه، ئه وان له و کاره یاندا وه کو جالجالو که یه ک وان کاتیک ئه و جالجالو که یه لانه یه ک دروست دهکات تا سودی لی ببینیت و له پالیدا بجه سیته وه به لام سودی پییانا که یه نییت له بهرئه وه ی سوکترین و بی هیترین

^(۱) بیروانه: أمثال القرآن، لابن القيم، ص ۴۷، والتفسیر القيم، لابن القيم، ص ۳۶۸، وتفسیر البغوي، ۲۹۸/۳، وتفسیر ابن کثیر، ۲۳۶/۳، وفتح القدير للشوکانی، ۴۷۰/۳، وتفسیر السعدي، ۳۲۶/۵.

لانهیه ، بهه مان شیوه ئه و په رستراوانه ی که هاوهل بریارده ران هاواریان بو ده کهن و پشتیان پی به هیژ ده کهن وه کو لانه ی ئه و جالجالۆکه یه وایه که هیچ سویدیان پی ناگه یهنن، ئه گهر هاوهل بریارده ران ئه و حاله یان بزانیایه یان گوئیان پی بدایه جگه له خوای پهروه ردارگار خو شه ویست و په رستراوی تریان دانه ئه نا .

ئهمه ش نمونه یه که که خوای پهروه ردارگار هیئاویتییه وه بو ئه و که سانه ی که له گهل خوای پهروه ردارگادا په رستراوی تر ده په رستن مه به ستیان پییان به هیژ بوون و سودو قازانجیانه ، خوای پهروه ردارگار پوونی کردۆته وه ئه و هاوهل بریارده رانه بی ده سه لاتن (وه کو ئه و په رستراوانه ی که ئه وان گیراویانن به خو شه ویست و په رستراو جگه له خوای پهروه ردارگار) به لکو له وان بی ده سه لات ترن ، هاوهل بریارده ران له بی ده سه لاتیان و ئه و هاوهل یه که بریاری ئه دن بو خوای پهروه ردارگار نمونه یان وه کو جالجالۆکه یه ک وایه (که یه کیکه له بی هیژترین دروست کراوه کانی خوای پهروه ردارگار) که لانه یه ک دروست ده کات تا سویدی لی ببینیت و له پالیدا به سیته وه به لام له بهر لاوازی و ناسکی ئه و داوانه ی که لی دروست کردوه هیچ سویدی لی نابینیت ، بهه مان شیوه که سانی هاوهل بریارده ریش کاتیک په نا ده به نه بهر جگه له خوای پهروه ردارگار هیچ سویدیان پی ناگه یهنن به وینه ی لانه یه ی ئه و جالجالۆکه یه چۆن سویدی پی ناگه یهنیت، وه بی ده سه لاتی له سه ر بی

دهسه لاتیان زیاد دهکات. ^(۱)

ج- وه له پوون ترین و جوانترین نمونه کانی قورئانی پیروژ که به لگه بیت له سهر ئه وهی که کهسی موشریک حال و کاره کانی پچر پچر و نارپکه و کهسیکی سهرسامه له کاره کانیدا، فهرموده ی خوی پهروه ردگار که فهرمویه تی: ﴿ ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا رَجُلًا فِيهِ شُرَكَاءُ مُتَشَكِّسُونَ وَرَجُلًا سَلَمًا لِرَجُلٍ هَلْ يَسْتَوِيَانِ مَثَلًا الْحَمْدُ لِلَّهِ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴾ (الزمر: ۲۹) و اتا: خوی پهروه ردگار نمونه ی له سهر بهنده یه که هیناوه ته وه له کاتیکیا ئه وه بهنده یه هی چند کهسیک بیت ههر یه که بو ئیش و مه بهستی خوی به کاری بهینیت، وه بهنده یه که تهنها بهنده یه یه که کهسیک بیت، ئایا ئه و دوو بهنده یه یه کسانن؟ بی گومان نه خیر. سوپاس بو خوی پهروه ردگار، به لکو زوربه ی خه لکی نازانن. ^(۲)

ئه مه ش نمونه یه که خوی پهروه ردگار هیناویتیه وه سه باره ت به کهسیکی هاو هل بریارده رو کهسیکی تهنها یه کخوا په رست، کهسیکی هاو هل بریارده ر له کاتیکیا چند په رستراویک ئه په رستیت شوبهینراوه به بهنده یه که بهنده وه ژیر دهسته ی چند کهسیکی را جیاوازو په وشت خراب و ناکوک بیت ههر یه که یان ئه یه ویت بو خزمه تی خوی به کاری بهینیت، ئه ویش ناتوانیت

^(۱) بروانه: تفسیر البغوي ۴/۶۸، وأمثال القرآن لابن القسیم ص ۲۱، وفتح القدير للشوكاني ۲۰۴/۴.

^(۲) بروانه: (تفسیر القرآن العظیم للإمام ابن کثیر رحمه الله تعالى) (۶۸/۴)

مه بهستی هه موویان بیئیته دی و رازیان بکات بویه هه همیشه له ناره حه تی دایه .

به لام که سی خوا به تهنه په رست له کاتی کدا تهنه خوی تاک و تهنه ده په رستیت، نمونه ی وه کو به نده یه ک وایه که تهنه هی یه ک که س بیت و ته و او خوی دابیته دهستی و له مه به سته کانی بزانیته وه نه و ریگه یه ی که ده یگه یه نیته رازی بوونی، بویه هه همیشه که سیکی دل نارامه و دوره له کیشه و راجیایی و دو به ره کی، به لکو که سیکه ته و او خوی ته سلیمی خاوه نه که ی کردووه بی هیچ کیشه و نا کو که یه ک تیایدا، له گه ل نه و هه موو سو زو به زه بی و په حمه ی خاوه نه که ی بوی و به ریوه بردن و چاودیری کردنی کاره کانی بوی، نایا نه و دوو به نده یه یه کسانن؟ وه لام: بی گومان نه خیر به هیچ شیوه یه ک یه کسان نین. ^(۱)

موسلمانان خۆشه ویست نمونه ی به نده ی یه که م وه کو نه و که سه وایه که هه ر روژه ی له پیغه مبه رو (عَلَيْهِ السَّلَام) پیاو چاک و مه لاتی که و دارو به ردو بتیک ده پارپیته وه بویه نه وه حالیتی، وه به نده ی دوه میان خوی داوه ته ده ست خوی په روه ردگار تهنه نه و ده په رستیت و له و ده پارپیته وه .

۹- نه و خوی یه که شایسته ی په رستن بیت به تاک و تهنه نه و خوی یه که ده سه لاتی به سه ر هه موو شتی کدا هه یه، وه درکی به هه موو شتی ک هه یه، وه ته و او هی زو ده سه لاتی و زالبون و سه رکه وتنی به سه ر هه موو شتی کدا هه یه،

^(۱) بپوانه : تفسیر البغوی ۷۸/۴، وابن کثیر ۵۲/۴، والتفسیر القیم، لابن القسیم، ص ۴۲۳، وفتح القدير للشوکانی ۴/۶۲، وتفسیر السعدی ۶/۶۸، وتفسیر الجزائري ۴/۴۳.

وه عیلم و زانیاری به هموو شتیک هیه، وه مولکی دونیاو قیامه تی به دهسته، وه هموو سودوو قازانج و زیانیکی به دهسته، وه به خشین و گرتنه وه تهنه به دهست ئه وه، بویه خویه ک ئه وه دهسه لات و پله و پایه ی بیت پیویسته یادی بکری و له بیر نه کری، وه سوپاسی بکری و بی باوه ری به رامبه نه کری، وه گوئی رایه لی بکری و سه ریچی نه کری، وه به تاک و تهنه بیهرستی و هاوه لی بو بریار نهدری. ^(۱) (گه وره یی تهنه بو خوی پهروه ردگار ه).

سیفاته ره هاو ته واوه کانی خوی پهروه ردگار هیچ کهس په ی پی نابات (إحاطة) ، به لام بو زیاتر رون بونه وه ی گه وره یی دهسه لاتی چند نمونه یه ک باس ده که یین :

۱- خوی پهروه ردگار تاک و تهنه یه به په رستراویتی: هیچ که سیک شایسته ی په رستن نییه تهنه خوی تاک و تهنه نه بیت ، ئه و خویه ی که همیشه زیندوه و مردنی به سه ردا نایات، ئه و خویه ی که پاریزه ری هموو شتیکه و خوی به خوی راوه ستاوه و پیویستی به هیچ یه کیک له دروست کراوه کانی نییه و بی پیویسته لییان، به لکو هموو دروست کراوه کانی

^(۱) بروانه : تفسیر البغوي ۱/۲۳۷، ۳/۷۱، ۲/۸۸، ۳۷۲، وابن کثیر ۱/۳۰۹، ۲/۵۷۲، ۳/۴۲، ۲/۱۲۷، ۴۳۵، ۵۷۰، ۱/۳۴۴، ۲/۱۳۸، وتفسیر السعدي ۱/۳۱۳، ۷/۶۸۶، ۲/۳۸۱، ۳/۳۹۷، ۴/۲۰۴، ۶/۳۶۴، ۱/۳۵۶، ۲/۳۷۲، وأضواء البيان ۲/۱۸۷، ۳/۲۷۱.

پیوستیان پییه تی له هموو شتیکدا، وه له تهواوی ژیان و همیشه زیندووویه که ی ئه وه یه که نه خه وو نه خه وه نوسکیی به سهردا نایات، وه هموو ئه وانهی که له ئاسمانه کان و زه ویدایه به ندهی ئه ون و له ژیر توانا و دهسه لاتی ئه ودان ، ههروهک خوی پهروهردگار فهرمویه تی: ﴿إِنْ كُلُّ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ إِلَّا آتَى الرَّحْمَنِ عَبْدًا ﴿٩٣﴾ لَقَدْ أَحْصَيْنَاهُمْ وَعَدَّهُمْ عَدًّا ﴿٩٤﴾ (مریم: ۹۳-۹۴) واتا: هه رچی دروست کراو له ئاسمانه کان و زه ویدایه له پوژی قیامه تدا ئه گه پینه وه بو لای خوی پهروهردگار به مل که چی و به ندایه تیه وه و دان نان به په رستراویتی خوی پهروهردگار، وه بی گومان خوی پهروهردگار ئاگای له ژمارهی هموو به نده کانی تی و هیچیان له خوی پهروهردگار وون نابن .

وه له تهواوه تی مولک و دهسه لات و گه وره یی خویه تی که شه فاعه ت و تکا کردنی هیچ کهس سو دی نییه تا خو ی ریگه ی پی نه دات، هموو خاوه ن پله و پایه و تکا کاران به نده ی خوی پهروهردگارن، ناتوانن شه فاعه ت و تکا بکه ن تا ریگه یان پی نه دات، وه خوی پهروهردگار ریگه به هیچ کهس نادات تا شه فاعه ت و تکا بکات تا خو ی لی پازی نه بی ت، وه زانیاری و عیلمی خوی پهروهردگار ده وره ی هموو بونه وهرانی داوه، وه هیچ که سیک ناتوانیت ئاگای له زانیاری و عیلمی خوی پهروهردگار هه بی ت مه گه ر که سانیک خو ی ئاگا داریانی کرد بی ته وه (وهک پیغه مبه ران ^{صلواته} علیه) وه هه ر له گه وره یی خو یه تی که کورسییه که ی هی نده ی ئاسمانه کان و زه وی فراوانه، وه ئاسمانه کان و زه وی پاراستوو به هموو بونه وهرانه وه که تیایدان، وه پاراستنیان هیچ

بارگرانی و قورسی نییه به لای خوی پهروهردگاروه، به لکو زور سوک و ناسانه به لایه وه، سه رکه وتوو زاله بو نهجام دانی هر کاریک که خوی ویستی لییه تی ، به رزو بلنده به زاتی خوی به سهر دروست کراوه کانیدا، وه به رزو بلنده به گوره بی و سیفاته کانی، نه و خوی به رزو بلنده ی که سه رکه وتوو بلنده به سهر هموو دروست کراوه کانیدا وه هموو دروست کراوه کانی مل که چ بوونه بوی ، نه و خوی که هموو سیفاتیکی گوره بی و به رزی هیه، وه نه وه ی به لکه بیت له سهر بوونی نه هموو سیفاته به رزو گورانه بو خوی پهروهردگار فهرموده ی خوی پهروهردگار که فهرموده تی:

﴿ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ لَا تَأْخُذُهُ سِنَّةٌ وَلَا نَوْمٌ لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يُحِيطُونَ بِشَيْءٍ مِّنْ عِلْمِهِ إِلَّا بِمَا شَاءَ وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَلَا يَئُودُهُ حِفْظُهُمَا وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ ﴾ (البقرة: ۲۵۵) ﴿ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ

الْحَيُّ الْقَيُّومُ ﴾ وانا: خوی پهروهردگار نه و خوی به که هیچ په رستراویکی حق و راستی تر نییه جگه له خوی . ﴿ لَا تَأْخُذُهُ سِنَّةٌ وَلَا نَوْمٌ ﴾ خوی به که نه خوو نه خوه نوسکی نایبته وه، نه وهش له ته وای گوره بی و به ده سه لاتی تی که همیشه به ناگایه . ﴿ لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ ﴾ خوی به که هرچی مولک و سامان و ده سه لاتی ناسمانه کان و زهوی هیه هی خوی تی . ﴿ مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ ﴾ کی هیه تکاوشه فاعه ت

بکات له لای تا ئه و رازی نه بییت و ریگه ی پینه دات؟ ﴿يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ﴾ خوی په روهردگار خواجه که زانیاری ته وای هیه و ناگای له همموو ئه و شتانه ی که پوویمان داوه یان پوویمان نه داوه هیه، وه ناگای له همموو هلس و کهوت و جوله ی سه ره تاو کو تاو نهینی و ناشکرای همموو بندهکانی هیه . ﴿وَلَا يُحِيطُونَ بِشَيْءٍ مِّنْ عِلْمِهِ إِلَّا بِمَا شَاءَ﴾ هیچ کهس له دروستکراوهکانی زانیاریان نیه به زانیاری خوی په روهردگار مه گهر ئه وه ی خوی بیه ویت فیریان بکات (وهك وه حی بؤ پیغه مبه ران (عليهم الصلاة والسلام)). ﴿وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَلَا يَئُودُهُ حِفْظُهُمَا﴾ کورسی خوی په روهردگار فراوانی و گوره یی به ئه اندازه ی فراوانی ئاسمانهکان و زهوییه، به ریوه بردن و پاراستنیان لای خوی په روهردگار هیچ قورسی و گرانیه کی تیدا نییه . ﴿وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ﴾ خوی په روهردگار زور بلندو به رزو گوره یه .

۲- خوی په روهردگار ئه و په رستراوه یه که همموو شتیك مل که چن بؤ دهسه لات و گوره ییه که ی، وه همموو دروست کراوهکان به گشتی: بی گیان و ناژهل و مروث و جنوکو و فریشتهکان گهردن که چ و خو به دهسته وه داون بؤ خوی په روهردگار، هه روهك خوی په روهردگار فهرمویه تی: ﴿وَلَهُ أَسْلَمَ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ طَوْعًا وَكَرْهًا وَإِلَيْهِ يُرْجَعُونَ﴾ (آل عمران: ۸۳) واتا: ئه وه ی له ئاسمانهکان و زهویدایه ته سلیمی خوی په روهردگار بوونه و له ژیر دهسه لاتی ئه ودان جا به خو شی و حهزی خو یان

بیټ یان نا ، موسلمان به دل و لاشه ی ته سلیمی خوی په روهردگار بووه و بی باوه پش به لاشه ته سلیمی خوی په روهردگار بووه، وه له پوژی قیامه تدا گه پانه وه ته نها بو لای خوی په روهردگار ه .

۳- خوی په روهردگار ئه و په رستراویه که هه موو سودو قازانچ و زیانیکی به ده سته، نه گه هه موو دروست کراوه کانی خوی په روهردگار کو بینه وه تا سود به یه کیک له دروست کراوه کانی بگه یه نن ناتوانن سودو قازانچی پی بگه یه نن مه گه ر خوی په روهردگار بو نوی بیټ تا ئه و سو ده ی پی بگات، وه نه گه ر هه موو دروست کراوه کانی کو بینه وه تا زیانیکی به یه کیک له دروست کراوه کانی بگه یه نن ناتوانن زه روه رو زیانی پی بگه یه نن (نه گه ر بچو کترین زیانیش بیټ) گه ر خوی په روهردگار ویستی لی نه بیټ ئه و زیانه ی پی بگات: ﴿وَإِنْ يَمَسُّكَ اللَّهُ بِضُرٍّ فَلَا كَاشِفَ لَهُ إِلَّا هُوَ وَإِنَّ يُرَدِّكَ بِخَيْرٍ فَلَا رَادَّ لِفَضْلِهِ يُصِيبُ بِهِ مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَهُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ ﴿١٠٧﴾﴾ (یونس: ۱۰۷) واتا: تو ئه ی پیغه مبه ر (ﷺ) نه گه ر خوی په روهردگار بیه ویټ توشی نارپه حه تیه کت بکات هیچ که س ناتوانیټ له سه رتی لابه ریټ ته نها خوی نه بیټ، وه نه گه ر بیه ویټ توشی خیرو خوشیه کت بکات هیچ که س ناتوانیټ و پیگر نییه له به رامبه ر فه زلی خوی په روهردگاردا، خیرو به ره که ت نه ریټیټ به سه ر هه ر که سیک له به نده کانی که خوی ویستی لییه تی، وه خوی په روهردگار لیخوش بوو به به زه ییه بو ئه و که سانه ی که ته وبه نه که ن و نه گه ریټنه وه بو لای با کاتی خوی چه ندیک تاوانیان کر دیټ و هاوه لیشیان بو بریار دابیټ .

۴- خوی پهروهردگار ئه و خوی به دهسه لاتیه که دهسه لاتی به سه ر
 هر هموو شتی کدا هیه ، هیچ شتی ک بی دهسه لات و بی توانای ناکات،
 هروهک فهرمویه تی: ﴿ إِنَّمَا أَمْرُهُ إِذَا أَرَادَ شَيْئًا أَنْ يَقُولَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ ﴾ (یس: ۸۲) واتا: بریارو فهرانه کانی خوی پهروهردگار
 وایه کاتی ک بیه ویت هر شتی ک بکات پیی بفهرموئ ببه یه کسه ر ئه بی ت. خوی
 پهروهردگار ئه و خوی به که عیلم و زانیاریه که ی دهوره ی هموو شتی کی داوه
 و له هموو نهینی و شاراوه کان ناگاداره: ئه وه ی که پرووی داوه و ئه وه ی که
 ئیستا پروو ئه دات، وه ئه وه ی که هیشتا پرووی نه داوه ئه گهر پروو بدات به چی
 شیوه یه که ئه بی ت له هر همووی ناگاداره و عیلمی پییان هیه .^(۱)

خوی پهروهردگار فهرمویه تی: ﴿ إِنَّ اللَّهَ لَا يَخْفَى عَلَيْهِ شَيْءٌ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ ﴾ (آل عمران: ۵) واتا: بی گومان خوی پهروهردگار هیچ
 شتی کی لی وون نابیت نه له ناسمانه کان و نه له زه ویدا. وه هروه ها
 فهرمویه تی: ﴿ وَمَا يَعْزُبُ عَنْ رَبِّكَ مِنْ مِثْقَالِ ذَرَّةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ وَلَا أَصْغَرَ مِنْ ذَلِكَ وَلَا أَكْبَرَ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ ﴾ (یونس: ۶۱) واتا:
 پهروهردگاری تو هیچ شتی کی لی وون نابیت و شاراوه نییه لای نه له
 ناسمانه کان و نه له زه ویدا ئه گهر ئه و شته به کیشی دنکه گهر دیله یه که بی ت
 یان بچو کتر یان گه وره تریش بی ت همووی نوسراوه و دیاری کراوه له

^(۱) بپوانه : تفسیر ابن کثیر ۱/۳۴۴، ۲/۱۳۸، والسعدی ۲/۳۵۶، ۲/۳۷۲.

کیتابیکی دیاری کراودا که (لوح المحفوظ) ه. وه ههروه ها فهرمویه تی: ﴿ وَعِنْدَهُ مَفَاتِحُ الْغَيْبِ لَا يَعْلَمُهَا إِلَّا هُوَ وَيَعْلَمُ مَا فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَمَا تَسْقُطُ مِنَ وَرَقَةٍ إِلَّا يَعْلَمُهَا وَلَا حَبَّةٌ فِي ظِلْمَتِ الْأَرْضِ وَلَا رَطْبٌ وَلَا يَأْسٌ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُّبِينٍ ﴿٥٩﴾ (الأنعام: ٥٩) واتا: کلیلی نهینیه کان لای خوی پهروردگارن و هیچ کهس نایان زانیت تهنها خوی نه بیت، وه هه موو نهو شتانه ی که دیارن و بهرچاون له ووشکانی و ده ریاکاندا خوی پهروردگار ده یان زانیت و ناگای لییانه، وه هیچ گه لا داریک له ده شتایی و ناو شارو دئییه کاندا ناوه ریت خوی پهروردگار ده یان زانیت و ناگای لییانه، وه هیچ ده نکه دانه ویله یه ک نییه له ناو جهرگه و تاریکاییه کانی زه ویدا نیلا خوی پهروردگار عیلم و زانیاری پیی هه یه که چۆن نه پرویت و چهند نه پرویت، وه هیچ وشکایی و ته راییه ک نییه، وه هه موو نهو شتانه ی که بوونه و پرویانداهه یان هیشتا نه بوونه و پرویان نه داوه گهر بین و پروو بدن چۆن نه بن خوی پهروردگار ناگای له هه موویان هه یه و له کیتابیکی دیاری کراودا که (لوح المحفوظ) ه نوسیویتی که نه بی چۆن بین و پروو بدن. خوی پهروردگار نوسیویانیی له کاتیکدا هه موویان نه زانیت له بهر گه وره یی و گرنگیه که ی، واتا : بزنان نه وه ی پاداشت و سزای تیدا نییه هه مووی نوسراوه نه ی نه بی نهو کارانه ی که پاداشت و سزایان تیدایه چۆن نه نوسرابیت؟^(۱) وه ههروه ها

(۱) بروانه : تفسیر القرطبی رحمه الله تعالی (۵/۷) .

فهرمویه تی : ﴿ إِنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴾ (الأنفال: ۷۵) واتا: خوی
 پهروهردگار عیلم وزانیاری به هموو شتیك هیه .

گومانی تیدانییه هر که سیک ئه م سیفاتانه و سه رجه م سیفاته به رزو پیروزو
 گوره کانی خوی پهروهردگاری ناسی ئه و کاته تهنه خوی پهروهردگار به
 تاك و تهنه ده په رستی و هاواری بو ده کات و پشتی پی ده به سستی، چونکه
 تهنه ئه و په رستراوی تاك و تهنه و راسته قینه یه و شایسته ی ئه وه یه که
 هموو جوړه کانی په رستن تهنه بو ئه و ئه نجام بدرییت .

به شی سی یه م : تکا کردن (الشفاعة)

یه که م: تیگه یشتن له ووشه ی (الشفاعة) له زمانه وانیدا: یقال شفیع الشیء: ضمّ مثله إلیه، فجعل الوتر شفعا^(١). ئەوتریت شفیع الشیء : واتا : هاوشیوه ی دایه پالی و له تاکیتیوه وه کردی به جوت .

وه (الشفاعة) له زاراوه ی شه رعدا: واتا: ئەوه یه که سیک بکریته ناوه ندو تکاکار به ئومییدی سود پی گه یانندن و لابردنی ناخوشی و نارپه حه تی و زیان^(٢).

له دانایی و لیزانی بانگه واز کردنی ئەو که سانه ی که دلّی خو یان په یوه ست کردوه به غهیری خوی په روه ردگار وه و داوای شه فاعه تیان لی ئەکه ن ئەوه یه بویان پوون بکریته وه که شه فاعه ت کردن تهنها مولکی خوی تاکو تهنه یه: ﴿ قُلْ لِلّٰهِ الشَّفَاعَةُ جَمِيعًا لَّهُ مُلْكُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ ثُمَّ اِلَيْهِ تُرْجَعُوْنَ ﴿٤٤﴾ (الزمر: ٤٤) واتا: ئە ی پیغه مبه ر (ﷺ) بلّی شه فاعه ت

(١) بروانه : القاموس المحيط، باب العين، فصل الشين ص ٩٤٧، والنهائة في غريب الحديث، ٤٨٥/٢، والمعجم الوسيط ٤٨٧/١.

(٢) بروانه : شرح لمعة الاعتقاد للشيخ محمد صالح العثيمين ، ص ٨٠ .

همموی هی خوی پورهردگار، مولک وسامانی ئاسمانه کان و زهوی هی خویتهی، پاشان له قیامه تدا گه پانه وه تان بۆ لای خوی پورهردگار و لیپرسینه وه تان له گه لدا دهکات له سه ر کرده وه کانتان .

دوووه: وهلامی ئه و که سانهی که دلی خویان په یوه ست کردووه به غهیری خوی پورهردگار وه و داوی شه فاعه تیان لی ئه کهن به چند ووتهیه کی لیزانانه ئه دریته وه :

۱. دروست کراو (المخلوق) وه کو خوی پورهردگار نییه، هه رکه سیك بلیت: پیغه مبه ران و(عليهم الصلاة والسلام) پیاو چاکان و فریشته کان لای خوی پورهردگار ریژو پله و پایه ی به رزیان هه یه شه فاعه تمان بۆ ده کهن لای خوی گه وره هه ر وه ک چۆن که سیك بیه ویت بجیته لای سه رۆک و ده سه لاتداران ده بیته له ریگه ی ناوداران و جیگره کان و وه زیره کانه وه بیته و ئه وان بکه نه ناوه ند تا کاره کانیان بۆ جی به جی بکریت؟ ئیمه ش داوا له پیاو چاکان و خاوه ن ریژو پله و پایه به رزه کان ئه کهین تا تکامان بۆ بکه ن لای خوی پورهردگار، به راستی ئه م ووتهیه به تال ترین و پوچه ل ترین ووتهیه، له بهر ئه وهی خوی گه وره و خاوه ن ده سه لات و گه وره ی هه موو پاشا کانی لیك چواندووه به ده سه لاتداره کان که پیویستیان به ده م سپی و جیگرو وه زیر ده بیته بۆ ته واو کردنی مولک و به ریژه برنی کاره کانیان و جی به جی کردنی هیژو ده سه لاتیان چونکه به بی ئه وان کاره کانیان ناروات .

بۆیه ناوه ند و واسته له نیوان سه رۆک و ده سه لاتدار و خه لکیدا له یه گیك له م سی

رووه وهیه :

يه كه م: يان ئه وه تا ئه و ناوه ند و واستانه يان بۆ ئه وه يه تا حالى ئه و كه سانه يان پى رابگه يه نن كه ناينانسن .

دووهم: يان ئه وه تا ئه و سه رۆك و پاشا و ده سه لاتدارانه بى هيژو بى ده سه لاتن له به رپۆه بردنى ژيژر ده سه ته كانياندا بۆيه له بهر بى هيژى و بى ده سه لاتيان ئه بى هر يارمه تيده رو جيگريان هه بيّت .

سى يه م: يان ئه وه تا ئه و سه رۆك و پاشا و ده سه لاتدارانه ناينانه ويّت يارمه تى ژيژر ده سه ته كانيان بده ن و چا كه يان له گه لدا بكه ن، به لام كاتي ك تاكارى ك قسه يان له گه لدا بكات و ئامۆژگاريان بكات تا يارمه تى ژيژر ده سه ته كانيان بده ن، ئه وانيش دلّيان نه رم ببّيّت و هه ستيان بچولّيّت و پيويستيه كانيان بۆ جيّ به جيّ بكات .

خوای پهروهردگار وه كو هيچ يه كي ك له به نده بى هيژه كانى نييه، گه وره و به رزو بلنده هيچى لى شاراوه نييه، بى پيويسته له هه موو دروست كراوه كانى ، زياتر به سۆزو به به زه ييه له داى كي ك به رامبه ر به مندالى خوى ، وه پوون و ئاشكرايه كه تاكاران لاي سه رۆك و پاشا و ده سه لاتدارانى دونيا جارى واهه يه خويان وه كوسه رۆك و پاشا و ده سه لاتداران مولك و ده سه لاتى سه ربه خويان هه يه، وه جارى وا هه يه شه ريكن له گه لياندا، وه جارى وا هه يه تاكاران يارمه تيده رو جيگريانن، بۆيه كاتي ك سه رۆك و پاشا و ده سه لاتداران تكاى تاكاران قه بولّ ئه كه ن له بهر يه كي ك له م سى هۆكاره يه:

- ۱- جارى وا هه يه پيويستيان به و ناوه ندو تاكارانه ئه بيّت .
- ۲- وه جارى واهه يه له ترساندا تكاى تاكاران قه بولّ ده كه ن .

۳- وه جاری وا ههیه له بهر پاداشتی چاکه یانه .

بۆیه تکای تکاکاران ههندیکیان له لای ههندیکیان له م جورانه یه ، هیچ کهس تکای کهس وهرناگریت و قه بولی ناکات یان ئومیدیکی پییه تی یان له ترساندایه (ئه مه له نئیوان بهنده کاندایه)، به لام خوای پهروه ردگار نه ئومیدی به هیچ کهسیکه و نه له هیچ کهسیکیش ئه ترسی و نه پیویستی به هیچ کهسیکیشه^(۱)، بۆیه خوای پهروه ردگار هه موو جوره دل په یوه ست بوونیکی به غهیری خوئی بنبرکردوو و ناشیاوی و نادروستی پیون کردۆته وه، ههروهک فهرمویه تی: ﴿ قُلْ اَدْعُوا الَّذِیْنَ زَعَمْتُمْ مِنْ دُونِ اللّٰهِ لَا یَمْلِكُوْنَ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ فِی السَّمٰوٰتِ وَلَا فِی الْاَرْضِ وَمَا هُمْ فِیْهِمَا مِنْ شَرِّکٍ وَمَا لَهُمْ مِنْهُمْ مِنْ ظَهْرِ ۝۲۲ وَلَا نَنْفَعُ الشَّفَعَةُ عِنْدَهٗ اِلَّا لِمَنْ اٰذَنَ لَهُۥ ۚ حَتّٰی اِذَا فُزِعَ عَنْ قُلُوْبِهِمْ قَالُوْا مَاذَا قَالَ رَبُّکُمْ قَالُوْا الْحَقُّ وَهُوَ الْعَلِیُّ الْکَبِیْرُ ۝۲۳ ﴾ (سبأ: ۲۲-۲۳) و اتا: ئه ی پیغه مبهه ر (ﷺ) به هاو هل بریارده ران بلئ: بیارینه وه و هاوار بکه ن بۆ ئه و په رستراوانه ی که جگه له خوای پهروه ردگار ئومیدتان پییانه که سودو قازانجتان پی بگه یه نن و زیانتان لی دوور بخه نه وه، ئاگادارین ئه و په رستراوانه (جگه له خوای پهروه ردگار) به ئه ندازه ی دهنکه گه ردیله ک مولک و دهسه لاتی سه ره خوئیان نییه نه له ئاسمانه کان و نه له زه ویدا، وه نه به شه ریکایه تیش مولک و دهسه لاتیان هه یه له ئاسمانه کان و زه ویدا، وه خوای پهروه ردگار ئه و په رستراوانه ی نه کردۆته یارمه تیده ری خوئی تا یارمه تی بدن و کاره کانی بۆ

(۱) بروانه : فتاوی ابن تیمیة ۱/۱۲۶-۱۲۹.

به پړیوه بهرن، وه تکاردن و شه فاعهت کردنی هیچ که سیک سودی نییه لای
 خوی پوره دگار مه گهر خوی پوره دگار خوی ریگه به که سانیک بدات تا
 شه فاعهت بکن، ﴿ حَتَّىٰ إِذَا فُزِعَ عَنْ قُلُوبِهِمْ قَالُوا مَاذَا قَالَ رَبُّكُمْ قَالُوا الْحَقُّ
 وَهُوَ الْعَلِيُّ الْكَبِيرُ ﴾ (۲۳) بۆ پوون بونه وهی ته فسیری ئه م ئایه ته بپوانه ( )
 تفسیر القرآن العظیم، للإمام ابن کثیر "رحمه الله تعالى" ۷۰۷/۳، یان هر
 ته فسیریکی تر.

ئهم ئایه ته پیرۆزه هموو ئه و ده رگایانه ی به سهر پووی هاوہل
 بریارداندا داخستوه که لییه وه توشی هاوہل بریاردان بوونه بۆ خوی
 پوره دگار به جوانترین داخستن و ریگری لی کردن ، که سیک کاتیک دلی
 په یوه ست دهکات به په رستراویکه وه و ئومیدی سودو قازانجی پیی هه بیته:
 ئه بیته ئه و په رستراوه خاوه نی هموو هوکاریکی سود گه یاندن بیته به و
 که سه ی که ده پهرستیت، یان ئه بیته شه ریکی خاوه ن مولکه کان بیته ، یان
 ئه بیته پشت و وه زیرو یارمه تیده ری ئه و په رستراوه بیته، یان ئه بیته خاوه نی
 پله و پایه و ریژ بیته تا تکا بکات لای (خوی پوره دگار)، وه ئه گهر ئه م چوار
 کاره له هیچ پویه که وه نه بوون (له و په رستراوانه دا) ئه و کاته هوکاری شیک
 بریاردان نامینیت و بن بر ئه بیته .^(۱)

^(۱) بپوانه : التفسیر القیم، لابن القیم ص ۴۰۸.

تکاردن دوو جوره:

جوری یه کهم: شه فاعه تیکی شهرعی و جیگیر کراو به قوئان و سوننهت ئه وه یه که تهنه داوا له خوای پهروهردگار ده کریت ، ئه ویش دوو مهرجی هه یه:

مهرجی یه کهم: ئه بی خوای پهروهردگار ریگه بدات به شه فاعه تکار تا شه فاعهت بکات، چونکه هیچ کهس له خویه وه ناتوانیت شه فاعهت بکات به بی ئیزنی خوای گه وره ، وهک چۆن شه فاعهت لای سه رکرده و دهسه لاتداران ده کریت:

﴿ مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ ﴾ (البقرة: ۲۵۵) واتا: کی هه یه شه فاعهت بکات لای خوای پهروهردگار ئیلا به ئیزنی خوی نه بییت؟! مهرجی دووه می شه فاعهتی شهرعی ئه وه یه: ئه و کهسه ی که شه فاعهتکار شه فاعهتی بو ئه کات دوا ئیزنی خوای پهروهردگار ، ده بی که سیک بییت خوا بییه و بییت شه فاعهتی بو بکریت و رازی بییت له قسه و کرده وه ی (واتا: خوای پهروهردگار رازی بییت له شه فاعهتکارو شه فاعهت بو کراو) ، هه وهک خوای پهروهردگار فه رمویه تی: ﴿ وَلَا يَشْفَعُونَ إِلَّا لِمَنِ ارْتَضَىٰ وَهُمْ مِّنْ خَشِيَّتِهِ مُسْفِقُونَ ﴾ (الانبیاء: ۲۸) واتا: فریشته کان شه فاعهت ناکه ن و ناتوانن مه گه ر بو که سیک که خوای پهروهردگار خوی لی رازییه (یه کخوا په رست بییت).

وههروهها فرمویه تی: ﴿يَوْمَئِذٍ لَا تُنْفَعُ الشَّفَعَةُ إِلَّا مَنْ أِذِنَ لَهُ الرَّحْمَنُ وَرَضِيَ لَهُ قَوْلًا﴾ (طه: ۱۰۹) واتا: لهو پوژهدا که پوژی قیامه ته شه فاعهت کردن سودی نییه تهنها بو ئه و کسه نه بیته که خوی پهرهردگار ئیزنی داوه تا شه فاعهت بکات وه له ووته که ی "واته له شه فاعهت کردنه که ی" رازییه . وه ئه وانهش که خوی پهرهردگار لییان رازییه (پیغه مبهران و (علیهم الصلاة والسلام) پیاوچاکان و فریشته کائن) .

جووری دووهم: شه فاعهتی نه فی کراوو ناشه رعی و شیرکی: ئه وه یه که داوی شه فاعهت له غهیری خوی پهرهردگار بکریت که جگه له خوی پهرهردگار هیچ که س دهسه لاتی نیه به سهر ئه و کاره دا، یان شه فاعهت کردن به بی ئیزن و پازی بونی خوی پهرهردگار، یان شه فاعهت کردن بو بی باوه پان و موشریکان (ئه م شه فاعه تانه یان شیرکن یان پیگری لیکراون و نابیت بکرین) ههروهک خوی پهرهردگار فرمویه تی: ﴿فَمَا نُنْفَعُهُمْ شَفَعَةُ الشَّفَاعِينَ﴾ (المدثر: ۴۸) واتا: شه فاعهت و تکا کردنی شه فاعهت کاران هیچ سودی نییه بو بی باوه پان و موشریکان . به لام لییره دا شه فاعهت کردنی پیغه مبهر (صلواته علیه) بو مامی که (أبو طالب) ه تا خوی پهرهردگار لیی خوش بی، خوی پهرهردگار لیی خوش نه بوو به لکو سزای له سهر سوک کرد، ئه مه مه سه له یه کی جیاوازه ، بو زیاتر ناگادار بوون له م باسه

پروانه^(۱).

۳- به لگه هينانه وه له سهر دروستيتى داوى شه فاعهت له غه يري خوى په روه ردگار به به لگه ي فهرموده كان ويه كده نكي زانايان، نه خير نه پيغه مبهري خواو (عليه السلام) نه پيغه مبهراني (عليه السلام) پيش ئه ويش به شه رعيان دانه ناوه كه هاوار بو فريشته كان و پيغه مبهران و (عليه السلام) پياوچاكان بكرت و داوى شه فاعه تيان لى بكرت، وه هيچ يه كيك له هاوه له به ريزه كانى پيغه مبهر (عليه السلام) و شوين كه توانيان به چاكي ئه م كاره يان نه كردوه، وه هيچ يه كيك له پيشه وايانى ئيسلام و هر چوا ئيمامه به ريزه كان (ئيمامى شافيعى و ئيمامى ماليك و ئيمامى ئه بو حنيفه و ئيمامى ئه حمده "ره حمه تى خوايان ليبيت") ئه م كاره يان به باش نه زانيوه، وه هيچ يه كيك له زانايانى مجتهد كه پشت به قسه ي ببه سترت له ديندا، وه هيچ يه كيك له زانايان كه گرنگى بو قسه ي دابنريت له مه سائلى يه كده نكي زاناياندا ئه م كاره يان نه كردوه و به باشيان نه زانيوه، سوپاس بو ئه و خوايه ي كه به لگه كانى پوون و ئاشكراو سه پينراوه به سهر به نده كانيدا^(۲).

(۱) البخاري مع الفتح، مناقب الأنصار، باب قصة أبي طالب ۱۹۳/۷، برقم ۳۸۸۳، ومسلم،

كتاب الإيمان، باب أهون أهل النار عذاباً، ۱۹۵/۱، برقم ۲۱۱.

(۲) پروانه: فتاوى ابن تيمية ۱۱۲/۱، ۱۵۸، ۱۴-۳۹۹/۱، ۴۱۴-۱۰۸/۱، ۱۶۵-۱۴/۱، ۳۸۰/۱، ۴۰۹،

۱۶۰/۱-۱۶۶، ۱۹۵، ۲۲۸، ۲۲۹، ۲۴۱، ودرء تعارض العقل والنقل، له، ۱۴۷/۵، وأضواء البيان

۱۳۷/۱.

به خشه رو رژیتهری نیعمه ته کان تهنه نهوه شایستهی په رستن بیټ

یه کیك له لیزانی و دانایی بانگه واز کردنی که سانی هاو هل بریارده ران بو په رستن خوی په روه ردگار به تانک و تهنه نهوه یه چاوه کان و دلله کانیان به ناگا بیئیته وه به رامبه ر نهوه هموو نازو نیعمه ت و به خششه نهیئی و ناشکراو دینی و دونیاییه خوی په روه ردگار، به راستی خوی په روه ردگار هموو جوړه نیعمه تیکی به سهر به بنده کانیدا پژاندووه، هر وه که فرمویه تی: ﴿ وَمَا بِكُمْ مِّنْ نِّعْمَةٍ فَمِنَ اللَّهِ ﴾ (النحل: ۵۳) واتا: هرچی نازو نیعمه تیك به سهر نیوه وه هیه هموی له لای خوی په روه ردگار وه یه. وه نه م گه رونه و نهوه شی تیایدایه له دروست کراوه کانی ژیر دهسته و ژیر باری کردووه بو مرؤفه کان .

خوی په روه ردگار نهوه نازو نیعمه تانهی که به خشییویتی به بنده کانی بو ی پوون کردوینه ته وه له چاکه و فهزل و گه ورهیی خوی به خشییویتی پییان، وه هر نهوه شایستهی په رستن بیټ، لهو نیعمه تانهی که خوی په روه ردگار به بنده کانی به خشیه نه مانه ن:

یه که م: به شیوهی گشتی هر چی نازو نیعمه ت هیه هی خوی په روه ردگار به سهر به بنده کانیه وه ، هر وه که فرمویه تی: ﴿ هُوَ الَّذِي خَلَقَ لَكُمْ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا ﴾ (البقرة: ۲۹) واتا: خوی گه وره نهوه خوی یه که هرچی نازو نیعمه تیك هیه له سهر زه ویدا بو نیوهی دروست کردووه .

وه فهرمویه تی: ﴿الْمَرْتَوَا أَنَّ اللَّهَ سَخَّرَ لَكُمْ مَّا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَأَسْبَغَ عَلَيْكُمْ نِعْمَهُ ظَهْرَهُ وَبَاطِنَهُ﴾ (لقمان: ۲۰) واتا: ئایا ئیوه نابینن خوی پهروه ردگار هرچی له ئاسمانه کان و زه ویدایه بو تانی ژیر دهسته و ژیر باری کردوه ، وه نازو نيعمه ته ئاشکراو نادياره کانی به سه ردا پړاندوون . وه ههروه ها فهرمویه تی: ﴿وَسَخَّرَ لَكُمْ مَّا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا مِّنْهُ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ﴾ (الجاثية: ۱۳) واتا: ئه وهی له ئاسمانه کان و زه ویدایه هه موویان خوی پهروه ردگار بو تانی ژیر دهسته و ژیر بار کردوه ، له وکارانه دا به لگه و نيشانه ی دهسه لات و گه وره یی خوی پهروه ردگاری تیدایه بو که سانیک که بیر له دهسه لات و گه وره یی و نازو نيعمه ته کانی خوی پهروه ردگاری بکه نه وه . ئه و نيعمه تانه ی که خوی پهروه ردگار به سه ر به نده کانی دا پړاندویه تی هه موو جوړه نيعمه ته کان ئه گریته وه: ئاشکراو ناديارو هه ست پی کراوو هه ست پی نه کراوه کان ، هه موو ئه وانیه له ئاسمانه کان و زه ویدان ژیر بارو مل که چ کراون بو مرؤقه کان، ئه و نيعمه تانه هه موو شته گه وره کانی ناو ئاسمانه کان و زه وی گرتوته وه که خوی پهروه ردگار تیياندا دروستی کردوه وه: خوړو مانگ و ئه ستیره جیگیر و نه جولوو جولوه کان و شاخ و ده ریاو پوباره کان و هه موو جوړه ئاژه لان و دارو درهخت و به روبومه کانیا و جوړه ها کانه کان و جگه له مانه ش که هه موویان له بهر ژه وه ندی مرؤقه کاندان، ئه و شتانه ی که له پیویسته کانی مرؤفن و سودوو له زه تیان لی وهر ئه گرن .

هموو ئه مانه به لگن له سه ر ئه وهی که خوی پهروهردگار په رستراوی تاک و تهنه نایه و هیچ په رستن و مل که چی و خو شه ویستیه ک نییه ئیلا بو ئه و نه بیئت، ئه مه ش به لگه یه کی عه قلیه و (که مروقه کان به بیرکردنه وه و ژیریان ئه گه نه ئه و قه ناعه ته ی که خوی پهروهردگار په رستراوی تاک و تهنه نایه و هیچ په رستن و مل که چی و خو شه ویستیه ک نییه ئیلا بو ئه و نه بیئت) هیچ دوو دلئی و گومانی تیدا نیه که خوی پهروهردگار حه قه و ئه وهی له غه یری ئه و هاوارو په رستنی بو ئه کرئی به تال و پوچه لن^(۱)، هه روه ک خوی پهروهردگار فهرمویه تی: ﴿ذَٰلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ هُوَ الْحَقُّ وَأَنَّ مَا يَدْعُونَ مِن دُونِهِ الْبَطْلُ وَأَنَّ اللَّهَ هُوَ

أَعْلَى الْكِبَرِ ﴿٣٠﴾ (لقمان: ۳۰) واتا: به راستی هه ر ئه و خوی پهروهردگار په رستراوی حه ق و راسته قینه یه، وه ئه و په رستراوانه ی که جگه له خوی پهروهردگار هاواریان بو ئه کرئی هه موویان ناشایسته ن تا په رستنیان بو بکرئیت، وه به راستی خوی پهروهردگار خوییه کی زور به رزو بلندو گه وره یه .

(۱) بروانه : تفسیر البغوي ۵۹/۱، ۷۲/۳، وابن کثیر ۴۵۱/۳، ۱۴۹/۴، والشوکاني ۶۰/۱، ۴۲۰/۴، والسعدي ۶۹/۱، ۱۶۱/۶، ۲۱/۷، وأضواء البيان للشنقيطي ۲۲۵/۳-۲۵۳.

دووهم: به شیوهی ورده کاری هموو نازو نیعمه ته کانی له لای خوای په روه ردگار وهن ، هه روه ک خوای په روه ردگار فه رمویه تی: ﴿ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَأَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجَ بِهِ مِنَ الثَّمَرَاتِ رِزْقًا لَكُمْ وَسَخَّرَ لَكُمُ الْفُلْكَ لِتَجْرِيَ فِي الْبَحْرِ بِأَمْرِهِ وَسَخَّرَ لَكُمُ الْأَنْهَارَ ﴿٣٢﴾ وَسَخَّرَ لَكُمُ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ دَآبِّينَ وَسَخَّرَ لَكُمُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ ﴿٣٣﴾ وَأَتَاكُمْ مِنْ كُلِّ مَا سَأَلْتُمُوهُ وَإِنْ تَعُدُّوا نِعْمَتَ اللَّهِ لَا تُحْصُوهَا إِنَّ الْإِنْسَانَ لَذَلُولٌ كَفَّارٌ ﴿٣٤﴾ ﴾ (ابراهیم: ۳۲-۳۴) واتا: خوای گه وره نه و خوییه که ناسمانه کان و زهوی بو دروست کردون و له ناسمانه وه ناوی بو دابه زاندون (باران و به فرو ته زره) که به هوویه وه جوړه ها دانه ویله و میوه ی بو پواندون پیی که خورا که بو ئیوه ، وه که شتی بو ژیر بارو مل که چ کردون وه پوباره کانی بو مل که چ کردون^(۱)، وه خور مانگی بو مل که چ کردون که به رده وام دین ده چن بی هیچ دوا که وتن و ماندوویونیک، وه شه وو روژی بو

^(۱) موسلمانان خۆشه ویست ئه م نایه ته پیرۆزه گه وره یی ده سه لاتی خوای په روه ردگار مان بو درده خات له کاتی که دا پوبارو ده ریا کانی بو مل که چ کردوین تا بتوانین به مه به سستی خۆمان جوړه ها که شتی و پاپوری به ناودا بینین و به رین گه ر کیشیشیان هه زاران کیلو گرام زیاتر بیټ ، به لام گه ر تهنه یه ک ده رزییه ک یان پارچه ناسنیک که کیشی نه گاته تهنه نیو گیلو گرامیش ژیر نه که ویت و خوی به سه ریبه وه ناگریټ ، بویه گه ر خوای په روه ردگار پوبارو ده ریا و ناوه کان مل که چ نه کات بو خزمه تی مرؤفه کان تا بتوانن کاری خویانی تیدا نه نجام بدن نه وه هه رگیز که سیک نه یده توانی بجیته ناو پبارو ده ریا کانه وه

مل که چ کردوون تا به به رده وامی بین و بچن و شوینی کردنی کارو کاسبی و
 حه وانه وهی ئیوه بیّت، وه ئه وهی ئیوه داواتان کرد بیّت (جا به زمانتان داواتان
 کرد بیّت یا حالتان ئه وه بخوازیّت) و پیویستتان پیی بیّت وئه وهی داواتان
 نه کرد بیّت بۆمان مل که چ کردوون و پییمان به خشیون، وه ئه گهر بتانه وی
 نازونیمه ته کانی خوی په روه ردگار بژمیرن و دیاری بکه ن هه رگیز ناتوانن،
 به پاستی مروّف (کافران و موشریکان) ستم کارو بی باوه پن به رامبه ر خوی
 په روه ردگار وئه و نیعمه ته ی که پیی به خشیون .

وه هه روه ها خوی په روه ردگار پاش ئه وهی کومه لئ نازونیمه ته ی خوی
 باس کردووه ، فه رمویه تی: ﴿ وَهُوَ الَّذِي سَخَّرَ الْبَحْرَ لِتَأْكُلُوا مِنْهُ
 لَحْمًا طَرِيًّا وَتَسْتَخْرِجُوا مِنْهُ حِلْيَةً تَلْبَسُونَهَا وَتَرَى الْفُلْكَ مَوَاجِرَ فِيهِ
 وَلِتَبْتَغُوا مِنْ فَضْلِهِ ۗ وَلِعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿١٤﴾ وَالْقَى فِي الْأَرْضِ
 رَوَّسِي أَنْ تَمِيدَ بِكُمْ وَأَنْهَرًا وَسُبُلًا لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ ﴿١٥﴾ وَعَلَّمَتِ
 وَاللَّجِيمِ هُمْ يَهْتَدُونَ ﴿١٦﴾ أَفَمَنْ يَخْلُقُ كَمَنْ لَا يَخْلُقُ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ ﴿١٧﴾
 وَإِنْ تَعُدُّوا نِعْمَةَ اللَّهِ لَا تُحْصُوهَا إِنَّ اللَّهَ لَغَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿١٨﴾ (النحل: ١٤-
 ١٨) ، وه هه روه ها بروانه: ئایه ته کانی ٣-١٢ له هه مان سوهره ت) .

واتا : خوی گوره ئه و خوییه یه که ده ریاو پوباره کانی بۆ ژیربارو مل که چ کردوون تا گوشتی تازه و پاکی ناوی بخۆن (حوت و ماسی ئه و ئازده له حه لالانه ی که تیایدا ئه ژین) وه ده ریاو پوباره کانی بۆ مل که چ کردوون تاگه وه ره مرواری ناوی ده ره یینن و خۆتانی پی برایننه وه، ئه و نیعمه تانه ی پی به خشیون تا بگه رین به دوی کارو کاسبی خۆتاندا له و کارو بازرگانیا نه ی که بۆتانی حه لال کردوه، وه شوکرو سوپاسی ئه و خوییه بکن که ئه و هه موو نیعمه تانه ی پی به خشیون . ﴿ وَالْقَىٰ فِي الْأَرْضِ رَوَّسًا أَن تَمِيدَ بِكُمْ وَأَنْهَرَ وَسْبًا لَّعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ ﴿١٥﴾ وَعَلَّمَتِ بِالنِّجْمِ هُمْ يَهْتَدُونَ ﴿١٦﴾ واتا: وه هه روه ها له و نیعمه تانه ی که خوی پوره دگار پی به خشیون ئه و شاخ و چیا به رزو گه ورانه یه تا زه وی جگیرو وه ستاو بکات ، وه له زه ویدا وه ک شاخ و چیا به رزو گه وره کان ئاوه کانی بۆ دروست کردوون و مل که چ کردوون ، وه چه ندین ریگای له سه رزه ویدا بۆ دروست کردون تا له م وولات بۆئه و وولات برۆن، وه نیشانه کانی وه کو شاخه به رزو گه وره و دۆل و شیوه کانی بۆ دروست کردوون، وه ئه ستیره کانی بۆ دروست کردون تا له تاریکایی شه ودا ریگه ی پیبگرنه به ر بۆ ئه و شوینانه ی که خۆتان مه به ستانه بگن پی. پاشان خوی پوره دگار ئاگادارمان ئه کاته وه له ده سه لات و گه وره یی خوی، وه په رستن و عیبادت کردن شایسته ی هه چ که س و شتیك نییه که ناتوانن هه چ شتیك دروست بکن تهنه بۆ خوی نه بیئت، ﴿ أَفَمَنْ يَخْلُقُ كَمَنْ لَا يَخْلُقُ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ ﴿١٧﴾ وَإِنْ تَعُدُّوا نِعْمَةَ اللَّهِ لَا تُحْصُوهَا إِنَّ

اللَّهُ لَغَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿١٨﴾ ئایا: ئه‌و خوایی که خالق و دروست که‌رو به‌دیھینه‌ره وه‌کو ئه‌وانه وایه که ناتوانن هیچ دروست بکه‌ن؟ بی گومان نه‌خیر، وه ئاگادارمان ئه‌کاته‌وه له‌وه‌موو نیعمه‌ت و چاکه‌یه‌ی که هه‌یه‌تی به‌سه‌ر دروست کراوه‌کانیه‌وه ﴿وَإِنْ تَعَدُّوا نِعْمَةَ اللَّهِ لَا تُحْصُوهَا إِنَّ اللَّهَ لَغَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿١٨﴾ وه ئه‌گه‌ر بتانه‌وی نازونیعمه‌ته‌کانی خوایی په‌روه‌دگار بژمی‌رن و دیاری بکه‌ن هه‌رگیز ناتوانن، وه خوایی په‌روه‌دگار لیخوش بووه له‌وه‌که‌م ته‌رخه‌مییه‌ی که هه‌تانه به‌رامبه‌رخوایی په‌روه‌دگارو سوپاسی ته‌واوی نیعمه‌ته‌کانیتان نه‌کرددوه گه‌ر گه‌رانه‌وه و ته‌وبه‌تان کردوو گوپرایه‌لیتان کرد، وه (رَحِيمٌ) به‌به‌زه‌بییه و سزاتان نادات پاش ته‌وبه‌کردن و گه‌رانه‌وه‌تان بۆلای. ^(۱)

ئایا ئه‌و خوایی که ئه‌وه‌موو نیعمه‌ت و شته سه‌رسوپه‌ینه‌رانه‌ی دروست کرددوه وه‌کو ئه‌وانه‌ی که هیچیان دروست نه‌کرددوه و ناتوانن؟ ئه‌وه‌ی که زانراوو براوه‌یه ئه‌وه‌یه هیچ به‌نده‌یه‌ک له‌به‌نده‌کانی خوا ناتوانیت ئه‌و نیعمه‌تانه‌ی که خوا پپی به‌خشیه‌وه بیژمی‌ریت گه‌ر نیعمه‌تی دروست کردنی یه‌که ئه‌ندامیکی لاشه‌ی بیت یان هه‌ستیاریک له‌هه‌ستیاره‌کانی بیت، گه‌ر ئه‌وه نه‌توانیت ئه‌ی چۆن ئه‌توانیت هه‌موو نیعمه‌ته‌کانی لاشه‌ی بژمی‌ریت؟ یان چۆن ئه‌توانیت ئه‌وه‌موو نیعمه‌تانه‌ی که له‌هه‌موو کات و ساتیکدا و له‌هه‌موو

^(۱) بروانه : تفسیر القرآن العظیم للإمام ابن کثیر ، رحمه الله تعالى ، ۲/ ۷۴۵ .

جۆريك به سهريره وه يه تي بزميريت؟^(۱) پاش ئه مه كه سيكي زيرو هوشمهنده
تهنها ئه وهنده ي بۆ ماوه كه خواي پهروه رديگار به تاك و تهنه بپه رستيت و
هاوه لي بۆ بربارنده دات - ئه و خوايه ي هه موو جوره نازو نيعمه تيكي به سهردا
پشتوه - چونكه هيج كه سيك شايسته ي په رستن نييه جگه له خواي تاك
وتهنها .

(۱) بپوانه : فتح القدير ۱۵۴/۳، ۱۱۰/۳، وأضواء البيان ۲۵۳/۳.

به شی پینجه م: هوکاره کانی هاوئل بریاردان بو خوی په روهردگار

پیغمبه ری خوشه ویست (ﷺ) ناگاداری کردینه ته وه له هه موو هوکاریک که سه ر نه کیشتیت بو هاوئل بریاردان و که وتنه ناوییه وه، وه به جوانترین و پونترین شیوه نه و هوکارانه ی پون کردوته وه ، له و هوکارانه که باسی بکه یین به شیوه یه کی کورت:

۱- زیاده پوهی کردن له پیاوچا کاندای هوکاریکه بو هاوئل بریاردان بو خوی په روهردگار، له و کاته ی پیغمبه ر ئاده م (ﷺ) دابه زینرایه سه ر زهوی خه لکی هه موویان له سه ر ئیسلام و خوا به تهنه ناسین بوون، هه روه ک ابن عباس (رضی الله عنه) فه رمویه تی: { کان بین آدم ونوح عشرة قرون کلهم علی الإسلام }^(۱) واتا : ماوه ی نیوان پیغمبه ر ئاده م و (ﷺ) پیغمبه ر نوح (ﷺ) ده سه ده (۱۰۰۰ سال بوو) بوو خه لکی هه موویان له سه ر ئیسلامه تی و خوا به تهنه ناسین بوون. پاش نه وه خه لکی دلایان په یوه ست کرد به پیاوچا کانه وه (له پوی هاوار بوکردن و باوه ربون به وه ی گوایه خیرو قازانجیان به ده سه ته یان نه توانن نه خوشتی و نارچه ته ی له سه ر خه لک لا به رن) شیرک بلاو بوه وه، بویه خوی په روهردگار پیغمبه ر نوحی (ﷺ) نارد تا بانگی خه لکی بکات بو په رستنی خوی به تاک و تهنه و نه هی و پیگری بکات

(۱) أخرجه الحاكم في المستدرک ، کتاب التاريخ ، ۵۴۶/۲ ، وقال : هذا حديث صحيح على شرط البخاري ولم يخرجاه ووافقه الذهبي ، وذكره ابن كثير في البداية والنهاية ۱/۱۰۱ ، وعزاه إلى البخاري ، وانظر: فتح الباري ۶/۳۷۲.

له هاوار کردن و عیبادهت کردن بۆ غهیری خۆی، بهلام قهومهکهی بانگهوازهکهیان پهتکردهوه و ووتیان: ﴿ وَقَالُوا لَا نَذَرُنَّ ءَالِهَتَنَا وَلَا تَنْزُرُنا وَدَا وَلَا سَوَاعًا وَلَا يَغُوثَ وَيَعُوقَ وَنَسْرًا ﴾ (نوح: ۲۳) واتا: کاتیک پیغهمبهر نوح (علیه السلام) بانگی قهومهکهی ئهکرد بۆ په رستنی خوی پهروهردگار بهتاک و تهنها و نههی و پیگری لی ئهکردن له هاوار کردن و عیبادهت کردن بۆ غهیری خوی پهروهردگار، قهومهکهی ئهیان ووت: واز مههینن له هاوار کردن و عیبادهت کردن بۆ په رستراوهکانتان وهواز مههینن له هاوار کردن و عیبادهت کردن بۆ (ود و سواع و یغوث و یعوق و نسر). ئهمانه ناوی کۆمهلی پیاو چاک بون له قهومهکهی پیغهمبهر نوح (علیه السلام)، کاتیک مردن شهیتان کردییه دللی ئه و خه لکه وه که ههستن به کردنی پهیکه رهکانیان له و شویتانهی که شوینی کۆبونه وه و دانیشتنیانه، وه ناویان بنین به ناوی خۆیانه وه (واتا : هه ر بتیک ناوی یه کیک له و چیاو چاکانهی بۆ دابنن) خه لکه که ش ههستان به ئه نجامدانی ئه و کاره و پهیکه رو بتهکانیان دروست کرد، ئه و بتانه نه په رستران تا ئه وان مردن پاشان عیلم و زانیاری له ناویاندا نه ما و په رستران . ئا ئه و بت په رستیه هه ر هه موو هۆکاره که ی زیاده پوهی کردن بوو له پیاوچاکاندا، چونکه شهیتان بانگه شه ئه کات بۆ زیاده پوهی کردن له پیاوچاکاندا وه بۆ په رستنی گۆره کان، وه گومان ئه کاته ناو دللی خه لکیه وه ئه گه ر بیت و خانوو گۆمه ز به سه ر مردووه کانه وه دروست بکریت نیشانهی خۆش ویستنی پیاو چاکانه، وه کردییه دللیانه وه گوايه پارانه وه لای گۆره کان گیرایه، پاشان له م خاله وه ئه یان گوازیته وه بۆ خالیکی تر که ئه ویش پارانه وه لییان و

سویند خواردن پییان به خوی پورهردگار، خوی پورهردگار زور له وه گهره تره تا سویندی پی بخوریت بهیه کیك له دروست کراوه کانی، هر کاتیک شهیتان ئەمە ی له لا جیگیر کردن، ئەیان گوازیته وه بو قوناغیکی تر ئەویش پارانه وه لییان و پهرستنیا و داوی شفاعت کردن لییانه، وه گوره کان بکرینه بتیک و پهردهیان به سهردا هلبواسریت و به دهوریدا بسورینه وه و دهستی پیابخشین و ماچی بکن و سهر برینیا له سهر ئەنجام بدهن، پاشان له م قوناغه وه بو قوناغی چوارهم ئەیان گوازیته وه ئەویش: بانگ کردن خه لکه بو پهرستنیا و کردنیا به جهژنگا، پاشان شهیتان وایان لی ئەکات هرکه سیک ریگریان لی بکات بلیت ئەو کارانه دروست نین پییان ئەلین ئیوه له ریزی پیغه مبهران و (ﷺ) پیاوچاکانتان که م کردوته وه، بویه هرکه سیک ریگریان لی بکات لی توپه ئەبن.^(۱) بویه خوی پورهردگار ناگاداری کردینه ته وه که زیاده پوهی له دیندا نه کهین، وه زیاده پوهی به گوره زانین له که سدا نه کهین چ به ووته و چ به کرده وه و چ به بیروباوهر، وه خوی پورهردگار ناگاداری کردینه ته وه که دروست کراوه کانی (وه ک پیغه مبهرو (ﷺ) فریشته و پیاو چاکان) بهرز نه کهینه وه له و پله یه ی که خوی پورهردگار پی به خشیون، هر وه ک خوی پورهردگار فرمویه تی: ﴿

يَتَأْهَلُ الْكِتَابِ لَا تَغْلُوا فِي دِينِكُمْ وَلَا تَقُولُوا عَلَى اللَّهِ إِلَّا الْحَقَّ إِنَّمَا

الْمَسِيحُ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ رَسُولُ اللَّهِ وَكَلِمَتُهُ أَلْقَاهَا إِلَى مَرْيَمَ وَرُوحٌ ﴿۱۷۱﴾

(۱) بروانه: تفسیر الطبری ۶۲/۲۹، وفتح المحید شرح کتاب التوحید ص ۲۴۶.

(النساء: ۱۷۱) واتا: ئه‌ی ئه‌هلی کیتاب (مه‌به‌ست پیمان گاوره‌کانن) زیاده‌په‌وی مه‌که‌ن له دینه‌که‌تاندا وه قسه‌یه‌ک مه‌که‌ن به‌رامبه‌ر خوای په‌روه‌ردگار ته‌نهنه‌ق نه‌بی‌ت (مه‌لین خوای په‌روه‌ردگار شه‌ریک یان کوپ یان خیزانی هه‌یه ، به‌لکو تاک و ته‌نهایه‌و شه‌ریک و کوپ و خیزانی نیه، پاک و بی‌گه‌ردی بۆ خوای په‌روه‌ردگار له‌هه‌موو که‌م و کوپیه‌ک)، (عیسی کوپری مریم) (ﷺ) به‌نده‌و پیغه‌مبه‌ری خوایه (ﷺ) و هه‌چی تر نیه ، وه دروست کراویکه له دروست کراوه‌کانی خوای په‌روه‌ردگار، خوای په‌روه‌ردگار دروستی کرد به‌و ووشه‌یه‌ی که به جبریلدا (ﷺ) ناردی بۆ مریم. ^(۱) ﴿وَكَلَّمَتْهُ أَلْقَاهَا إِلَىٰ مَرْيَمَ وَرُوحٌ﴾ ^(۲)

۲. زیاد په‌وی کردن له پیا‌هه‌لگوتن و له سنور ده‌رچوون، وه پۆچوون له دیندا به شیوه‌یه‌کی ناشه‌رعی: پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) ئاگاداری کردوینه‌ته‌وه که له‌وه‌سفیدا زیاده‌په‌وی نه‌که‌ین و له سنوری به‌ندایه‌تیه‌وه ده‌ری نه‌که‌ین بۆ سنوری خوایه‌تی و په‌رسته‌راویتی، هه‌روه‌ک فه‌رمویه‌تی: ﴿لَا تَطْرُونِي كَمَا أَطَرَتِ النَّصَارَىٰ ابْنِ مَرْيَمَ، فَإِنَّمَا أَنَا عَبْدٌ، فَقُولُوا: عَبْدُ اللَّهِ وَرَسُولُهُ﴾ ^(۳) واتا: زیاد

^(۱) بۆ زیاتر شه‌ره‌زا بون له ته‌فسیری ئه‌م ئایه‌تانه‌دا بگه‌رێوه سه‌ر ته‌فسیره‌کانی قورئانی پیروژ

^(۲) بپروانه ته‌فسیره‌کانی قورئانی پیروژ به‌تایبه‌تی (تفسیر ابن کثیر و تفسیر الطبری و تفسیر القرطبي و زاد المسیر) وه جگه‌ له‌م ته‌فسیره‌نه‌ش .

^(۳) البخاری مع الفتح بلفظه ، کتاب الأنبياء ، باب قوله تعالى : ﴿وَأَذْكُرُ فِي الْكِتَابِ مَرْيَمَ...﴾ ، ۴۷۸/۶ ، ۱۴۴/۱۲ ، وانظر: شرحه في الفتح ۱۴۹/۱۲ .

به شان و شهوکه تمدا هه لمه دن و له سنوری به ندایه تیه وه دهرم مه کنه بۆ سنوری خویه تی و په رستراویتی، هه روهك چۆن گاوره کان زیاده ره ویان کرد له (عیسای کوری مریم) (علیها السلام) هه ندیکیان ئه وهنده زیاده ره ویان کرد تیایدا ووتیان خویه، هه ندیکیان ئه لئین کوری خویه وه بۆچونی تریشیان هه یه تییدا، بۆیه پیغه مبه ر (صلوات الله علیه) فه رمویه تی: من تهنه به نده ی خوام، بۆیه دهریاره ی من بلئین و باوه رتان و ابیت که به نده و پیغه مبه ری خوام (صلوات الله علیه) .

موسلمانان خۆشه ویست پیغه مبه ری خوا (صلوات الله علیه) به رامبه ر به خوی په روه ردگار تهنه به نده و مرۆفیکه وه کو سه رجه م مرۆفه کانی تر، به لام به رامبه ر به ئیمه پیغه مبه ریکی (صلوات الله علیه) په وانه کراوه له لای خوی په روه ردگار وه که باوه ر پیبون و شوینکه وتن و گوپرایه لی کردنی و پیش خستنی فه رمانه کانی به سه ر فه رمانی مرۆفه کاندای پیویست و واجبه و نیشانه ی باوه رداری و گوپرایه لی کردنته بۆی، وه باوه ر پیبونه و شوین نه که وتن و گوپرایه لی نه کردن و پیش خستنی فه رمانی مرۆفه کانی تر به سه ریدا نیشانه ی بی باوه ری و ئیمان لاوازییه، بۆیه خۆشه ویستی پیغه مبه ر (صلوات الله علیه) به ده م نابیت به لکو به زیندووکردنه وه ی سوننه ت و ریبازه که یه تی .

وه هه روه ها فه رمویه تی: ﴿إياكم والغلو في الدين، فإنما أهلك من كان قبلكم

العلو فی الدین ﴿^(۱)﴾ و اتا: ناگادارتان نه که مه وه و نه تان ترسیتم له زیاده پرهوی کردن و پوچون له دیندا به شیوه یه کی ناشه رعی، چونکه قه ومانی پیش نیوه له ناو چوون به زیاده پرهوی کردن و پوچون له دیندا به شیوه یه کی ناشه رعی و نادرستی .

۳- دروست کردنی مزگهوت به سهر گوره وه، وه وینه کیشان تیایدا : هۆکارن بو هاو هل بریاردهران بو خوی پهرهردگار ، پیغه مبهری خوا (صلواته علیه وسلم) ناگاداری کردوینه ته وه و نه هی لیکردوین که مزگهوت به سهر گوره کانه وه دروست بکهین و بیانکهین به گورستان، چونکه په رستنی خوی پهرهردگار لای گوری پیاوچاکان هۆکاریکه بو هاو هل بریاردان بو خوی گوره، بویه کاتیک دایکانی ئیمانداران أم حبیبه وأم سلمة (رضی الله عنهما) بو پیغه مبهریان (صلواته علیه وسلم) باس کردو ووتیان له ولاتی حه به شه که نیسه یه که هیه و وینه تیایه ، پیغه مبهر (صلواته علیه وسلم) فه رموی : ﴿إِنْ أَوْلَتْكَ إِذَا كَانَ فِيهِمُ الرَّجُلُ الصَّالِحُ﴾

(۱) النسائي ، كتاب مناسك الحج، باب التقاط الحصى ۵/۲۶۰، وابن ماجه ، كتاب المناسك ، باب قدر حصى الرمي ۲/۱۰۰۸، وأحمد ۱/۳۴۷.

فمات بنوا علی قبره مسجدًا وصوروا فيه تلك الصور، أولئك شرار الخلق عند الله يوم القيامة^(۱) واتا: ئانه وانه كه سانیکن کاتی پیاو چاکیکیان تیدا بوایه و بمردایه، به سهر گۆره که یه وه مزگه وتیان دروست ئه کرد، وینه کانیان تیا دا دروست ئه کرد (ئهو کاره یان کردبوو تا شیوه ی پیاو چاکیکیان له پیش چاوبیت وه کو ئه وان عیباده تی خوی گه وره بکه ن، به لام دوی ئه مان کۆمه ل و وه چه یه کی تری بی عیلم ونه شاره زا هاتن و شهیتان فریوی دان گوایه باوو باپیرانی ئیوه ئه م پیاو چاکیکیان په رستوو و هاواریان بۆیان کردوو، بۆیه پیغه مبه ر خوا (ﷺ) ریگری له و کاره کردوو تا سهر نه کیشت بۆ هاو هل بریاردان بۆ خوی په روه ردگار، ئه م فه رموده یه به لگه یه له سهر حه رامیتی و نادروستیتی وینه گرتن و کیشانی)، ئه وانه ی به سهر گۆری پیاو چاکیکیان وه مزگه وتیان دروست ئه کرد، وینه کانیان تیا دا دروست ئه کرد و ئه کیشا خراپترین که سن لای خوی په روه ردگار له رۆژی قیامه تدا .

(۱) البخاری مع الفتح، کتاب هل تنبش قبور مشرکی الجاهلیة ویتخذ مکاهما مساجد ۱/۵۲۳، ۲۰۸/۳، ۱۸۷/۷، وأخرجه مسلم، کتاب المساجد ومواضع الصلاة، باب النهی عن بناء المساجد علی القبور ۱/۳۷۵.

وه پیغه مبهری خوا (ﷺ) هر له بهر دلسوزی بووه بؤ ئوممه ته که ی کاتیک
 ئه و نه خو شیهی سهره مهرگی پیگه یشت، ئه یفه رموو: ﴿لَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى الْيَهُودِ
 وَالنَّصَارَى، اتَّخَذُوا قُبُورَ أَنْبِيَائِهِمْ مَسَاجِدَ﴾. قالت عائشة (رضي الله عنها): يحذر ما
 صنعوا^(۱) واته: نه فرته و دوری په حمهت و به زهیی خوی په روه ردگار له سهر
 گاور و جوله که بیت، گوری پیغه مبه رانیان (علیهم الصلاة والسلام) کرد بوو به
 مزگهوت، دایکی ئیمانداران عائشة (رضي الله عنها) فه رمویه تی: پیغه مبهری
 خوا (ﷺ) له ترسناکی و خرابی ئه و کاره ئاگادارو وریای ئه کردنه وه .
 وه پینج پوژ پیش ئه وهی وه فات بکات ئه یفه رموو: ﴿أَلَا وَإِنْ مِنْ كَانَ قَبْلَكُمْ
 كَانُوا يَتَّخِذُونَ قُبُورَ أَنْبِيَائِهِمْ وَصَالِحِيهِمْ مَسَاجِدَ، أَلَا فَلَا تَتَّخِذُوا الْقُبُورَ مَسَاجِدَ،
 فإني أنهاكم عن ذلك﴾^(۲) واتا : ئاگادارین ئه وانهی پیش ئیوه (گاور و جوله که)
 گوری پیغه مبه ران و (ﷺ) پیاو چا کانیان ئه کرده مزگهوت (عیباده تیان له
 سهر گوره کانیان ئه کرد)، ئاگادارتان ئه که مه وه گوره کان مه که نه مزگهوت و
 په رستگا، من ریگرتان لی ئه که م و ئاگادارتان ئه که مه وه که ئه و کاره ئه نجام
 نه دن .

(۱) البخاري مع الفتح، كتاب الصلاة، باب: حدثنا أبو اليمان ۵۳۲/۱، ۲۰۰/۳، ۴۹۴/۶، ۱۸۶/۷،
 ۱۴۰/۸، ۲۷۷/۱۰، ومسلم، كتاب المساجد ومواضع الصلاة، باب النهي عن بناء المساجد على القبور
 واتخاذ الصور فيها ۳۳۷/۱.

(۲) مسلم، كتاب المساجد ومواضع الصلاة، باب النهي عن بناء المساجد على القبور ۳۷۷/۱.

۴- کردنی گۆرستانه کان به مزگهوت: پیغه مبهری خوا (ﷺ) ناگاداری کردوینه ته وه و نه هی لیگردوین که گۆره که ی نه که یین به بتیک و بپه رستریت جگه له خوی په روه ردگار (واتا دارو به ردو خۆله که ی بکریت به ته به پرپوک و هاواری بۆ بکریت و له سهر گۆره که ی و سوجه ی بۆ بریت) نه گهر دروست نه بی گۆره که ی پیغه مبهر (ﷺ) بکریت به مزگهوت نه وه گۆری که سانی تر به هیچ شیوه یه ک دروست نییه، پیغه مبهر (ﷺ) فهرمویه تی: ﴿اللهم لا تجعل قبري وثناً يُعبد، اشتد غضب الله على قوم اتخذوا قبور أنبيائهم مساجد﴾^(۱) واتا : نه ی خوی په روه ردگار گۆره که م بیاریزه تا وای لی نه یات و نه بیته به بتیک و بپه رستریت ، توریه ی و غه زه بی خوی په روه ردگار زوره له سهر قه ومیک که گۆری پیغه مبهرانیان (عليهم الصلاة والسلام) کردبوو به مزگهوت (واتا : جوړه ها په رستنیا ن له سهر نه نجام نه دا) .

۵- کردنی گۆرستانه کان به چراخان (پازاندنه وه یان به گلۆپ و ناگرو...)
وه سهردان کردنی نافرته تان بۆ سهر گۆره کان: پیغه مبهری خوا (ﷺ)

(۱) الموطأ للإمام مالك ، كتاب قصر الصلاة في السفر ، باب جامع الصلاة ۱/۱۷۲ ، وهو عنده مرسل ، ولفظ أحمد ۲/۲۴۶ : "اللهم لا تجعل قبري وثناً ، ولعن الله قوماً اتخذوا قبور أنبيائهم مساجد" ، وأبو نعیم في الحلیة ۷/۳۱۷ ، وانظر : فتح المجدد ص ۱۵۰ .

ئاگاداری کردووینه ته وه و نه هی لی کردووین که گۆره کان نه پازینرینه وه و نه کرین به چراخان، له بهر ئه وهی دروست کردنی خانو به سه ریانه وه و پازاندنه وه یان و کردنیان به چراخان و هه لبه ستنیان (به گه چ یان به چیمه نتو یان به هه ر شتیکی تر بیت) وه نوسین له سه ریان، هه موو ئه مانه هۆکارن بو شیرک بریاردان بو خوی پهروه ردگار، ابن عباس (صلوات الله علیه) فه رمویه تی: ﴿لعن رسول الله (صلوات الله علیه) زائرات القبور والمتخذین علیها المساجد والسرچ﴾^(۱). * واتا: پیغه مبه ر خوا (صلوات الله علیه) نه فره ت و له عنه تی کردوه له و ئافره تانه ی که زور زیاره تی گۆرستانه کان ئه که ن، نه فره ت و له عنه تی کردوه له و که سانه ی که مزگه وت به سه ر گۆره کانه وه دروست ئه که ن و پوناکی و گلۆپی به سه ره وه دا ئه گیرسیئن .

۶- دانیشتن به سه ر گۆره وه نو یژ کردن پوو به پوی گۆر، هۆکارن بو هاو هل بریاردان بو خوی پهروه ردگار: هیچ هۆکارو ده رگایه ک نییه که سه ر بکیشیت بو شیرک بریاردان بو خوی پهروه ردگار ئیلا پیغه مبه ر (صلوات الله علیه) دایخستوه و

(۱) النسائي، كتاب الجنائز، باب التغليظ في اتخاذ السرح على القبور ۹۴/۴، وأبو داود، كتاب الجنائز، باب في زيارة النساء القبور ۲۱۸/۳، والترمذي، كتاب الصلاة، باب كراهية أن يتخذ على القبر مسجداً ۱۳۶/۲، وابن ماجه في الجنائز، باب النهي عن زيارة النساء للقبور ۵۰۲/۱، وأحمد ۲۲۹/۱، ۲۸۷، ۳۲۴، ۳۳۷/۲، ۴۴۲/۳، ۴۴۳، والحاكم ۳۷۴/۱، وانظر ما نقله صاحب فتح المجد في تصحيح الحديث عن ابن تيمية ص ۲۷۶.

* الحديث ضعيف بهذا السند، أنظر: صحيح سنن أبي داود (۲۱۸/۳/۳۲۳۶)، وضح بسند آخر (لعن الله زوارات القبور) صحيح الجامع الصغير (۵۱۰۹).

پښگری لیکردوهه تا شهريک بو خوی په روهردگار بریار نه دريټ. ^(۱) هروهک
 فهرمويه تی: ﴿ لا تجلسوا على القبور، ولا تصلوا إليها ﴾ ^(۲) واتا: له سهر
 گوره کان دامه نیشن و نوښی پوه پوه مه کن .

۷- کردنی گوره کان به جه ژنگاو واز هینان له نوښ کردن له مال هوه و کردنی
 له لای گوره کان، پیغه مبه ر خوا صَلَاةُ عَلَيْهِ بوی پوهن کردینه ته وه که گوره کان
 شوینی نوښ کردن و سه لاواتدان نین، وه ههرکه سیک سه لاواتی له سهر لیبدات
 پیی ئه گات دور بیت یان نزیک له گوره که ی، پیویست ناکات گوره که ی بکریټ
 به جه ژنگا، هروهک فهرمويه تی: ﴿ لا تجعلوا بیوتکم قبوراً، ولا تجعلوا قبری
 عیداً، وصلوا علیٰ فإن صلاتکم تبلغنی حیث کنتم ﴾ ^(۳) واتا: مال کانتان مه کن
 به گورستان (کردنی مال هکان به گور ئه وه یه: قورئانی تیدا نه خوښیټ و
 نوښه سوننه ته کانی تیدا نه کریټ) وه گوره که م مه کن به جه ژنگا، وه
 سه لاواتم له سهر بلین چونکه سه لاواته کانتان پیم ئه گات له ههر کوښیک بن .
 وه فهرمويه تی: ﴿ إن لله ملائکة سیاحین یبلغونی من أمتی السلام ﴾ ^(۴) واتا:
 خوی په روهردگار کومه له مه لائی که یه کی هیه که به رده وام ئه سوږینه وه
 سه لات و سه لامی ئه و که سانه م پی ئه گه یه نن له نوممه ته که م که سه لامم

^(۱) پروانه: فتح المجید ص ۲۸۱.

^(۲) مسلم، کتاب الجنائز، باب النهی عن الجلوس على القبر والصلاة علیه ۶۶۸/۲.

^(۳) أبو داود، کتاب المناسک، باب زیارة القبور، ۲۱۸/۲ یاسناد حسن، وأحمد ۳۵۷/۲، وانظر:
 صحیح سنن أبي داود ۳۸۳/۱.

^(۴) النسائي في السهو، باب السلام على النبي صلى الله عليه وسلم ۴۳/۳، وأحمد ۴۵۲/۱، وإسماعيل
 القاضي في فضل الصلاة على النبي صَلَاةُ عَلَيْهِ برقم ۲۱، ص ۲۴، وسنده صحیح .

لى ئه كهن .

ئەگەر گۆرى پىغەمبەر (ﷺ) كە پىرۆزترین گۆره لەسەر پووی زهويدا نەھى و پىگىر لىكرايىت كە نەكرىتە جەژنگا ئەو گۆرى كەسانى تر كە ھەر كەسانىك بن زۆر لە پىش ترە تا پىگىر لىكرايىت و نەكرىنە جەژنگا (واتا : زۆر پويان تىبكرىت و زۆر سەردانىان بكرىت).^(۱)

۸- كيشانى وىنە و دروست كردنى گومەز بەسەر گۆرەكانەوہ: پىغەمبەر (ﷺ) ھەموو كاتى ھەولى ئەوہى ئەدا كە سەر زەوى لە ھەموو ھۆكارىكى ھاوول برياردەران بۆ خوى پەرودەگار پاك بكا تەوہ، بۆيە ھاوولە بەپىزەكانى ئەنارد كە ھەرچى گومەزىكى بەرزو ديار ھەيە بەسەر گۆرەكانەوہ تىكى بدن وە ھەرچى وىنەيەك ھەيە بيسرپنەوہ، ھەرەك (أبو الهياج الأسدي) فەرمويەتى: علي بن أبي طالب (رضي الله عنه) پىمى فەرموو: ﴿ألا أبعثك على ما بعثني عليه رسول الله صلى الله عليه وسلم؟ ألا تدع تمثالا إلا طمسته، ولا قبراً مشرفاً إلا سويته﴾^(۲) واتا: بتنىرم بۆ ئەو كارەى كە پىغەمبەر (ﷺ) منى بۆ نارد؟ ھىچ بتىك نابىت ئىللا ئەبىت تىكى بدەيت ولە رەگەوہ دەرى بكەيت، وە ھىچ گۆرىكى بەرز نابىنيت ئىللا يەكسانى بكە لە گەل زەويدا (ئەمە كارى كارى فەرمانزەواو كار بە دەستانە كە پىي ھەستن نەك تاكە كەس)، (موسلمانى

(۱) پروانە : الدرر السننية في الأحوية النجدية لعبد الرحمن بن قاسم ۱۶۵/۶-۱۷۴.

(۲) مسلم ، كتاب الجنائز ، باب الأمر بتسوية القبر ۶۶۶/۲.

خۆشه ویست سوننهت وایه گۆره کان تهنه به ئەندازه ی بستیک بهرز بن نهک زیاتر^(۱)

۹- خۆ ئاماده کردن و پۆیشتن بۆ سهه هر گۆرو شوینیک جگه له سئ مزگه وته پیروۆو پر له بهره که ته که هۆکاریکه بۆ شه ریک بریاردان بۆ خوی پهره رداگار، ههروهک پیغه مبهه ر (صلواته علیه وسلم) فهرمویه تی: ﴿ لا تشدوا الرحال إلا إلى ثلاثة مساجد: مسجدي هذا، والمسجد الحرام، والمسجد الأقصى ﴾^(۲) واتا: خۆ ئاماده کردن و پۆیشتن به تاییه تی بۆ هیچ مزگه وت و سهه گۆرو شوینیک دروست نییه تهنه بۆ مزگه وتی من (مزگه وتی مه دینه) مزگه وتی حه رام (که عبه ی پیروۆه) و مزگه وتی أقصى (قودسی پیروۆه). ئەو نه می و پیگرییه ی پیغه مبهه ر (صلواته علیه وسلم) هه موو گۆرو مه زارگه کان ئەگریتته وه ، ههروهک هاوه لانی به پیزی پیغه مبهه ر (صلواته علیه وسلم) به و شیوه یه له فهرموده کانی تیگه یشتون، بۆیه کاتیک أبو هریره (رضی الله عنه) پۆیشت بو کیوی (طور)، پاش گه رانه وه بصرة بن أبي بصرة الغفاري (رضی الله عنه) پیگه یشت ، پیی فهرموو: ئەمی أبو هریره له کوپوه دنیته وه ؟ فهرموی : له کیوی (طور) ه وه ، ئەویش فهرمویه تی : پیش ئه وه ی برۆیشتیتایه بگه یشتمایه پیت نه م ئەه یشت برۆیت ، چونکه پیغه مبهه ر (صلواته علیه وسلم) فهرمویه تی : ﴿ لا تعمل المطي إلا إلى ثلاثة مساجد الحرام و مسجدي

(۱) بروانه : (عمدة القاري شرح صحيح البخاري ۱۳/۱۶۱ ، شرح النووي على مسلم ۳/۳۸۹-

۳۹۱ ، و عون المبود شرح سنن أبي داود ۷/۲۰۵-۲۰۷)

(۲) البخاري مع الفتح ، كتاب فضل الصلاة في مسجد مكة والمدينة ۳/۶۳ ، ومسلم بلفظه ، كتاب الحج ، باب سفر المرأة مع محرم إلى حج وغيره ۲/۹۷۶.

ومسجد بیت المقدس ﴿۱﴾

خو ئاماده کردن ورؤیشتن به تاییه تی بو هیچ مزگهوت و سهر گورپو شوینیک دروست نییه تهنه بو مزگهوتی من (مزگهوتی مه دینه) مزگهوتی حه رام (که عبه ی پیروزه) و مزگهوتی اقصی (قودسی پیروز) .

هه ر بویه شیخ الإسلام ابن تیمیة (ره حمه تی خوی لبیت) فه رمویه تی: زانایان کو و یه کده ننگن له سهر ئه وه ی گه ر بیت و که سینک له سهر خوی نه زر بکات که سه فه ر بکات بو لای گوره که ی پیغه مبه ر (صلواته علیهم) یان پیغه مبه رانی تر (صلواته علیهم) یان بو لای گوری پیاوچا کان، ئه وه نه زره که ی له سهر پیویست نابیت و نابیت جی به جیی بکات، به لکو نه هی لی ئه کریت و ریگری لی ئه کریت. ﴿۲﴾

۱۰- زیاره تی بیدعی و تازه داهینراو بوسه ر گوره کان هؤکاریکن بو هاوئل بریاردان بو خوی پهروه ردگار: چونکه زیارهت کردنی گوره کان دوو جورن :

(۱) النسائي، كتاب الجمعة، باب الساعة التي يستجاب فيها الدعاء يوم الجمعة ۱۱۴/۳، ومالك في الموطأ، كتاب الجمعة، باب الساعة التي في يوم الجمعة ۱۰۹/۱، وأحمد في المسند ۷/۶، ۳۹۷، وانظر: فتح المجيد ص ۲۸۹، وصحيح النسائي ۳۰۹/۱.
(۲) بروانه: فتاوى ابن تیمیة ۲۳۴/۱.

جۆرى يه كه م: زيارهت و سهردان كردنى گۆرستان به مهبهستى سسلام كردن له مردووه كان و دوعاى خيّر كردن بۆيان، ههروهك كاتيک كه سيك ئه مريت تۆش ئه چيت تا نويزى له سهر بكهيت، وه كاتيک سهردانى گۆرستان ئه كه يت مهبهستت ياد كردنى مردن بيّت "به مخرجيک شدّ الرّحال نه بيّت" وه كاتيک سهردانى گۆرستان ئه كه يت مهبهستت پيى جيّ به جيكردى سوننه تي پينغه مبهري خوا (ﷺ) بيّت .

جۆرى دووه م: زيارهت و سهردانى شيركى و بيدعى^(۱)، ئه م جۆره زياره ته سيّ جۆره :

❖ كه سيك كاتيک زيارهت و سهردانى گۆره كان ئه كات مهبهستى پيى داوا كردنه له مردووه كان (جا داواى خيرو خوشى بيّت يان داواى لابردي نه خوشى بيّت يان داواى مندالّ كردن و.....) ئه م جۆره كه سانه وهك كه سانى بت په رست وان .

❖ كه سيك كاتيک زيارهت و سهردانى گۆره كان ئه كات مهبهستى پيى پارانه وهيه له خواى گه و ره به مردووه كان، وهك بليّت: خوايه ليّت ئه پارپيمه وه به حه قى پينغه مبه ره كه ت (ﷺ)، يان خوايه ليّت ئه پارپيمه وه به حه قى فلان شيخ و پياو چاك، ئه م جۆره سهردانه و به و مهبهسته زيارهت و سهردانى كى داهينراوه له ئيسلامدا، به لام ئه و كارهى نابيّه شيرك، وه پيى ده رناچي له ئيسلام هه ر چۆن به كارى يه كه ميان ده ر ئه چيّت له ئيسلام.

(۱) بپوانه : فتاوى ابن تيمية ۱/۲۳۳، والبداية والنهاية ۱۴/۱۲۳.

❖ هه رکه سیک گومانی وابیت پارانه وه له لای گۆرهکان گیرایه وه وه لام دراویه، یان بلیت پارانه وه له لای گۆرهکان باشتره وه ک پارانه وه له مزگه وتدا، ئه و کاره به یه کدهنگی زانایان کاریک و گومانیککی خراپه .^(۲)

۱۱- نویت کردن له کاتی خۆر هه ل هاتن و خۆر ئاوابووندا یه کیکن له هۆکارهکانی هاوهل برپاردان بۆ خوی پهروهردگار، له بهر ئه وهی نویت کردن له و کاته دا خۆ شوبهاندنه به و که سانهی که سوجه ئه بهن بۆ خۆر له و دوو کاته دا، پیغه مبه ر (ﷺ) فه رمویه تی: ﴿ لا تحروا بصلا تكم طلوع الشمس ولا غروبها فإنها تطلع بين قرني شيطان ﴾^(۱) و اتا: مه گه رین به دوی نویت کردندا (نویت مه کهن) له و کاته ی که خۆره له دیت و له و کاته ی که ئاوا ئه بیت چونکه خۆر له نیوان هه ردوو شاخی شه ی تاندا هه له دیت و ده ره ئه که ویت .

موسلماننی خوشه ویست کورته ی ئه م باسه ئه وه یه: ئه و هۆکارانه ی که سه ر ئه کیشن بۆ شه ی ریک برپاردان بۆ خوی پهروهردگار: ئه و هۆکارانه ن که ریگه ن بۆ هاوهل برپاردان (شیرکی گه وره ن) بۆ خوی پهروهردگار، وه له و هۆکارانه ی که لی ره دا باس نه کراون: وینه گرتن و کیشنانی، وه جی به جی کردنی نه زر له شوینیک که بتی تیدا په رستراوه، یان جه ژنیک له جه ژنهکانی سه رده می نه زانی و بی باوه ری تیدا ئه نجام درابیت، وه جگه له م هۆکارانه .^(۲)

(۲) پروانه: الدرر السنیه فی الأجوبه النجدیه ۶/۱۶۵-۱۷۴.

(۱) صحیح مسلم، کتاب صلاة المسافرین، باب الأوقات الی فی عن الصلاة فیها، ۱/۵۶۸، برقم

.۸۲۸

(۲) پروانه: الإرشاد إلى صحیح الاعتقاد، للعلامة الدكتور صالح الفوزان، ص ۵۴-۷۰، ۱۱۳-۱۵۲.

بهشی شهشهم

جوړو بهشهکانی هاوول بریاردان بو خوی پهروهردگار

یهکهه م : هاوول بریاردان بو خوی پهروهردگار دوو جوړه:

جوړی یهکهه م: هاوول بریاردان گوره (الشرك الأكبر) که هرکه سیک بریاری بدات بو خوی پهروهردگار له دینی ئیسلام پیی دهرئه چیت له بهر فرموده ی خوی پهروهردگار که فرموده تی: ﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا بَعِيدًا﴾ (النساء: ۱۱۶) واتا: خوی پهروهردگار له که سیک رازی نییه و لیی خوش نابیت که هاوولی بو خوا بریار دابیت (وه بهو حاله وه مردبیت و تهوبه ی نه کردبیت له کاتیکدا ترسناکی شیرکی بو پوون کرابیته وه و بهلگه ی خوی پهروهردگاری بو باس کرابیت و بهردهوام بوو بیت له سه ری "أَقِيم عَلَيْهِ الْحُجَّةَ"، وه خوی پهروهردگار له هموو تاوانیک خوش دهبیت که له خوار شیرکه وه بیت بو ئه و که سه ی که خوی ویستی لییه (لیخوش بوونی خوی پهروهردگار له هموو تاوانیک نهگه یشتوته راده ی شیرک و بی باوه پی یان ئه وه تا هر له سه ره تاوه و بی سزا لیی خوش دهبیت یان پاش سزاو پاک

بوونهوه پزگاری دهکات له ئاگری دۆزهخ له بهر ئهوهی شیرک و بی باوه پری بهرامبهر خوی پهروهردگار ئه نجام نه داوه، ئه مه واتای ئه وه نییه بلیین ریگهی تاوانمان بۆ ئاسان ده بیئت (به لکو گه وره یی خوا به تهنه ناسین و دوور که وتنه وه له شیرک بریاردانمان بۆ پوون ئه کاته وه) چونکه موسلمان گهر تاوانیش بکات به ترسه وه ئه نجامی ئه دات) وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا بَعِيدًا " وه ههر که سیک هاوئل بۆ خوی پهروهردگار بریار بدات به راستی گومراو سه رلیشیواییکی ته واوه و ریگهی راستی واز لیهیناوه و نه فسی خوی به فیرو داوه له دونیاو دوارپوژدا، وه به خته وه ری دونیاو دوارپوژی له ده ست خوی داوه. ^(۱)

هاوئل بریاردانی گه وره ئه بیئت به چوار به شه وه:

۱. شرك الدعوة (هاوئل بریاردان بۆ خوی پهروهردگار له پوی پارانه وه وه، و اتا: هاوارکردن و داوای کۆمه ک و یارمه تی و لی کردن و پارانه وه له غه یری خوا) خوی پهروهردگار فه رمویه تی: ﴿فَإِذَا رَكَّعُا فِي الْفُلْكِ دَعُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ فَلَمَّا بَجَّاهُمْ إِلَى الْبَرِّ إِذَا هُمْ يُشْرِكُونَ ﴿٦٥﴾﴾ (العنكبوت: ٦٥) و اتا: کاتیک هاوئل بریارده ران (موشریکین) سواری که شتی ببونایه و بچونایه ته ناو ده ریواو پوباره کان و توشی پوداوو مه ترسی و دلّه پاوکییه ک

^(۱) بروانه: تفسیر القرآن العظیم للإمام ابن کثیر (رحمه الله تعالى) ۲/ ۴۱۴.

ببونا یه یه کسه ر هاواریان بۆ خوی پورهردگار نه کرد وتنهها له و نه پارانه وه، بهلام کاتیک خوی پورهردگار پزگاری بکردنایه ته سه ر وشکانی و نه جاتیان ببویه هاوئلان بۆ بریار نه دایه وه .

۲. هاوئل بریاردهران له نیهت و ویست و مه به ستدا (شرك النية والیرادة

والقصد) خوی پورهردگار فه رمویه تی: ﴿مَنْ كَانَ يُرِيدُ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا وَزِينَتَهَا نُوَفِّ إِلَيْهِمْ أَعْمَلَهُمْ فِيهَا وَهُمْ فِيهَا لَا يُخْسُونَ ﴿١٥﴾ أُولَئِكَ الَّذِينَ لَيْسَ لَهُمْ فِي الْآخِرَةِ إِلَّا الْتَارُ وَحِطَّ مَا صَنَعُوا فِيهَا وَبِطُلُّ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٦﴾﴾ (هود:

۱۵-۱۶) واتا : هه رکه سیکی له ژیانی دونیادا تهنهها مه به ست و هه وئل و کوششی دونیاو جوانیه کانی بییت، نه وه یه ئیمه له دونیادا ئاوات و مه به سته کانی نه ده نیی _ به نه دازه ی ویستی خۆمان که بریارمان له سه ر داوه نه ک به مه به ست وه لپه و هه موو ئاواته کانی خۆیان _ وه له دونیادا به ره می ره نجی خۆیان وه نه گرن، وه له دوا رۆژدا هیه چ پاداشتی چاکه یان نادریتته وه وه هیه چ خۆشی و ئیسراحه تیان بۆ نییه تهنهها ئاگری دۆزه خ نه بییت، وه نه و کرده وانه ی له دونیادا نه یان کرد هه مووی پوچه له و وه رنه گراوه لای خوی پورهردگار چونکه بۆ خوی پورهردگاریان نه کردوه و مه به ستیان پازی بوونی نه و نه بووه .

۳. هاوئل بریاردان له گوپرایه لیدا (الشرك في الطاعة): نه ویش گوپرایلی

کردنی پاپاو قه شه یان هه رکه سیکی تر بییت له سه ر پیچی کردنی خوی پورهردگادا (واتا: هه رکه سیکی گوپرایه لی که سیکی بکات وه ک گوپرایه لی کردنی خوی پورهردگارو پیغه مبه ری خوا ^{صَلَاتِهِ} (عَابِرَةً) وه باوه پیشی وابییت نه و

که سهی گوپرایه لی ئه کریت شایستهی فرمان کردن و شهر دانانه ئه وه ئه و
 که سهی کردووه به شهریکی خوی پهروهردگان خوی پهروهردگار
 فرمویه تی: ﴿ اَتَّخَذُوا اَحْبَارَهُمْ وَرُهَبَانَهُمْ اَرْبَابًا مِّنْ دُونِ اللّٰهِ
 وَالْمَسِيحِ ابْنِ مَرْيَمَ وَمَا اُمُّرُوْا اِلَّا لِيَعْبُدُوْا اِلٰهًا وَاحِدًا لَا
 اِلٰهَ اِلَّا هُوَ سُبْحٰنَهُ عَمَّا يُشْرِكُوْنَ ﴿۲۱﴾ (التوبة: ۳۱) واتا: گاورو
 جوله که کان زانا و قه شه کانیان کرد بووه په رستراو جگه له خوی پهروهردگار
 ئه یان په رستن (پاپاو قه شه کانیان حه رامیان بو حه لال ئه کردن حه لالیشیان
 له سر حه رام ئه کردن ئه وانیش شوینیان ئه که وتن) وه (عیسای کوری مریم)
 یان کردبووه به خوا، له کاتیکدا فرمانیان پی نه کراوه مه گه ر به وهی خوی
 پهروهردگار به تاک و تهنه بپه رستن ، ئه و خویه ی که تاک و تهنه یه و هیچ
 په رستراویکی حه ق و راسته قینه نییه تهنه خوی نه بییت، پاک و بیگه ردی و
 دوری هه موو که م و کورپییه ک بو ئه و خویه ی که هاو هل بریارده ران شهریکی
 بو بریار ئه دهن .

۴. هاو هل بریاردان بو خوی پهروهردگار له خوشه ویستیدا (شرك
 المحبة): خوی پهروهردگار فرمویه تی: ﴿ وَمِنَ النَّاسِ مَن يَتَّخِذُ مِنْ دُونِ اللّٰهِ
 اَنْدَادًا يُحِبُّوْنَہُمْ كَحُبِّ اللّٰهِ ﴿۱۶۵﴾ (البقرة: ۱۶۵) واتا: له ناو خه لکیدا هه یه که
 شهریکی بو خوی پهروهردگار بریارداو له وه دا (ئو که سه یان ئه و شته ی
 وه کو خوی پهروهردگار خوش ئه وییت و به گه وره ی ئه زانییت وه کو خواو
 زه لیل و مل که چه به شیوه ی زه لیلی و مل که چی بو خوی پهروهردگار) .

موسلمانى خوشه ويست كورتهى ئەم باسه ئەوه يه: شيركى گه وره برىتييه له كردن و ئەنجامدانى جورىك له جوره كانى پهرستن بۆ غه يرى خواى پهروردگار، وهك پارانه وه و هاوار كردن بۆ غه يرى خوا، يان سه رپرين بۆ غه يرى خوا، يان نهر كردن بۆ غه يرى خوا، يان نزيك بوونه وه له مردوو جنۆكه و شه يتانه كان به كردن و ئەنجامدانى جورىك له جوره كانى پهرستن بۆيان، يان ترسان له مردوو كان گوايه زيانى پى ئەگه يهن، يان په جاو ئوميد بوون به غه يرى خوا بۆ جى به جى كردنى پيوستيه كان و لادانى ناخوشى و نارپه حه تيه كان له كاتيكدا تهنه خواى پهروردگار دسه لاتی هه يه به سه ر ئەو كارهدا، وه جگه له و پهرستنانه ي تر كه نابيت بۆ هيچ كهس و شتيك ئەنجام بدرت تهنه بۆ خواى پهروردگار نه بيت.^(۱)

جورى دووه م: هاوئل بپياردانى بچوك (الشرك الأصغر) گه كه سيك ئەنجامى بدات له ئيسلام پى دهرناچيت (به لام تاوانىكى نۆر گه وره يه و له پيزى تاوانه گه وره كانه)، جورىك له شيركى بچوك رپا كردنه ، هه روهك خواى پهروردگار فه رمويه تى: ﴿فَإِنْ كَانَ يَرْجُوا لِقَاءَ رَبِّهِ فَلْيَعْمَلْ عَمَلًا صَالِحًا وَلَا يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهِ أَحَدًا﴾ (الكهف: ۱۱۰) و اتا: هه ر كه سيك ئوميدى هه يه بگات به ديدارى خواى پهروردگار (گومانى تيدا نيه هه موومان ئەگه ين به ديدارى خواى پهروردگار ، ليره دا مه به ست پى گه يشتنىكى سه ربه رزو رزگار بووه) با

(۱) بپوانه : كتاب التوحيد للعلامة الفوزان ص ۱۱.

کرده وهی چاکه بکات و هاوہل بو خوی پورهردگار بریار نه دات (واتا: پیا نه کات له عیباده ته کانیدا) .

وه سویند خواردن به غیری خوی پورهردگار شیرکی بچوکه (تهنها گهر سویندی پیبخوات به لام کاتیک سویندی پی دهخوات له دلیدا وهکو خوی پورهردگار لای گه وره به پریز بیت نه بیتته شیرکی گه وره لیخوش بوونی نییه مه گهر به تهوبه کردن)، پیغه مبهه (ﷺ) فه رمویه تی: ﴿من حلف بغير الله فقد كفر أو أشرك﴾^(۱) واتا هه رکه سیک سویند به غیری خوی پورهردگار بخوات نه وه کوفری کردوه یان هاوہلی بو خوی پورهردگار بریارداوه . وه هه روه ها شیرکی بچوکه گهر که سیک بلیت: نه گهر خواو تو نه بوايه نه وها و هام به سه ر نه هات ، یان بلیت : خواو تو ویستتان وابوو .

وه جوریکی تر له جوره کانی شیرکی بچوک بریتیه له شیرکی نهیننی وشاراوه : هه روه ک پیغه مبهه (ﷺ) فه رمویه تی: ﴿الشرك في هذه الأمة أخفى من ديب النملة السوداء على صفاة سوداء في ظلمة الليل﴾^(۲) واتا : هاوہل بریاردان له م ئوممه ته دا شاراوه تره له بینین و هه ست کردن به شوین پی میروله یه کی رهش له سه ر به ردیکی رهش له شه ویکی تاریکدا

وه که ففارهت و سرینه وهی نه م تاوانه نه وه یه موسولمان نه م دوعایه زور بخوینیت: ﴿اللهم إني أعوذ بك أن أشرك بك شيئاً وأنا أعلم، وأستغفرک من

(۱) رواه الترمذي وحسنه عن ابن عمر رضي الله عنهما ، في كتاب النذور والأيمان ، باب: ما جاء في كراهية الحلف بغير الله، ۱۱۰/۴، وصححه الألباني في صحيح سنن الترمذي ۹۹/۲ .

(۲) أخرجه الحكيم الترمذي ، انظر: صحيح الجامع ۲۳۳/۳، وتخریج الطحاوية للأرنؤوط ص ۸۳ .

الذنب الذي لا أعلم^(۳) واتا : ئەى پەروەردگارم پەنات پیدەگرم که بچوکتیرین هاوئلت بۆ بریاربدهم و بشزانم، وه پەنات پیدەگرم له و تاوانه‌ی (شیرکه‌ی) که ئەنجامی بدهم و نه‌یزانم .

ابن عباس (رضی اللہ عنہ) له ته‌فسیری ئەم ئایه‌ته‌دا ﴿فَلَا تَجْعَلُوا لِلَّهِ أَنْدَادًا وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ﴾ (البقرة: ۲۲) فه‌رمویه‌تی: ووشه‌ی (أندادًا) ئەو شیرک بریاردانه‌یه که شاراوهره له بینین و هه‌ست کردن به شوین پیی می‌روله‌یه‌کی ره‌ش له سه‌ر به‌ردیکی ره‌ش له شه‌ویکی تاریکدا. وه‌کو که سیک بلیت: به‌خواو به‌یانی فلانه که س یان به‌گیانی خۆم (به‌سه‌ری باوکم یان به‌گۆری باوکم، واتا: سویند به‌غه‌یری خوا بخوات)، یان که سیک بلیت : گەر ئەو سه‌گه نه‌بوايه ئەم شه‌و دز ئەهاته سه‌رمان، یان بلیت: گەر ئەو مراوییه له‌ماله‌وه نه‌بوايه ئەم شه‌و دز ئەهاته سه‌رمان، یان هه‌ر شتیکی بوتریت و بدریته پال ناوی خوای پەروەردگار ئەبیته جوریک له و شیرکه شاراوهره‌یه. یان که سیک بلیت: خواو تو ویستتان وابوو ئەو کاره به‌و شیوه‌یه بیته ، یان بلیت : ئەگەر خواو تو نه‌بوايه ئەوها و هام به‌سه‌ر ئەهات^(۱) (یان خواو دکتۆره‌که) .

^(۳) أخرجه الحکیم الترمذی ، وانظر: صحیح الجامع ۳/۲۳۳، ومجموعه التوحید محمد بن عبد الوهاب ، وابن تیمیة ص ۶ .

^(۱) ذکره ابن کثیر فی تفسیره ، ۱/۵۶، وعزاه إلى ابن أبي حاتم.

ئیمامی الترمذی ده فهرمویت: فهرموده که ی پیغه مبهەر (ﷺ) که فهرمویه تی: ﴿من حلف بغير الله فقد كفر أو أشرك﴾^(۱) لای هندی له زانایان و شاره زایان (فقد كفر أو أشرك) وا پوون کراوه ته وه که مه به ست پیی تورهبوون و ده برپینی ترسناکی ئەو تاوانه یه نه ک پیی موشریک و بی باوه ربیبیت، به لگه ش له سه ر ئەوه فهرموده که ی عبدالله کوری ئیمامی عومره (رضی الله عنه) که فهرمویه تی: پیغه مبهەر (ﷺ) گوئی له باوکم بوو سویندی ئەخوارد به باوکی، پیغه مبهەر (ﷺ) فهرمویه تی: ﴿ألا إن الله ينهاكم أن تحلفوا بآبائكم﴾^(۱) و اتا: ئاگادار بن و بزائن خوی په روهردگار نه هی و پیرگی لی کردون که سویند به باوک و باپیرانتان بخون، وه فهرموده که ی أبو هریره (رضی الله عنه) که له پیغه مبههر وه (ﷺ) ئەیگنریتته وه، پیغه مبهەر (ﷺ) فهرمویه تی: ﴿من قال في حلفه باللالات والعزى فليقل لا إله إلا الله﴾^(۱) و اتا: هه رکه سیک سویندی خوارد به لات و عوززا با یه کسه ر بلیت "لا إله إلا الله" و اتا: گهر سویندی به هه ر شتیک خوارد جگه له ناوو سیفاته کانی خوی په روهردگار ئەبیته تاوان و که ففاره ته که ی ووتنی "لا إله إلا الله" یه .

(۲) رواه الترمذی وحسنه عن ابن عمر رضي الله عنهم، في كتاب النذور والأيمان، باب: ما جاء في كراهية الحلف بغير الله، ۱۱۰/۴، وصححه الألباني في صحيح سنن الترمذی ۹۹/۲.

(۱) رواه الترمذی عن ابن عمر رضي الله عنهما، في كتاب النذور والأيمان، باب: ما جاء في كراهية الحلف بغير الله، ۱۱۰/۴، وانظر: صحيح الترمذی ۹۲/۲.

(۲) رواه الترمذی عن أبي هريرة في الكتاب والباب المشار إليهما آنفاً ۱۱۰/۴، وانظر: صحيح الترمذی ۹۲/۲.

وه پیئ ئەچی شیرکی شاراوه بچیتته ژیر شیرکی بچوکه وه، ئەو شیرک (هاوول بریاردانه) بۆ خوای پهروهردگار ئەبیتته دوو به شه وه: هاوول بریاردهرانی گه وره و هاوول بریاردانی بچوک (شرك أكبر وشرك أصغر) هروهک زانای پایه بهرز ابن القیم - پهحمه تی خوای لیبیت - ئاماژهی بۆ کردوه له کیتابه به نرخه کهی (الجواب الكافي لمن سأل عن الدواء الشافي، لاپه ره ی ۲۳۳) .

کورتته ی ئەم باسه نه وه یه : شیرکی بچوک نه بیت به دوو به شه وه :

به شی یه که م : شیرکی بچوکی دیارو ناشکرا، نه ویش ووتته و کرده وه کانی :

ووتته کان وه کو: سویند خواردن به غهیری خوا ، یان که سیک بلیت: خواو تو ویستتان وابوو ئەو کاره به و شیوه یه بیت، یان بلیت: ئەگه ر خواو تو نه بوایه ئەوها و هام به سه ر ئەهات ، یان بلیت: ئەوه له خواو تو وه وه یه، یان بلیت: ئەو خیرو به ره که ته له خواو تو وه وه یه، وه ووتته ی له جورانه. جا بۆ ئەوه ی موسلمانن خۆشه ویست دوور بیت له به کارهینانی ئەم وشه شیرکیانه باشتر وایه بلیت: ته نها به ویستی خوا بووه، یان بلیت: به ویستی خواو پاشان ویستی تو ئەو کاره وابوو یان وانه بوو، یان بلیت: گه ر خوای گه وره نه بوایه ئەوها و ئەوهام به سه ر ئەهات ، یان بلیت : گه ر خوای گه وره و پاشان تو نه بویتایه ئەوها و ئەوهام به سه ر ئەهات، یان بلیت: ئەمه ته نها له لای خوای پهروهردگار وه یه، یان بلیت: ئەمه له لای خواو پاشان تو وه وه یه .

کرده وه کان وه کو: له دهست کردنی ئالقه و په رۆ بۆ لابردنی ناخۆشی وناپه حته ی یان گێرانه وه ی، وه هه لواسینی نوشته و میروو و به ردو یان

هershتيكى تر له ترسى چاوهزار يان له ترسى جنوكه كان، هه ركهسيك ئهو كاره بكات باوهپى واييت ئهو ئالقهو پهپوو ميروو و بهردو يان هershتيكى ناخوشي وناپههتي لا ئه بهن پاش توش بوون پيى يان ناخوشي وناپههتي ئهگيپنهوه پيش هاتنى ئهوه شيركى گه وره ي برپارداوه (كه پيى دهر ئه چي له دين)، هاوئل برپاردانه بو خواي پهروهردگار له پهروهردگاريتيدا چونكه باوهپى وايه ئهو كهسه خواي پهروهردگار شهريكى ههيه له دروست كردن و جي به جي كردنى كاره كانيدا، هاوئل برپاردانه بو خواي پهروهردگار له پهراويتيدا چونكه ئهو كهسه دللى خوي پهيوهست كردووه بهو شتانهوه به ئوميدي ئهوهي سودى پي بگهيه نن، بهلام ئهگه ر ئهوكهسه باوهپى واييت تهنه خواي پهروهردگار ناخوشي وناپههتي لا ئه بات و ئهگيپنهوه، ئهو كاره ئهكات باوهپى وايه وهكو هوكاريك تا بهلاو ناخوشي وناپههتي ليى دور بكهويتهوه، ئهو كهسه هوكاريكى گرتوته بهر نه هوكاريكى شهرييه وه هوكاريكى قهدهريه، وه كاريكى حهرامه درو كردنه به شهرع و به قهدهر: چونكه شهري پيروژ به توندترين شيوه نههي و پيري لي كردووه، وه ئهوهي شهري پيروژيش نههي و پيگري لي كردووه هوكاريكى به سونين، وه قهدهريشهوه ئهه كاره لهو كارانه نييه تا مهبهستي پي بيته دي، وه لهو دهواو دهرمان و چارهسهرانه نييه كه هلال و سود بهخش بيت، بهلكو ئهه كارانه هوكارن بو برپاردانى شيرك بو خواي پهروهردگار، چونكه ئهوكهسهي ئهه كاره ئهكات بي گومان دللى خوي پهيوهست كردووه پيپانهوه، كه ئهوهش هوكاره بو هاوئل برپاردان بو خواي پهروهردگار.

جۆری دووهم له جۆره کانی شیرکی بچوک: شیرکی نهینی و شاراوویه، ئه وهش هاوهل برپارده رانه له ویست و نیهت و مه بهسته کاندای، که ئه بن به دوو به شه وه :

یه کهم : بریتیه له ریا و سومعه، ریا، واتا: دهرخستنی عیبادهت تا خه لکی بیبینن و به باشه باسی بکه ن، جیاوازی نیوان ریا و سومعه ئه وهیه: ریا دهرخستنی ئه و کرده وانه یه که ئه بینرین وه کو: نوێژو خیرکردن و حج و جهاد و ...، سومعه بریتیه له دهرخستنی ئه و عیباده تانه ی که ئه بیسترین وه کو: قورئان خویندن و ئامۆژگاری کردن و زیکو و ...، وه که سیک باسی چاکه کانی خۆی بکات تا خه لکی بزائن کرده وه ی چاکه زۆر ئه کات .

دووهم : مه بهستی به کردنی کرده وه کانی دونیایه، واتا: ئه و کارانه ی که تهنه ئه بیئت بو خوی په روه ردگار بکریت ئه و که سه ئه یکات به لام مه بهستی به دهست هینانی دونیایه، ئه وهش شیرکه له نیهت و مه بهسته کاندای، ئه م کارهش پیچه وانه ی یه کخوا په رسته یه و هه رکاریکیش ئه م نیهت و مه بهسته ی تیکه ل بیئت به تال ئه بیئت .^(۱)

^(۱) پروانه : القول السدید فی مقاصد التوحید ، للسعدی ، ص ۴۳ ، والجواب الکافی لمن سأل عند الدواء الشافی ، لابن القیم ، ص ۲۴۰ ، و کتاب التوحید للعلامة الدكتور صالح بن فوزان الفوزان ، ص ۱۱-۱۲ ، والإرشاد إلى صحیح الاعتقاد له ، ص ۱۳۴-۱۴۳ .

جیاوازی نیوان هاوهل بریاردانی گه وره هاوهل بریاردانی بچوک

(الفرق بين الشرك الأكبر والأصغر)

<p>شیرکی بچوک له ئیسلام پیی دهرناچیت .</p>	<p>۱- شیرکی گه وره له ئیسلام پیی دهر نه چیت .</p>
<p>به لام شیرکی بچوک خاوه نه که ی گهر بچیتته نا ئاگریشه وه دهر نه چیت و به هه میشه یی تییدا نامینیتته وه .</p>	<p>۲- شیرکی گه وره گهر که سینک نه نجامی بدات و پیش مردن ته و به یی لی نه کات نه وه به هه میشه یی له دوزه خدا نه مینیتته وه .</p>
<p>به لام شیرکی بچوک کرده وه چاکه کان هه لئاوه شینیتته وه ، مه گهر ریا یان مه بهستی دونیای دونیای تیکه ل ببیت نه و کاته هه لی نه وه شینیتته وه .^(۱)</p>	<p>۳- شیرکی گه وره هه رچی کرده وه چاکه کان هه یه هه لیان نه وه شینیتته وه .</p>

^(۱) بروانه : کتاب التوحید ، للعلامة الدكتور صالح الفوزان ، ص ۱۲ .

<p>به لام شيركى بچوك خوین و مالى پى حه لال ناييت.</p>	<p>۴- شيركى گوره خوین و مالى پى حه لال نه بييت .</p>
<p>شيركى بچوك ريگرى خوشه ويستى و دوستايه تى ناکات به گشتى به لكو خاوه نه كهى خوش نه ويستريت و دوستايه تى له گه لدا نه كريت به گويره ي ئيمان و توحيد كهى، وه رخوش ناويستريت و دزايه تى نه كريت به گويره ي نه و شيركه بچوكه ي كه تييدايه .^(۱)</p>	<p>۵- شيركى گوره دوژمنايه تى له نيوان خاوه نه كهى و ئيمانداراندا به رپا نه كات ، بويه دروست نيه بو هيچ ئيمانداريك خوشه ويستى و دوستايه تى بو كه سيكى هاوهل بريارده رى گوره هه بييت با نزيك ترين كه سيشى بييت .</p>

زيان و شوينه واره خراپه كانى هاوهل برياردان بو خواي پهروه ردگار

شهرىك بو خوا برياردان چهندين شوينه وارى خراپ و ترسناك و زيانى له ناو
به رى هه يه، له و زيانه له ناو به رانه :

۱. ناخوشى و به دبه ختى دونياو دواپوژ هه مووى به هوى هاوهل برياردان
بو خواي پهروه ردگارو شوينه واره خراپه كانيه وه يه تى .
۲. هاوهل برياردان بو خواي پهروه ردگار گوره ترين هوكاره بو توش
بوون به هه موو ته نگ و چه له مه و نارپه حه تيه كى دونياو دواپوژ .

^(۱) بروانه هه مان سه رچاوه لاپه ره ۱۵ .

۳. هاوہل بریاردان بۆ خوی په‌روه‌ردگار هۆکاره بۆ دروست بونی ترس و بیم و نه‌مانی هیمنی و ئەمینى له دنیاو دواړۆژدا .

۴. که‌سی هاوہل بریاردەر بۆ خوی په‌روه‌ردگار که‌سیکی سەر لیښیواوه له دنیاو دواړۆژدا، هه‌روه‌ک خوی په‌روه‌ردگار فه‌رمویه‌تی: ﴿ وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا بَعِيدًا ﴾ (النساء: ۱۱۶) واتا: وه هه‌ر که‌سیک هاوہل بۆ خوی په‌روه‌ردگار بریار بدات به‌راستی گومراو سەر لیښیوایکی ته‌واوه و پیگه‌ی راستی واز لیهیناوه و نه‌فسی خۆی به‌فیرو داوه له دنیاو دواړۆژدا .

۵. هاوہل بریاردەرانی گه‌وره (الشرك الّکبر) هه‌رکه‌سیک بریاری بدات بۆ خوی په‌روه‌ردگار و پیش مردن ته‌وبه‌ی لی نه‌کات و به‌و حاله‌وه بمریت به هیچ شیوه‌یه‌ک خوی په‌روه‌ردگار لیی خۆش نابیت ، هه‌روه‌ک خوی په‌روه‌ردگار فه‌رمویه‌تی: ﴿ إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ افْتَرَىٰ إِثْمًا عَظِيمًا ﴾ (النساء: ۴۸) واتا: خوی په‌روه‌ردگار له که‌سیک رازی نییه و لیی خۆش نابیت که هاوہلی بۆ خوا بریار دابیت (وه به‌و حاله‌وه مردبیت و ته‌وبه‌ی نه‌کردبیت له کاتی‌کدا ترسناکی شیرکی بۆ پوون کرابیته‌وه و به‌لگه‌ی خوی په‌روه‌ردگاری بۆ باس کرابیت و به‌رده‌وام بوو بیت له سه‌ری "أفیم علیه‌ الحجة")، وه خوی په‌روه‌ردگار له هه‌موو تاوانیک خۆش ده‌بیت که له خوار شیرکه‌وه بیت بۆ ئەو که‌سه‌ی که خۆی ویستی لییه (لیخۆش بوونی خوی په‌روه‌ردگار له هه‌موو تاوانیک

نهگهیشتوته پادهی شیرک و بی باوهری یان ئهوهتا هر له سهرهتاوه و بی سزا لئی خوش دهبیت یان پاش سزاو پاک بوونهوه پرزگاری دهکات له ئاگری دۆزهخ له بهر ئهوهی شیرک و بی باوهری بهرامبهر خوی پهروهردگار ئه انجام نهداوه، ئه مه واتای ئهوه نییه بلین ریگهی تاوانمان بو ئاسان دهبیت (بهلکو گهرهیی خوا به تهنها ناسین و دوور کهوتنهوه له شیرک بریادانمان بو پرون دهکاتوه) چونکه موسولمان گهر تاوانیش بکات به ترسهوه ئه انجامی ئه دات (وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ افْتَرَىٰ اِثْمًا عَظِيمًا " وه هر که سیک هاوهل بو خوی پهروهردگار بریار بدات به راستی درویهک و تاوانیکی زور گهرهیی ئهجامداوه .

۶. شیرکی گهره هرچی کردهوه چاکهکان هیه ههلیان ئهوهشینیتتهوه، ههروهک خوی پهروهردگار فهرمویهتی: ﴿ وَلَوْ اَشْرَكُوا لَحِطَّ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴾ (الأنعام: ۸۸) واتا: ئه گهر ئهوان (که مه بهستی پیغه مبهرا نه (عليهم الصلاة والسلام) هاوهل بو خوی پهروهردگار بریار بدن هه موو کردهوه چاکهکانیان هه لئه وه شینته وه (له گهل ئه وهی که پیغه مبهران (عليهم الصلاة والسلام) ئه وه موو کردهوه چاکه یه یان هیه، ئه ی ئه بیت حالی که سانی تر چۆن بیت گهر شه ریک بو خوی پهروهردگار بریار بدن؟ وه ههروه ها خوی پهروهردگار فهرمویهتی: ﴿ لَئِنْ اَشْرَكَتَ لَيَحْبَطَنَّ عَمَلُكَ وَلَتَكُونَنَّ مِنَ الْخٰسِرِيْنَ ﴾ (الزمر: ۶۵) واتا: تو ئه ی پیغه مبهر (عليه السلام) ئه گهر شه ریک بو خوی پهروهردگار بریار به دیت ئه وه کردهوه چاکه کانت

هه لئه وه شیئته وه و پاداشتی چاکه نادرئیته وه له سهریان وه له و که سانه ئه بیت که خه ساره و مهندن .

۷. هه رکه سیك له و که سانه بیت که شیرکی گه وره ی تیدا بیت ئه وه ناگری دۆزه خی بۆ هه یه و به هه شتی له سه ر حه رامه و ناچیته ناویوه، جابری کوری عبد الله (رضي الله عنهما) له پیغه مبهری خواوه (صَلَّى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) بۆمان ده گیرئیته وه که فه رمویه تی: ﴿مَنْ مَاتَ لَا يَشْرِكُ بِاللَّهِ شَيْئًا دَخَلَ الْجَنَّةَ، وَمَنْ مَاتَ يَشْرِكُ بِاللَّهِ شَيْئًا دَخَلَ النَّارِ﴾^(۱) و اتا: هه رکه سیك مردبیت و یان بمریت و هاو هلی بۆ خوی په روه ردگار بریار نه دابیت ئه چیته به هه شته وه، وه هه رکه سیك مردبیت و هاو هلی بۆ خوی په روه ردگار بریار دابیت ئه چیته ناو ناگری دۆزه خه وه . هه روه ها خوی په روه ردگار فه رمویه تی: ﴿إِنَّهُ مَن يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ وَمَأْوَهُ النَّارُ وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنْصَارٍ﴾ (المائدة: ۷۲) و اتا: بی گومان هه رکه سیك هاو هل بۆ خوی په روه ردگار بریار بدات ئه وه خوی په روه ردگار به هه شتی له سه ر حه رام کردوه و نایکاته به هه شته وه، وه شوینی ناو ناگری دۆزه خه، وه که سانی هاو هل بریارده ر بۆ خوی په روه ردگار هه یچ سه رکه وینه رو سه ر خه ریکیان نیه تا له ناگری دۆزه خه رزگاریان بکات.

(۱) صحیح مسلم، کتاب الإيمان، باب من مات لا یشرک بالله شیئاً دخل الجنة، ومن مات مشرکاً دخل

۸. شیرکی گه وره گهر که سیک ئه نجامی بدات و پیش مردن ته و بهی لی نهکات ئه وه به همیشهی له دۆزه خدا ئه مینتته وه، ههروهک خوی پهروهردگار فهرمویه تی: ﴿إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ وَالْمُشْرِكِينَ فِي نَارِ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا أُولَئِكَ هُمْ شَرُّ الْبَرِيَّةِ ۖ﴾ (البینه: ۶) واتا: بی باوه پهکان له ئه هلی کیتاب و (گاورو جوله که) هاوهلّ بریاردان بۆ خوی پهروهردگار له ناگری دۆزه خدان و به همیشهی تییدا ئه میننه وه، ئا ئه وانه (بی باوه پهکانی ئه هلی کیتاب و (گاورو جوله که) هاوهلّ بریاردان خراپ ترین دروست کراوی خوی پهروهردگارن .

۹. هاوهلّ بریاردان بۆ خوی پهروهردگار گه وره ترین سته م و درۆیه، ههروهک خوی پهروهردگار ئامۆژگاری لوقمانی حکیم مان بۆ ئه گهریتته وه کاتیک ئامۆژگاری کوره کهی نهکات و ده فهرمویت: ﴿يَبْنَىٰ لَا تُشْرِكْ بِاللَّهِ إِنَّكَ لَ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ﴾ (لقمان: ۱۳) واتا: وتی: ئه ی کوری خۆم هاوهلّ بۆ خوی پهروهردگار بریار مه ده چونکه به راستی شهریک بۆ خوا بریاردان زولم و سته میکی زۆر گه وره یه. وه ههروه ها خوی پهروهردگار فهرمویه تی: وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ افترى إِثْمًا عَظِيمًا " وه هه ر که سیک هاوهلّ بۆ خوی پهروهردگار بریار بدات به راستی درۆیه ک و تاوانیکی زۆر گه وره ی ئه نجامداوه .

۱۰. خوی پهروهردگار و پیغه مبهری خوشه ویست (صلواته علیه وسلم) به رین له موشریکین (هاوهلّ بریاردان بۆ خوی پهروهردگار)، ههروهک خوی

پهروهردگار فہرمویہ تی: ﴿ وَأَذِّنْ مِّنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ إِلَى النَّاسِ يَوْمَ الْحَجِّ الْأَكْبَرِ أَنَّ اللَّهَ بَرِيءٌ مِّنَ الْمُشْرِكِينَ ﴾ (التوبة: ۳) واتا: ئەمە بانگەوازو ناگادار کردنەوہیہ کہ لە لایەن خوای پهروهردگار و پیغەمبەرە کہ یەوہ (ﷺ) بۆ ھەموو خەلکی لە پۆژی حەجی گەورەدا: بە پراستی خوای پهروهردگار و پیغەمبەرە کہ ی (ﷺ) بەرین لە هاوہل بریاردەران بۆ خوای پهروهردگار (المشرکین) .

۱۱. هاوہل بریاردان بۆ خوای پهروهردگار گەورەترین ھۆکارە بۆ توش بوون بە سزاو توپەیی خوای پهروهردگار و دووری لە پەحم و بەزەیی، پەنا ئەگرین بە خوای پهروهردگار لە ھەموو ھۆکاریک کہ ئەبیتە مایەیی سزاو توپەیی خوای پهروهردگار .

۱۲. هاوہل بریاردان بۆ خوای پهروهردگار پوناکی و پاکیتی (فطرە)ی ئینسانەکان ئەسپیتەوہ، چونکہ خوای پهروهردگار مروفەکانی دروست کردوہ لەسەر خوا بە تهنها ناسین و گوپرایەلی کردنی خۆی، ھەرۆک فہرمویہ تی: ﴿ فَطَرَتِ اللَّهُ الَّذِينَ فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا لَا بُدَّ لِي لِيَخْلُقَ اللَّهُ ذَٰلِكَ الدِّينَ الْقَيِّمُ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴾ (الروم: ۳۰) واتا: ئەو پاکي و یەخوا پەستیە یە کہ خوای پهروهردگار خەلکی لەسەر دروست کردوہ، ھیچ گۆرانکارییە ک بەسەر دروست کراویکی خوادا نایات و ھیچ کہ سیش ناتوانیت، ئا ئەوہیە دینی پاست و دروست کہ ھیچ پیچ و پەناو چەوتیەکی تیدا نییە ، بەلام زۆریە ی خەلکی ئەم پاستیانە نازانن . وە ھەرۆھا

پیغه مبهەر (ﷺ) فهرمویه تی: ﴿ ما من مولود إلا یولد علی الفطرة، فأبواه یهودانه، أو ینصرانه، أو یمجسانه ﴾^(۱) واتا: هیچ مندالیک له دایک نابیت ئیلا له سهر پاکیتی و ئیسلامه تی له دایک ئه بیت، جا دایک و باوکی کاریگه ریان ئه بیت به سه ریوه و ئه یکن به جوله که یان گاور یان ئاگر په رست (موشریک)، وه له فهرموده یه کی قودسیدا پیغه مبهەر (ﷺ) له خوی په روه ردگار وه ئه یگپیتته وه، که خوی په روه ردگار فهرمویه تی: ﴿إني خلقت عبادي حنفاء کلهم وإهم أتتهم الشیاطین فاجتالهم عن دینهم، وحرمت علیهم ما أحللت لهم، وأمرهم أن یشرکوا بی ما لم أنزل به سلطاناً﴾^(۱) واتا: من هه موو به نده کانم له سهر پاکی و یه کخوا په رستی دروست کردوه، به لام شه یتانه کان دین و له دینه پاکه که یان دوریان ئه خه نه وه، وه ئه و شتانه یان له سهر حه رام ئه کات که من بویانم حه لال کردوه، وه فه رمانیان پی ئه که ن تا هاوول و شه ریک بو من بریار بده ن له کاتی کدا هیچ به لگه یه کم دانه به زاندووه تا هاوول و شه ریک بو من بریار بده ن .

۱۳. هاوول بریاردان بو خوی په روه ردگار هه رچی په وشتی جوان و بهرز هه یه نایه یلیت، له بهر ئه وه ی په وشتی به رزو جوان له سه رشت و پاکیتی هه موو مرو فیکه، جا ئه گه ر شه ریک بو خوا بریاردان سه رشتی پاکیتی

(۱) متفق علیه من حدیث أبي هريرة رضي الله عنه: البخاري، كتاب الجنائز، باب إذا أسلم الصبي فمات هل یصلی علیه، ۱۱۹/۲، برقم ۱۳۵۸، ومسلم، كتاب القدر، باب معنی كل مولود یولد علی الفطرة، ۲۰۴۷/۴، برقم ۲۶۵۸.

(۱) مسلم، كتاب الجنة، باب الصفات التي يعرف بها أهل الجنة وأهل النار، ۲۱۹۷/۱، برقم

مرؤقه کان بگوریت ئه وه بی گومان هه موو ئه و ره وشته جوان و بهرزانه ی له سه ر ئیسلام و پاکیتی دروست ئه بن ناهیلیت .

۱۴. هاو هل بریاردان بو خوا ی پهروهردگار عیززه ت و سه ربه رزی مرؤقه ناهیلیت، چونکه که سی هاو هل بریارده ران بو خوا ی پهروهردگار خوی زه لیل و ژیر دهسته ی هه موو تاغوت و په رستراوه کان کردوو ه، چونکه باوه ری وایه هیچ پشت و په نایه کی نییه جگه له وان ، بویه خوی زه لیل و ژیر دهسته ی شتانیك (بتیک، داریک، بهردیک) نه کات نه ئه بیستن و نه ئه بینن و نه عه قلیشیا ن هه یه، بویه غهیری خوا ی پهروهردگار ئه په رستیت و خوی زه لیل و ژیر دهسته ی کردوو ه که ئه ویش ئه و په ری سوکی و زه لیلی و بهدبه ختیه، داواکارین له خوا ی پهروهردگار بی ریزو ژیر دهسته ی هیچ کهس و شتی کمان نه کات .

۱۵. شیرکی گه وره خوین و مالی پی حه لال ئه بیت، له بهر فه رموده که ی پیغه مبه ر (صلواته) که فه رمویه تی: ﴿أمرت أن أقاتل الناس حتى يشهدوا أن لا إله إلا الله وأن محمداً رسول الله، ويقيموا الصلاة، ويؤتوا الزكاة، فإذا فعلوا ذلك عصموا مني دماءهم وأموالهم إلا بحق الإسلام وحسابهم على الله﴾^(۱) واتا : فه رمانم پی کراوه (له لایه ن خوا ی پهروهردگار ه وه) که کوشتاری خه لکی بکه م تا شایه تی ئه دن به وه ی که تهنه خوا ی پهروهردگار په رستراوی حه ق

(۱) متفق علیه: البخاري، كتاب الإيمان، باب إن تابوا وأقاموا الصلاة وآتوا الزكاة فخلوا سبيلهم ۱/۱۴، برقم ۲۵، ومسلم، كتاب الإيمان، باب الأمر بقتال الناس حتى يقولوا لا إله إلا الله، ۱/۵۳، برقم ۲۰.

و راسته قینه یه و (محمد) یش پیغه مبهرو (صلوات الله علیه) په وانه کراوی خوی په روهردگار، وه نویژ بکن و زه کاتی ماله کانیاں بدن، کاتی که و کارانه یان کرد نه وه خوین و مالیان حرام نه بیټ له سهر موسولمانان مه گهر به حقه یی ئیسلام (واتا: که سیک پاشگه ز بیته وه له ئیسلام یان که سیک که سیک بکوژیت به ناحق یان پیاویک و ئافره تیک زینا بکن و پیاوه که ژندار بیټ و ئافره ته که ش شوی کرد بیټ ..... هتد، نه و کاته حقه و مافی ئیسلامه توله یان لی بستینیته وه که کوشتنیانه) وه لیپرسینه وه یان لای خوی په روهردگار له پوژی دوا پیدا .

۱۶. شیرکی گوره دوژمنایه تی له نیوان خاوه نه که ی و ئیمانداراندا به رپا نه کات ، بویه دروست نییه بو هیچ ئیمانداریک خوشه ویستی و دوستایه تی بو که سیک هاوهل بریاردهری گوره هه بیټ با نزیک ترین که سیشی بیټ .

۱۷. شیرکی بچوک ئیمان لاوازو که م نه کات و هوکاریکه و سهر نه کیشیت بو هاوهل بریاردانی گوره بو خوی په روهردگار .

۱۸. شیرکی شاراوه و نهینی که رپا کردنه، وه کردنی کرده وه بو به ده ست هیئانی دنیا له کاتیکدا کرده وه چاکه کانی پی هه لته وه شیته وه، ترسناک تره له فیتنه ی ده ججال، له بهر گوره یی و شاراوه یی و ترسناکیه که ی له سهر ئوممه تی پیغه مبهر (صلوات الله علیه) .

که و ابو نه ی براو خوشکانی موسولمان ئاگادارین و بترسن له هاوهل بریاردهران بو خوی په روهردگار گوره و بچوک و نهینی و ئاشکرا، په نا نه گرین به خوی په روهردگار له هاوهل بریاردهران بوی ، داواکارین له خوی

پهروهردگار که سهلامه تی له شیرک و لیخوش بون له تاوانه کان و له ش ساغیمان پی ببه خشیت له دونیاو دوارژدا، وه هردوو مامۆستای بهرین م. شیرزاد عبدالقادر، که پئیشاندهره یارمه تیدهرم بوو بۆ وهرگیڕانی ئەم نامیلکهیه، وه م. صلاح الدین عبدالکریم که هه م یارمه تیدهره هه م ئهرکی پیداجونه وهشی گرته ئهستۆی خۆی خۆی پهروهردگار پاداشتی به خیریان بداته وه و سهربهرزو پایه داریان بکات له دونیاو دوارژدا، آمین .

وصلی الله وسلم وبارک علی نبینا (ﷺ) محمد وعلی آله وأصحابه ومن تبعهم بإحسان

إلی یوم الدین.

ناوهڕۆک

- ۳ ..... پیشه کی دانه ر
- ۷ ..... پیشه کی وه رگیڤر
- ۱۲ ..... به شی یه که م: پوناکی خوا به تهنه ناسین
- ۱۲ ..... باسی یه که م: تیگه یشتن له ماناو واتای خوا به تهنه ناسین
 باسی دووه م: به لگه پوون و ئاشکراکان له سهر جیگیر کردنی
- ۱۳ ..... خوا به تهنه ناسین
- ۲۰ ..... به شی سی یه م
 خوا به تهنه ناسین به شیوه یه کی درپژ ترئه بیئت
- ۲۱ ..... به سی به شه وه
- ۲۶ ..... به روو بوم و سوده کانی خوا به تهنه ناسین
 به شی دووه م: تاریکییه کانی هاوهلّ بریاردان
- ۳۳ ..... بۆ خوای په روه ردگار
 باسی یه که م: تیگه یشتن له مانای هاوهلّ بریاردان
- ۳۳ ..... بۆ خوای په روه ردگار
- ۳۴ ..... هاوهلّ بریاردان بۆ خوای په روه ردگار دوو جوړه
 باسی دووه م: به لگه پوون و ئاشکراکان سه بارهت به هه لوه شاننده وه ی
- ۳۵ ..... هاوهلّ بریاردان بۆ خوای په روه ردگار

	سیفاته ره هاو تهواوه کانی خوای پهروهردگار
۵۹	..... هیچ کهس په ی پی نابات (إحاطة)
۶۷	..... بهشی سی یم : تکا کردن (الشفاعة)
	ناوهند و واسته له نیوان سه رۆک ودهسه لاتدار و خه لکیدا
۶۸	..... له یه کیچ له م سی پروه وهیه
۷۲	..... تکا کردن دوو جوره
	بهخشه رو رژیته ری نیعمه ته کان تهنها نه وه شایسته ی
۷۵	..... په رستن بیټ
	بهشی پیئجه م: هوکاره کانی هاوهل بریاردان
۸۳	..... بو خوای پهروهردگار
	بهشی شه شه م: جورو به شه کانی هاوهل بریاردان
۹۸	..... بو خوای پهروهردگار
۹۹	..... هاوهل بریاردانی گوره نه بیټ به چوار به شه وه
۱۰۶	..... شیرکی بچوک نه بیټ به دوو به شه وه
	جیاوازی نیوان هاوهل بریاردانی گوره وه هاوهل
۱۰۹	..... بریاردانی بچوک
	زیان و شوینه واره خراپه کانی
۱۱۰	..... هاوهل بریاردان بو خوای پهروهردگار
۱۱۹	..... ناوه رۆک